

GÜVENLİK

ÇALIŞMALARI DERGİSİ

Turkish Journal of Security Studies

ISSN: 2148-6166

Cilt / Vol: 20 Sayı / Issue: 1

Yıl / Year: 2018

Algı ve Gerçeklik Bağlamında Terörizm

Yusuf Furkan ŞEN

An Investigation of Turkish Police Officers' Motivational Variables in Learning English as A Foreign Language

Selim GÜNAY

Ortadoğu'daki Gelişmeler Çerçevesinde Mukteda El Sadr ve Hareketinin Irak'ta Yükselişi

Selim ÖZTÜRK

Sınırsız Güvenlik

Mustafa ALTINPINAR

İran İslam Devrimi ve Ulemanın Zaferi

Ahmet CÜLÜK

Sentetik Uyuşturucular: Amfetamin Örneği

Dilek GÜNGÖR

GÜVENLİK ÇALIŞMALARI DERGİSİ

Turkish Journal of Security Studies

ISSN: 2148-6166 | Cilt / Volume: 20 | Sayı / Issue: 1 | Haziran / June 2018

GÜVENLİK ÇALIŞMALARI DERGİSİ

Turkish Journal of Security Studies

ISSN: 2148-6166 • Yıl/Year: 20 • Cilt/Volume: 20 • Sayı/Issue: 1 • Haziran/June 2018

İmtiyaz Sahibi / Published by

Prof. Dr. Yılmaz ÇOLAK, Polis Akademisi Başkanı

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Managing Editor

Nihat DUYGU, 2. Sınıf Emniyet Müdürü

Yayın Kurulu / Editorial Board

- Prof. Dr. Ali Resul USUL, Medipol Üniversitesi
Prof. Dr. Bayram Ali SONER, Polis Akademisi
Prof. Dr. Birol AKGÜN, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Hamit Emrah BERİŞ, Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim DURSUN, Polis Akademisi
Prof. Dr. Mehmet ŞAHİN, Polis Akademisi
Prof. Dr. Orçun İMGA, Polis Akademisi
Prof. Dr. Osman KÖSE, Polis Akademisi
Prof. Dr. Şafak Ertan ÇOMAKLI, Polis Akademisi
Doç. Dr. Ali BALCI, Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Coşkun TAŞTAN, Polis Akademisi
Doç. Dr. Mesut ÖZCAN, Diplomasi Akademisi
Doç. Dr. Ufuk AYHAN, Polis Akademisi
Doç. Dr. Yücel YİĞİT, Polis Akademisi

Danışma Kurulu / Advisory Board

- Prof. Dr. Ahmet İÇDUYGU, Koç Üniversitesi
Prof. Dr. Ali BİRİNCİ, Polis Akademisi
Prof. Dr. Eyüp G. İSPİR, TODAİE
Prof. Dr. Kemal GÖRMEZ, Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Martha CRENSHAW, Stanford University
Prof. Dr. Musa Mohammed MAHMOUD, National Ribat University
Prof. Dr. Nigel FIELDING, University of Surrey
Prof. Dr. Onur Ender ASLAN, TODAİE
Prof. Dr. Ruşen KELEŞ, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Şule TOKTAŞ, Kadir Has Üniversitesi
Doç. Dr. Jaishankar GANAPATHY, Norwegian Police University
Dr. Omar ASHOUR, University of Exeter

Editör / Editor in Chief: Dr. Salih Zeki HAKLI

Editör Yrd. / Associate Editor: Arş. Gör. Selim ÖZTÜRK

Sekreteryä / Secretary: Barış ZAFRAK - Yusuf DENİZ

Tasarım / Design: Erhan ÖRÜN

Her hakkı saklıdır. © Güvenlik Çalışmaları Dergisi yılda iki kez yayınlanan hakemli ve süreli bir yayındır. Güvenlik Çalışmaları Dergisi'nde yayınlanan makalelerdeki görüş ve düşünceler yazarların kendi kişisel görüşleri olup, hiçbir şekilde Polis Akademisinin veya Emniyet Genel Müdürlüğünün görüşlerini ifade etmez. Makaleler sadece dergiye referans verilerek akademik amaçla kullanılabilir.

Güvenlik Çalışmaları Dergisi, EBSCOhost, Criminal Justice Abstracts, Akademia Sosyal Bilimler İndeksi (ASOS Index) ve arastirmax Bilimsel Yayın İndeksi'nde yer almaktadır.

Yazışma Adresi / For Correspondence: Polis Akademisi Başkanlığı, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü

Müdürlüğü, Necatibey Cad: 108, 06580 Anıttepe - Çankaya - Ankara / TÜRKİYE Tel: +90 (312) 462 90 43

E-posta: guvenlikcalismalari@pa.edu.tr

Baskı: Polis Akademisi Başkanlığı Basım ve Yayımlar Şube Müdürlüğü Fatih Sultan Mehmet Bulvarı No:218, 06200 Yenimahalle, Ankara Sertifika No: 32910

www.guvenlikcalismalari.pa.edu.tr

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Editörden.....5

Makaleler

Yusuf Furkan Şen

Algı ve Gerçeklik Bağlamında Terörizm.....7

Terrorism in Connection with Perception and Reality

Selim Günay

**An Investigation of Turkish Police Officers' Motivational Variables in
Learning English as a Foreign Language.....35**

*Türk Polisinin Yabancı Dil Olarak İngilizce Öğreniminde Güdüsel Değişkenlerin
İncelenmesi*

Selim Öztürk

**Ortadoğu'daki Gelişmeler Çerçevesinde Mukteda El Sadr ve Hareketinin
Irak'ta Yükselişi.....57**

*The Rise of Moqtada Al Sadr and His Movements in Iraq in The Frame of The
Developments in The Middle East*

Mustafa Altınpınar

Sınırsız Güvenlik.....73

Borderless Security

Ahmet Cülük

İran İslam Devrimi ve Ulemanın Zaferi.....87

Iranian Islamic Revolution and The Victory of Shia Clergy

Dilek Güngör

Sentetik Uyuşturucular: Amfetamin Örneği.....105

Synthetic Drugs: Amphetamine Sample

Yayın İlkeleri.....113

Editörden

Güvenlik Çalışmaları Dergisi'nin 20. cildi bir dizi değişikliklerle birlikte yayınlanıyor. İlk değişiklik, dergimizin internet adresinde gerçekleşti. Bundan sonra Güvenlik Çalışmaları ile ilgili bilgilere ve eski sayılarımıza <http://guvenlikcalismalari.pa.edu.tr/> adresinden ulaşmanız mümkün. Bununla birlikte dergimize çalışmalarını göndermek isteyenler, makalelerini internet sitemizde yer alan “Makale Gönder” bölümünü kullanarak iletebilirler. Böylelikle yazarlarımızla iletişimimiz daha kolay olabileceği gibi yazıların takibiyle ilgili süreç daha hızlı ilerleyebilecektir.

Dergimizle ilgili diğer değişiklikler, Güvenlik Çalışmaları'nın bu sayıyla birlikte artık yılda iki sayı yayınlanacak olması ve kapsam bakımından daha da zenginleşmesi. Buna göre dergimizde güvenlik çalışmaları; polislik çalışmaları; ideolojik, dini motifli ve etnik radikalleşme; terörizm; suç araştırmaları; istihbarat; mali suçlar; siber suçlar; göç ve sınır güvenliği; uyuşturucu ve organize suçlar; insan hakları ile sosyal bilimler dallarındaki çalışmaların yayınlanması hedeflenmektedir. Ayrıca yeni yazım ve yayın ilkelerimize hem internet adresimizden hem de dergimizin arka sayfalarından ulaşmanız mümkündür. İlerleyen dönemde yurtdışı sayılan konulardaki çalışmalarınızı bekliyoruz.

Bu değişiklikler ışığında yeni sayımız nitelik açısından yine zengin bir şekilde karşınızda. Bu sayımızın ilk yazısını Doç. Dr. Furkan Şen'in “Algı ve Gerçeklik Bağlamında Terörizm” başlıklı çalışması oluşturmakta. Günümüzde bütün toplumları etkilemekte olan terörizmin genel yapısını, unsurlarını ve toplumlar üzerindeki algısını değerlendiren Şen; terörizmin uyguladığı yöntemleri, bu yöntemlerin birey ile toplum üzerindeki etkisini ve devlete, özelde ise polis birimlerine, düşen sorumluluklara temas etmekte. Bu çalışmanın terörizmle ilgili ülkemizde yapılan çalışmalara ve konuyla ilgilenenlere katkı sağlayacağını düşünüyoruz.

Bu sayımızın bir diğer yazısını İngilizce bir çalışma teşkil etmekte. Selim Günay, “An Investigation of Turkish Police Officers' Motivational Variables in Learning English As A Foreign Language” başlıklı çalışmasıyla Türkiye'deki po-

lis memurlarının İngilizce öğrenmelerindeki temel motivasyonları ele almakta. Eğitim psikolojisi ile polislik çalışmalarına dayanan bu interdisipliner makale, Adana ilinde konuyla ilgili yapılan saha araştırmasına ilişkin sonuçları değerlendirmekte. Her iki konuya ilgi duyan okuyucularımızın bu çalışmadan da istifade edeceklerini söyleyebiliriz.

Bu sayımızdaki üçüncü yazı Selim Öztürk'e ait. "Ortadoğu'daki Gelişmeler Çerçevesinde Mukteda El Sadr ve Hareketinin Irak'ta Yükselişi" başlıklı çalışmasında Öztürk, 6 Mayıs 2018 tarihinde Lübnan'da ve 12 Mayıs 2018'de Irak'ta yapılan seçimlerin sonuçlarını analiz etmekte. Çalışmada, her iki ülkedeki Sünni ve Şii görüşlere dayalı siyasi partiler arasındaki rekabetin arka planında bölgesel ve küresel siyasal güçlerin bölgeyi stratejik açıdan nasıl yeniden biçimlendirmeye çalıştıkları belirtilmekte. Önümüzdeki yıllarda her iki ülkede yaşanacak siyasal gelişmelerin Ortadoğu'nun güvenliğini doğrudan etkileyeceği düşünüldüğünde, Öztürk'ün bölgeyle ilgili yaptığı değerlendirmelerin ayrı kıymet taşıdığını söyleyebiliriz.

Bu sayımızın bir diğer yazısı "Sınırsız Güvenlik" başlıklı makalesiyle Dr. Mustafa Altınpınar'a ait. Sınır güvenliğiyle ilgili teorik tartışmalardan hareket eden Altınpınar, Soğuk Savaş sonrası dönemde sınır güvenliğini sağlamak konusunda değişen yaklaşımları incelemekte. Altınpınar'ın çalışması; yeni güvenlik yaklaşımlarının sınır güvenliğini sadece tek bir hat üzerinden değil, sınırların içini ve dışını dikkate alarak sağlamayı esas aldığını ifade etmekte. Bu makalenin devlet ve sınır güvenliğiyle ilgili yeni çalışmalara kapı aralamasını ümit ediyoruz.

Bu sayımızda Ortadoğu'yla ilgili bir diğer makale, "İran İslam Devrimi ve Ulemanın Zaferi" başlıklı çalışmasıyla Ahmet Cülük'e ait. 1979'daki İran Devrimi'nin öncesindeki ve sonrasındaki gelişmelere değinen Cülük, İran Devrimi'nin gelişimi ve sonuçlarının yanı sıra; İran'ın genel özellikleri, Şia mezhebinin yapısı ile Devrim öncesi dönemde İran'daki farklı siyasî gruplar hakkında da bilgi sunuyor.

Bu sayının son yazısını ise kriminolojik bir çalışma oluşturmakta. "Sentetik Uyuşturucular: Amfetamin Örneği" başlıklı çalışmasında Dilek Güngör, küçük ölçekli laboratuvarlarda üretilen insan sağlığı ve güvenliğini tehdit eden sentetik uyuşturucular hakkında bilgi vermekte. Güngör, bu tehditle mücadele kapsamında, amfetamin tipi sentetik uyuşturucuların türlerini, etkilerini, kötüye kullanım potansiyellerini ve bu maddelerin ticaretindeki olası rotaları değerlendiriyor.

Güvenlik Çalışmaları Dergisi'nin bu sayısına katkı sunan tüm akademisyen ve araştırmacılara teşekkür ediyor, yer verdiğimiz çalışmaların siz okuyucularımıza katkı sunmasını temenni ediyoruz.

Dr. Salih Zeki HAKLI
Editör

Algı ve Gerçeklik Bağlamında Terörizm *Terrorism in Connection with Perception and Reality*

Yusuf Furkan Şen*

Öz: Son yıllarda tüm dünyanın gündeminden düşmeyen, evrensel bir önem kazanan toplumsal olaylardan biri de terörizmdir. Bu çalışmada günümüz toplumları büyük ölçüde etkileyen terörizm gerçeği ve terörizm algısı ele alınmıştır. Çalışmanın ilk kısmında terörizm kavramının incelenmesinin ardından, terörizmin amaçları ve bu amaçlara ulaşmak için uyguladığı yöntem ve taktikler tartışılmıştır. Çalışmanın ikinci kısmında terörizmin amaçları için uyguladığı eylemler neticesinde bireyler tarafından nasıl algılandığı üzerine durulmuştur. Terörle mücadelede birey ve toplumun konuya yönelik tutum ve davranışları temel ölçütler bağlamında tartışılmıştır. Ardından terörle mücadelede sivil özgürlükler ve ulusal güvenlik ikilemi değerlendirilmiş, bu kapsamda terörle mücadeleye yönelik tutumları belirleyen faktörler açıklanmıştır. Sonuç kısmında ise terörizmin algısını belirleyen temel faktörler ve bunların sonucunda oluşan siyasi korkunun giderilmesi amacıyla polis ve devlete düşen sorumluluklara yönelik çözüm önerileri getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Terörizm, Terörizm Algısı, Siyasal Korku, Polis ve Devlet.

Abstract: One of the social events that have gained universal significance in recent years, not falling from the agenda of the whole world, is terrorism. In this study, the fact and the perception of terrorism, that affects today's contemporary societies at a great extend, has been discussed. First part of the study focuses on the concept of terrorism, goals, methods and tactics and the ways it follows to reach out these goals/objectives. In the second part of the study, it was emphasized how the individual perceives of terrorism. Act and position of individuals and public with regards to combatting terrorism have been discussed in line with basic standards. Flowingly, dilemma of civil liberties and national security with regards to combatting terrorism was examined and factors mentioned that defines policies towards combatting terrorism. Conclusion part of the study focuses on the main factors defines terrorism and touches on responsibilities of police and states to overcome the political fear that comes as a result of these factors.

Keywords: Terrorism, Perception of Terrorism, Political Fear, Police and State.

* Doç. Dr., Polis Akademisi Öğretim Üyesi, yfurkansen@pa.edu.tr

Giriş

Son yıllarda tüm dünyanın gündeminden düşmeyen, evrensel bir önem kazanan toplumsal olaylardan biri de terörizmdir. Terörizm ve terörle mücadele gibi kavramlar, bir taraftan siyaset bilimi, sosyoloji, uluslararası ilişkiler gibi çeşitli disiplinlerden farklı yaklaşımlar temel alınarak bilimsel yöntemlerle tanımlanmaya; diğer taraftan da hem ulusal hem de uluslararası düzeyde anlamlandırılmaya çalışılmaktadır. Terörist eylemlerin hedefi insanlardır ve dolayısıyla terörizmin yarattığı dehşetten en çok etkilenenler de sokaktaki insanlardır. Bu nedenle, sokaktaki insanların terörizm ve terörist kavramlarını nasıl tanımladıkları, onları nasıl algıladıkları oldukça önemlidir.

Türkiye uzun yıllardır terör saldırılarının yoğun olarak gerçekleştiği “kronik terör” olarak tanımlayabileceğimiz olgu ile iç içe yaşamaktadır. Farklı terör grupları tarafından sürdürülen bu saldırıların asıl amacı, bireyler arasında korkuyu yayarak devletin toprakları üzerinde yaşayan halkını ve sınırlarını koruma ve düzen sağlama yetisinden aciz olduğu hissini yaratmak ve devleti yıpratmaktır. 11 Eylül 2001 terör saldırısı terörizmin küresel boyutlarını gözler önüne sermekle kalmamış, ulusal düzeyde terörle mücadele etmenin zorluğunu da ortaya çıkarmıştır. Terörün küreselleşmesi ve riskin sınır tanımazlığı ulusal güvenliğin artık sadece ulusal güvenlik olarak kalmadığının açık göstergesidir.

Özellikle teknolojinin gelişmesiyle beraber terör riski giderek artmaktadır ve insanların terör mağduru olmaktan kendilerini koruması giderek zorlaşmakta, hatta imkânsız bir hal almaktadır. Terörizmin ulusal sınırları aşan hareketliliği ve bir eylemin nerede ne zaman ne şekilde meydana geleceğinin belirsizliği nedeniyle, terörizm mekân ve zaman sınırlarını zorlamaktadır. Her ne kadar gerçekleşme olasılığı düşük olsa bile, terörizmin bu zaman ve mekân tanımazlığı, insanların daha çok kaygı duymalarına neden olmaktadır. Terör örgütleri insanların sıklıkla kullandıkları mekânları -alış veriş merkezleri, parklar, meydanlar, toplu taşıma araçları, işyerleri vb.- saldırılarını gerçekleştirmek için seçtiklerinden “genelleştirilmiş bir tehlike” algısı yaratarak sürekli olarak insanları korku içinde bırakmaktadır. Tehlikenin hangi şekliyle, nereden ve ne zaman geleceğinin belirsiz olması, riski kontrol altına almayı zorlaştırdığından saldırılar devlet kurumlarının kontrolünden zaman zaman kaçabilmektedir (Myhten vd., 2006: 384). Bundan dolayı da terörle mücadele etmek bir o kadar zorlaşmaktadır.

Çoğu zaman siyasal şiddet (*political violence*) ve terörizm (*terrorism*) kavramlarının eş anlamlı kullanıldığına şahit oluruz. Oysa terör ve terörizm eylemleri tamamıyla siyasal karakterli olmadıkları gibi, her siyasal şiddet çeşidi de terör niteliği taşımaz. Esasen, terör kavramının anlamca fazla kaygan ve belirsiz olması bu karışıklığa yol açmaktadır. Bu belirsizlik yüzündendir ki, terörizmi diğer organize şiddet türlerinden soyutlayarak tanımlamak, hatta incelemek zorlaşmaktadır. Wilkinson’a göre (1998: 36), terörizmi tanımlama zorluğundaki en önemli mesele, terörün subjektif mahiyetinden doğmaktadır. Her bireyi diğerlerinden farklı şekilde etkileyen korkular, tecrübeler veya endişeler gibi subjektif faktörler terö-

rizmin tanımlanmasını oldukça güçleştirmektedir.

Bunun yanında, terörizmin bireylerce algılanışındaki farklılıklar da kavramı büsbütün içinden çıkılmaz bir duruma yerleştirmektedir. Bir bireyin o anda yaşamakta olduğu herhangi bir deneyimi, geçmiş deneyimlerinin birikimleriyle birlikte özümleyerek yeni bir bilişsel bütüne ulaşması olarak düşünülebilene algılama, duyuşsal verilerin anlamlandırılması süreci olarak tanımlanabilir. Gerçekten de her olayın veya durumun herkes tarafından aynı şekilde algılanması mümkün değildir. Görecelik kavramı da bu algısal farklılaşma süreci sonucu ortaya çıkmaktadır. Terörizm riski algısını belirleyen çok sayıda faktör vardır. Kişisel özellikler ve kişilerin içinde bulunduğu duygu durumu, tehdidin büyüklüğü, yaşam alanları ile sosyal alanların daha önce saldırı gerçekleştirilen yerlere olan mesafesi, cinsiyet, yaş, sosyopolitik faktörler, saldırıların üzerinden geçen süre ve medya faktörü bu faktörlerden bazılarıdır (Demirçivi, 2015).

Terör ve terörizmin insanlarca nasıl algılandığı, saldırılara karşı hazırlıklı olma ve doğru şekilde tedbir alma konusunda insanlara ışık tutabilme yönüyle oldukça önemlidir. Terörizm riski algısı hakkında demografik özelliklere göre bazı kurallar getirmek de bu kapsamda terörle mücadelede atılması gereken önemli bir adımdır. Terörizmin amacı toplumsal bir algı yaratmaktır. Yaratılmaya çalışılan bu algının cinsiyete, eğitim düzeyine, yaşa, gelir düzeyine ve diğer değişkenlere göre nasıl sonuçlar verdiğinin bilinmesi, terörizmle mücadelede güvenlik görevlileri ve devlete önemli avantajlar sağlayacaktır. Terörizm konusunda hangi kesimlerin daha “kırılgan” olduğunun bilinmesi ile birlikte, bu kesimlerin algılarının terör örgütünün yaratmak istediği korku iklimi algısından uzaklaştırılarak, terörizmin amacına ulaşması engellenebilecektir.

Bu çalışmada günümüz toplumları büyük ölçüde etkileyen terörizm gerçeği ve terörizm algısı ele alınmıştır. Çalışmanın ilk kısmında terörizm kavramı incelenmiş, ardından, terörizmin amaçları ve bu amaçlara ulaşmak için uyguladığı yöntem ve taktikler tartışılmıştır. İkinci kısımda terörizmin amaçları için uyguladığı eylemler neticesinde bireyler tarafından nasıl algılandığı üzerine durulmuştur. Sonuç kısmında ise terörizmin algısını belirleyen temel faktörler ve bunların sonucunda oluşan siyasi korkunun giderilmesi amacıyla polis ve devlete düşen sorumluluklara yönelik çözüm önerileri getirilmiştir.

Terörizm Kavramı

Terörizm, oldukça karmaşık ve çok boyutlu bir kavramdır. Dolayısıyla, terörizmin etkisi sadece aldığı kurbanların sayısı ile ölçülemez. Gerçekte, terörizmin, demokratik toplumları istikrarsızlığa sürüklemek suretiyle hükümetlerin zayıflığını/zayıfladığını göstermek gibi daha ileri bir hedefi vardır. Demokratik rejimler nitelikleri gereği, totaliter ve otoriter rejimlerden daha fazla terörizmden etkilenirler. Bu yüzden, terörizmin tanımlanması, demokratik rejimler yönünden ayrı bir öneme haizdir.

Terör olayları oldukça karmaşık ve çok boyutlu bir kavramdır. Schmid'in (2011) terör ile ilgili literatür taraması ve bu alanda çalışanlarla yürüttüğü oldukça geniş kapsamlı çalışmasında terörün tanımı, terörün nedenleri, terörün sınıflandırılması ve terörle ilgili kuramların oldukça fazla sayıda olduğuna ve bu alanların hiçbirinde ortak ölçütlerin tam olarak belirginleşmediğine işaret etmektedir. Örneğin, Schmid (2011) yaptığı araştırmada karşılaştığı 250'nin üzerinde terör tanımını kitabında ek olarak vermiştir. Bu karmaşıklığı artıran temel nedenler arasında terör olaylarının zamana ve yaşandığı bölgelere göre dinamik bir yapı sergilemesi, terör eylem ve hedeflerin oldukça farklı olması, terörün artan oranda uluslararası özellik kazanması, terör olaylarının farklı siyasi bakış açıları ve siyasi çıkarlar tarafından farklı şekilde yorumlanması gösterilebilir.

Doktrinde verilen tanımların birkaçına örnek kabildinden baktığımız zaman çelişkiyi daha kolay görebiliriz. Bir yazara göre “terörizm, bazı siyasal ve sosyal değişiklikler meydana getirmek için bir korku veya dehşet atmosferi yaratmayı tasarlamış şiddet tehdidi veya şiddettir” şeklinde tanımlanır (Stevens, 2005: 513; Enders ve Sandler, 2005: 260). Başka bir tanımda ise terörizm, “bütün siyasal faaliyetler üzerinde kasıtlı ve soğukkanlı şiddetin yüceltilmesidir” denilmektedir (Goodwin, 2004: 259-260) Daha geniş kapsamlı bir tanımda, terörizm, “saldırılan veya korkutulan sivil ve masum kurbanlar aracılığı ile hedeflenen daha küçük bir kitleyi yıldırıp, korkutan yasadışı stratejik ve siyasal amaçlarını gerçekleştirmek için bir grubun veya devletin, bilinçli ve planlı bir biçimde şiddet kullanması veya şiddet kullanma tehdidinde bulunmasıdır” şeklindedir (Bratkowski, 2005: 764)

Bu tanımları çeşitlendirmek mümkündür. Ancak şu kadarını belirtelim ki, siyasal amaçlar veya ideolojik baskılar yüzünden üzerinde uzlaşılan ortak bir tanıma henüz ulaşamamıştır. Bu durum terörle mücadelede bırakın ortak bir stratejinin uygulanmasını, birinin terörist olarak kabul ettiğini bir diğerrinin özgürlük savaşçısı olarak görebilmesine neden olmaktadır. Bu nedenle, üzerinde polemik yapmaya elverişli bir kavram olması da dikkate alınırsa, objektif bir tanım yapmakta karşılaşılan güçlük daha iyi anlaşılacaktır. Bu sebeplerle, genel olarak terörizmi tanımlamak veya bir tanımı benimsemek yerine, özel olarak siyasal amaçlı terörizm üzerinde duracağız. Bundan sonra da açık olarak belirtilmediği sürece, siyasal sıfatı kullanılmamış olsa dahi, terörizmden kastedilen siyasal terörizm olacaktır. Buradan hareketle üzerinde duracağımız konu tanımdan ziyade kavramın tanımlanması konusunda içeriğinin ne olduğu veya tanımdan ne anlaşılması gerektiğidir.

Terörizmin Tanımlanması

Bazı yazarların, terörizmin ileri amacının sonuçta siyasal olduğunu söylemelerine rağmen, bunun böyle olmadığı, yani terörizmin mutlaka, her zaman siyasal amaçlı olmayacağını ifade etmiştik. Demokratik rejimler yönünden bu kavramın muhtevasının geniş tutulmasında önemli bir sakınca vardır. Demokrasi, toplum

düzenini bozan eylemleri hukuk içinde önlemek zorundadır. Terörizme karşı alacağı tedbirler de bu kurala dâhildir. Bütün şiddet eylemlerinin siyasal içerikli kabul edilmesi halinde, örneğin, sadece fidye almak için yöntem olarak terörü kullananlar ile demokratik hükümetin siyasetini değiştirmeye yönelen terör eylemleri arasında bir fark kalmayacaktır. Kısaca, siyasal amaçlı terörizm diğer terör türlerinden ayrılmadığı takdirde, demokratik rejimin uygun tedbirler alması da son derece güçleşecektir.

Wilkinson (1998: 40), terörizmi “teröristlerin siyasal amaçlarını teslim etmelerini sağlamak üzere, fertleri, grupları, toplumları veya bunları kullanma tehdidi” olarak tanımlamaktadır. Siyasal terörizmin, birazdan ele alacağımız gibi, farklı şekillerde ortaya çıkması mümkündür. Her ne şekil altında görülürse görülsün, siyasal amaç unsuru onun ayırıcı vasfını teşkil eder. Bu amacı taşımayan, toplumu yıldırıcı adi terör eylemlerinin bu tanımın dışında kaldığı görülmektedir.

Terör gruplarını oluşturan üç temel unsur vardır: (i) Örgüt üyelerinin motivasyonunu sağlayacak bir *ideoloji*, (ii) şiddet unsuru içerecek bir *eylem*, (iii) bu eylemi hayata geçirecek bir örgüt (Şen, 2005: 56-68). İdeoloji, motivasyon aracı olarak her devirde değişebilir. Buradaki amacın, her zaman siyasi olduğunun altı çizilmelidir. Çünkü terör bir hedefin adı değil, bir metodun adıdır. Kendini zayıf olarak algılayan, kuvvetli olarak gördüğüne karşı geleneksel bir düello metodu yerine tuzak kurma metodunu seçer. İşte bu metodun adı terördür.

Yukarıda ifade ettiğimiz üzere, terörü diğer şiddet türlerinden ayıran özellik onun siyasi bir hedef için yapılıyor olmasıdır. Bu kapsamda terörizm, siyasi amaç için şiddet kullanma veya kullanma tehdidi olarak ifade edilebilir. Terör sembolik bir eylem tarzıdır. Bir drama yaratma işidir. Yani, fiil itibarıyla sonuçlar doğurmaz; fiil üzerinden yapılan propaganda yoluyla sonuçlar doğurur. Terörist, bu sembolik eylemle etrafa korku salarak, bireylerin devlete olan güvenini yıkmaya çalışır. Bu güven koptuktan sonra terörist kendi taleplerini hayata geçirebilme şansını yakalar. Terörizmin ve yarattığı algının gücü işte buradadır.

Demokrasilerin terörist gruplar karşısında bir hayli zorlanmaları kaçınılmazdır. Gerçekten, meşruiyet tartışmalarına meydan vermeden, ilan edilmeyen bir savaşla demokratik hükümetlerin mücadele etmesi bir hayli zordur. Savaş kuralları çerçevesinde hareket eden, gerillaların aksine hedef seçmeyen teröristlerin nerede, ne zaman, hangi silahla, kime veya kimlere saldıracakları belli olmadığından bu saldırıların öngörülmesi oldukça güçtür.

Bununla demokrasilerin siyasal terörizm karşısında çaresiz kaldıklarını iddia etmiyoruz. İleride tartışacağımız gibi, ilan edilmeyen bu savaşta demokratik hükümetlerin, rejimi askıya almadan galip gelmesini sağlayacak yollar ve vasıtalar hiç kuşkusuz vardır.

Terörizmin Amacı

Terörizmin demokrasileri hedefi seçmiş olmasının sebebi, bu rejimler üzerinde birtakım beklentilerinin bulunmasıdır. Hemen hemen bütün terör grupları, hedefleri yönünden en büyük engelin, demokratik değerlere karşı kamuoyunun desteğinin olduğunu çok iyi bilmektedirler. Bu sebeple, ilk öncelikli hedef, vatandaşların demokratik değerlere olan inançlarını ve demokratik hükümetlere verdikleri desteği sarsmaktır. Bunun için yapılması gerekli ilk iş, demokrasinin pazarlık kurallarını değiştirmeye zorlamaktır. Örgütlenmiş siyasal şiddet veya terör örgütü, kendi lehine desteği artırmaya gayret ederken, vatandaşların güvenliklerinin demokratik rejim içerisinde sağlanmasının mümkün olmadığını da göstermeye çalışmaktadır.

Bu sebeple, terörle yüz yüze geldiği zaman, demokratik rejimin, terörizmin sadece polisiye, askeri ve fiziki sonuçlarını değil, aynı zamanda siyasal sonuçlarını da dikkate alması zorunluluğu vardır. Demokratik rejimin bütün yetkili organları ve kurumları tarafından yanlış değerlendirmeler yapılması halinde, terörizmin başarılı olması için gerekli ortam hazırlanmış olur. Gerçekten, bu konuda yapılabilecek herhangi bir yanlış değerlendirme, rejimi felaketin eşiğine getirebilir.

Esasen demokrasi, siyasal şiddete konu olabilecek tartışmaları barışçı yollardan çözmede, herhangi bir rejimle mukayese edilemeyecek kadar başarılıdır. Fakat şunu da itiraf etmeliyiz ki, siyasal muhalefetten çeşitli katılma kanallarına kadar anlaşmazlıkların çözümünü sağlayabilecek vasıta ve imkânların varlığına rağmen, demokrasiler teröre karşı bağışıklık kazanamamışlardır. Etnik ve dinsel bölünmeler yanında ekonomik kaynakların sınırlı olması zaman zaman bu elverişli çözüm yollarını etkisiz hale getirebilmektedir. Demokrasinin özgürlük ortamından yararlanan terörist grupların, bunlar gibi çeşitli uyuşmazlık konularının propagandasını yapmaları ve teşkilatlanma imkânını elde ederek barışçı çözüm yollarını işlemez duruma getirmeleri zor değildir. Özellikle, ifade ve basın hürriyetlerinin, demokratik liderleri ve kurumları yozlaştırmak için en çok kullanılan hürriyetler olduğu bilinmektedir.

Teröristlerin amacı, insanlar üzerinde sıkıntı, kaygı, endişe, huzursuzluk, sürekli tedirginlik ve korku yaratmaktır. Bunu yaparken de sürekli şiddeti ön plana çıkartarak sistematik bir şiddet uygulatırlar. Ölümle tehdit ederek hedeflerini gerçekleştirmeye çalışırlar. Bunun sonucunda insanlar üzerinde bezginlik, bıkkınlık, yıldırma gibi duygular da oluşturmuş olurlar. Bu yüzden teröristler, terör grupları terör yapmadan duramazlar. Çünkü terör yaptıkça kendilerini güçlü hissederler.

Bu terörist tahriklerin amacı ise, yetkilileri şiddet ve zor kullanmaya mecbur bırakmaktır. Sıkıyönetim uygulanmasına kadar giden olağanüstü yetkilerin kullanılmasıyla demokrasinin askıya alınması sağlanmış olacaktır. Demokrasilerin korunması için geçici, olağanüstü yetkilerin kullanılması sonucunda, birçok demokrasinin ortadan kalktığı bilinen bir gerçektir. Zaten teröristlerin amacı da demokratik hükümetleri, mümkün mertebe fazla olağanüstü yetkiler kullanmaya

zorlayarak, masum vatandaşların aşırı derecede rahatsız edilmelerini ve giderek rejimden soğumalarını sağlamaktır. Böylece, sahip olduğu yaygın desteği kaybeden demokrasinin şekil ve nitelik değiştirmesi kolaylaşmış olacaktır.

Bunun için terörist gruplar, resmi örgütler karşısında çok daha güçsüz olduklarından giriştikleri eylemleri daha dramatik, sesli ve korku salıcı gerçekleştirirler. Böylece, resmi örgütlerin onlarla rekabet edemeyecekleri inancı ve korkusu yayıldıkça, vatandaşların rejime ve rejimin temel partilerine verdikleri destek zayıflayacaktır. Daha önce ifade ettiğimiz üzere, terörizmin etkisi sadece kurbanlarının sayısı ile ölçülemez. Bundan daha önemli amacı, demokratik toplumları istikrarsızlığa düşürmek ve hükümetlerin güçsüz olduklarını göstermektir. Gürültülü ve dramatik bir şekilde yapılan eylemlerin asıl ve nihai amacı budur. Bu sembolik fiilleri bastırmak için devlet çabalarken, masum insanların temel hak ve özgürlüklerine müdahale edilmemesine büyük özen göstermelidir. Bu noktada yapılabilecek ihlaller, devlet-vatandaş arasındaki güven ilişkisini zedeleyebilir ki, bu da ileride çok daha vahim sonuçlara neden olabilir.

Terörizmin Taktikleri

Yukarıda terörizmin nihai amacının demokratik siyasal düzenin yerine, başka bir düzen kurmak olduğunu gördük. Bunun gerçekleşmesi için de öncelikle, seçilmiş otoritelerin toplum arasında güvensizliğe dayanan bir bölünmenin meydana getirilmesinin gerekli olduğuna işaret etmiştik. Hatta bu amacı gütmeyen siyasal şiddet türünün terör sayılmayacağını, çünkü terörizmin uzun dönemde hedefinin demokratik anayasal düzenin değiştirilmesi olduğunu, bu konu da doktrinde fikir birliği bulunduğunu tespit ettik. İşte bu amaçla terörizm birden çok yöntem ve taktik kullanır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için ilk elverişli taktik halk arasında bir korku psikolojisinin yayılmasıdır. Terörizm ilk önce, demokratik hükümetlerin emniyet ve düzeni sağlayamayacağını göstermek için halkın zihnini bulandırıcı eylemli ve sözlü bir propagandaya girişir. Daha ileri seviyede ise, bu korkunun yarattığı ortamı değerlendirerek vatandaşları bağlı bulundukları sosyal yapıdan kopararak kendi taraflarına çekmek hedeflenir. Korkunun kaynağını ve neden korktuğunu bilmeyen kurbanlar, kendi tecrübeleri ile gerekli ve uygun tedbirleri alamazlar. Bu durum, ileride daha detaylı göreceğiz, onları daha kaygılı hale getirir ve terör algısı farklı bir boyut kazanır. Yetkili otoritelerce güvenliklerini sağlayacak ve korkularını giderecek politikaları ve yardımları görmemeleri halinde halk, teröristlerin güvenliklerini sağlayacaklarına dair alternatif söylemlerini benimsemeyi tek çıkar yol olarak görebilir. Bu yüzden günümüzde saldırgan terörün yerini, hüküm sürdükleri çevrede bir yönetim boşluğu olduğunu göstermek isteyen terör almıştır.

Artık, günümüzde terörizm bir psikolojik savaş silahıdır. Bilindiği gibi, psikolojik savaş askeri, siyasal ve ekonomik stratejilerle eşgüdüm içinde yapılan propagandadır. Amacı, savaş sırasında düşmanın moralini bozarak askerî harekâtın

başarısızlığını sağlamaktır. Günümüzde siyasal terörizm bu taktiği en geniş şekilde kullanmaktadır. Gerçekten, bütün terör örgütleri, sayısal destekleri ve gerçek askeri gücü ile tamamen orantısız olarak, sadece yarattıkları panik ve korku ortamı ile başarıya ulaşmayı ümit ederler. Başka bir ifade ile terörizmin başarısı veya başarısızlığı geleneksel askeri kriterlerden daha çok sürdürülen propagandanın ve psikolojik savaşın etkisine göre değerlendirilir. Buradaki en önemli konu onun, eylemlerinden ziyade oluşturduğu algıdır.

Terörist propagandanın hedefi açıktır. Hedef, kurbanların, kendilerini korumakta başarısız oldukları için hükümetin/hükümetlerin suçlanmasını sağlamaktır. Halkın kızgınlığı hükümete yönelince, artık denge teröristler lehine bozulmuş olmaktadır. Siyasal terörizm her zaman ihtilalle siyasal iktidara el koyup sistemi kendi amacına uygun olarak değiştirmeyi başaramamaktadır. Bu yüzden halkın biran önce kendilerine katılmalarını sağlamak için yaratmaya çalıştıkları korku ortamı yanında, resmi makamların baskısını artırıcı kışkırtmalara da girerler. Böylece iktidarın keyfi ve zorba uygulamalarından bıkan halkın teröristlerin tarafında yer alması beklenir. Nitekim Basklı bir terörist bu gerçeği çok açık ifade eder: “Düşman (devlet) iri bir hayvan gibi birçok arı tarafından sokulunca denetlenmeyen bir öfke ile sağa sola, her tarafa kör bir şekilde saldırır. Bu noktada, onu bir türlü zalimane ve merhametsiz eyleme zorlamakla en önemli amacımıza ulaşmış oluruz. Kurbanların çoğu suçsuzdur. Sonra buraya kadar az çok beklemede olan halk, hiddetle tepki göstererek bize döner. Bundan daha iyi netice umamayız.” (Şen, 2000: 39).

Terörizmin bu taktik ve stratejilerine dikkat çekmemizin bir amacı vardır. Terörizmi modası geçmiş, artık demokrasiyi tehdit edemez bir siyasal şiddet silahı olarak düşünmek yanlıştır. Günümüzde terörizm halen demokrasiler için etkili bir tehdit olmaya devam etmektedir. Bütün bu taktik ve stratejiler, belki terörizmin hizmet ettiği amacı gerçekleştirmeye yetmeyebilir; fakat hükümetin baskı politikaları izlemesi sonucu, özellikle güvenlik güçlerinin masum vatandaşlara yönelik olumsuz uygulamalarına yol açabilir. Vatandaşların rejimden soğumalarına yol açan politikalar, sonuçta askeri rejimin veya bir baskı rejiminin kurulmasına uygun ortam hazırlar. Bu yüzden, terörizmin taktiklerinin demokratik hükümetlerce iyi bilinmesi, onunla mücadele için ilk şarttır. Bundan daha önemlisi ise oluşan terör algısıdır. Zira bu algı, hem bireylerin terörü anlama ve yaşamlarını ona göre şekillendirmelerine neden olacak, hem terörist grupların taktik ve yöntemlerini belirleyecek hem de devletin tedbirler noktasında hayata geçireceği uygulamaların temel çıkış noktası olacaktır. Çalışmamızın bundan sonraki kısmında terörizm algısını ele alarak mücadeleye yönelik çözüm önerileri üzerinde duracağız.

Terörizm Algısı

Terör olaylarının oldukça karmaşık ve çok boyutlu bir kavram olduğunu yukarıda ifade etmiştik. Bu karmaşıklığı artıran temel nedenler arasında terör olaylarının

zamana ve yaşandığı bölgelere göre dinamik bir yapı sergilemesinin, terör eylem ve hedeflerinin oldukça farklı olmasının, terörün artan oranda uluslararası özellik kazanmasının, terör olaylarının farklı siyasi bakış açıları ve siyasi çıkarlar tarafından farklı şekilde yorumlanmasının sayılabileceğini de belirtmiştik. Ancak, terör çalışmalarında ortaya çıkan temel sonuçlardan biri terör olaylarının “gerçek dünyada” ortaya çıkmasına rağmen, terörün içeriği ve nedenlerinin toplumsal olarak “yapılandırıldığına” işaret etmektedir (Turk, 2004: 273-275). Bu yapılandırma terörizmin nasıl algılandığı noktasında büyük ipuçları verir ki, bu da toplumsal algının oldukça farklı gruplar tarafından (devlet, siyasi partiler, medya, uluslararası kuruluşlar, farklı çıkar grupları, vb.) düzenlenmek istendiğini ve bu sürecin toplumsal yapının özelliklerine (etnik, dinsel, sınıfsal, siyasi görüşler, vb.) göre şekillendiği bizlere gösterir.

Terörizmin amacı, yukarıda ifade ettiğimiz üzere, kitlesel bir korku ortamının sağlanmasıdır. Başka bir deyişle terörizmin dinamikleri açısından toplumsal terör algısı, oldukça önemli ve gerekli bir faktördür. Aksi takdirde terörize olanlar yalnızca terör olaylarına maruz kalan terör kurbanları olur. İnsanların terörü ve terör riskini nasıl algıladıklarını anlamak, saldırılara karşı hazırlıklı olma ve tedbirler konusunda hem bireylere hem de devlete ışık tutabilir (Lee ve Lemyre, 2009: 1266). Diğer bir anlatımla terörle ilgili riskleri insanların nasıl algıladıkları olası bir terör saldırısıyla ilgili hazırlık tedbirlerini doğru şekilde almak yönünden oldukça önemlidir (Lemyre vd., 2006: 756-757).

Algı insanın çevresindeki dünya ile bilişsel temasının temel şeklidir (Efron, 1969: 137). Algı, duyuyla hissedilen dışsal etkiler yanında, insanların duygu dünyası gibi içsel faktörler ve geçmiş tecrübeleri tarafından da şekillenir. Algılama, bir bireyin o anda yaşamakta olduğu herhangi bir deneyimi, geçmiş deneyimlerinin birikimleriyle birlikte özümleyerek yeni bir bilişsel bütüne ulaşması olarak düşünülmelidir (Demirçivi, 2015: 38). Daha özet bir ifadeyle algı, duysal verilerin anlamlandırılması sürecidir (Özer, 2012: 147-148). Bu çerçevede terör algısı ise, kamuoyunun terör olayları veya terör tehditlerine yönelik bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkilerinin ne olduğuna dönük şemsiye bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Terör algısı ile ilgili yapılan literatür taraması ve terör algısının modelleştirilmesi bağlamında terör algısı çalışmalarını (i) niceliksel ve (ii) niteliksel olarak iki grupta toplamak mümkündür: *Niceliksel* çalışmalar ağırlıklı bir şekilde terör ve terör tehdidi terör örgütleri tarafından yapılan saldırı sayısı, farklı terörist faaliyetlerin sayısı, bu saldırılar sonucu oluşan ölü ve yaralı sayısı, maddi ve ekonomik kayıpların bölge ve zamana göre değişimi gibi verileri kullanarak belirlenmektedir. Bu tür analizler ilgili güvenlik birimlerine terörle mücadelede kullanabilecekleri önlemler konusunda önemli destek sunabilir. Ancak bu tür veriler doğrudan terör konusunda toplumsal algıların analizi için işlevsel değildir. Terör araştırmalarında sıklıkla tartışıldığı gibi terör olaylarının bu niceliksel boyutu (saldırı sayıları, kayıplar, yaralanmalar, vb.) ile toplumsal terör algısı arasında doğrusal,

bire bir ilişki yoktur. Bu konudaki *niteliksel* analizler ise terör olayların ideolojik, sosyal, psikolojik ve ahlaki boyutlarına odaklanırlar. Bu bağlamda alanda oldukça farklı sayıda terör sınıflandırması bulunmaktadır. Örneğin terör örgüt ve olayların bağlamsal yapısına göre terör suç, siyaset, savaş, iletişim veya dinsel köktencilik olarak sınıflandırılabilir (Schmid, 2011). Ancak bu konudaki ilgili niteliksel çalışmalar incelendiğinde, bu çalışmaların ağırlıklı olarak zaman ve olay bağlamında sınırlandırılmış terör faaliyetlerine odaklandığı ve sosyal politika amaçlı kullanımın sınırlı olduğu dikkat çekmektedir.

Terör algısıyla ilgili araştırmalar incelendiğinde temel olarak terör algısının birinci ölçütü olan terör tehdidinin ulusal ve bireysel düzeylerde ölçüldüğü ve ikinci ölçüt olan terörden bireylerin nasıl etkilendiğini tespit etmek amacıyla terör etkisi algısı ve risk değerlendirmesi üzerine yoğunlaşıldığı görülmektedir. Ayrıca son zamanlarda terör tehdit algısı üzerine de çalışmalar yürütülmektedir (Bkz. Lerner vd., 2003; Lemyre vd., 2006; Goodwin vd., 2005; 2009; Lee vd., 2009; 2010).

Terörizmin genel amacı toplumsal dengeyi bozmak ve insanların birbirlerine ve devletin kurumlarına olan güvenini sarsarak huzur ortamında yaşanmasını güçleştirmektir. Günümüzde terörizm bir coğrafyaya, bir bölgeye veya bir gruba ait değildir; sınır tanımaz bir karakteristiğe sahiptir. Terörizmin yarattığı riskli ortamı anlamak için riskin günümüzde nasıl tanımlandığını dikkate almak gerekmektedir. Modernite sonrası toplumları Risk Toplumu olarak tanımlayan Ulrich Beck (2002), günümüzde riskin kontrol edilemeyen bir hal aldığına dikkat çeker. Aslında risk kavramı özünde kontrolü içermekte ve karar vermeyi varsaymaktadır. Fakat modern öncesi dönemde tehlike daha çok doğa ve doğa üstüne atfedilirken, modern zamanların kavramı olan risk hakkında konuştuğumuzda ise hesaplanamaz olanın hesaplanmasından bahsederiz. Burada söz konusu olan “kaybın belirsizliği”dir. Beck’e (2002) göre Dünya Risk Toplumu (*World Risk Society*) ile bizler kontrol edilemeyen riskler dünyasına giriş yapmaktayız. Bu yeni dünya, doğal olmayan, insan yapımı, yani insanlar tarafından üretilmiş belirsizlikleri ve zararları zihnimizin sınırları ötesine geçen riskleri içermektedir. Aslında risk toplumunda gündelik hayat daha tehlikeli hale gelmemiştir, daha çok kontrol edilemez riskin sınır tanımazlığında bir artış mevcuttur. Bu sınır tanımamazlık veya engellenemezlik üç boyutta meydana gelmektedir; (i) uzam, (ii) zaman ve (iii) sosyal. *Uzamsal* boyutta hava kirliliği, finansal krizler gibi sınırları tanımayan risklerle karşı karşıyayız. *Zamansal* boyutta nükleer atıkların temizlenmesi gibi tehlikelerin uzun süre gizli veya görünmez kalması bu tehlikelerin idari süreçlerden kaçmasını sağlamaktadır. *Sosyal* boyutta ise bu tehlikelerden kimin sorumlu olduğu sorusu gündeme gelmektedir. Küresel krizler düşünüldüğünde birçok insanın ortak katkısı sonucu oluştukları için sorumluyu bulmak nerede ise imkânsız hale gelmektedir. Kontrol edilemeyen risk belli bir yere bağlı olmadığından sorumlu olan aktörleri belirlemek zor olduğu gibi ulus devletler tarafından kontrol edilmesi de nerede ise mümkün değildir. Bu bağlamda toplumun dengesini

bozma ve hedef topluma veya devlete zarar verme amacı güden terör riski, risk kavramının temelinde olan karşılıklı güven ilişkisinin yerine güvensizliği yerleştirmektedir. Terör, vatandaşların kendi aralarındaki, vatandaşın devlete olan ve devletlerarasındaki mevcut güvenin altını oymaktadır. Güvenin yerini güvensizliğin alması riski çoğalttığı için terör riski bireylerin risk algılarını da artırmaktadır (Beck, 2002).

İkiz Kulelere yapılan saldırılarla yeni bir karakteristik kazanan terör belirli bir düşmanı hedef almak yerine, daha çok insanları korkutmaya ve kurumlara olan güvenlerini sarsmaya yönelik gösterişli bir eylem halini almıştır. Bu saldırıların ardından, metro istasyonlarına, toplu taşıma araçlarına, konser alanlarına yapılan eylemlerde de amaç aynı olmuştur. Kontrol edilemeyen saldırılar karşısında insanlar kendilerini güçsüz hissetmektedir. Bu bağlamda, güvensiz bir yerde veya bölgede yaşadıkları düşüncesi kuvvetlendirilerek, bireylerin zihinlerinde sürekli olarak terör riski veya korkusuyla yaşadıkları duygusu yaratılmaya çalışılmaktadır.

Korku ve kaygı durumunun psikolojik etkilerinin, potansiyel olarak farklı sonuçları doğurduğu varsayımsal olarak kabul edilse bile, öncelikli olarak korku durumu ile terörist saldırılar arasındaki nedensellik ilişkisinin tanımlanması gerekir. Korkunun nedenleri psikolojik bir problem olmasına karşın; literatürdeki az sayıdaki çalışma terörizmden kaynaklanan korkunun belirleyicileri üzerinde durmuştur. Literatürde tartışılan belirleyicilerden bir tanesi “ihmal olasılığı” fenomenidir. Araştırmalar göstermiştir ki; bireyler risk analizlerini yaparken geçmiş olaylardan edindikleri bilişsel deneyimlerinden ziyade gelecekte gerçekleşmesi muhtemel olayların olasılıklarını temel alırlar. Dolayısıyla terörizm söz konusu olduğunda; bireyler genel olarak düşük olasılığı olan etkisi büyük olaylara öngörülenden fazla değer atfederken, tam tersine daha yüksek olasılığa sahip etkisi düşük sıradan olaylara (araba kazası, iş kazası gibi) sistematik olarak öngörülenden daha az değer atfederler (Kunreuther 2002). Bir başka ifadeyle; terörizmin sıradan bireyleri etkilemesi daha az olası olmasına rağmen, gerçekleşmesi çok daha yüksek olasılıklı risklerden daha fazla korku yaratırlar (Downes-Le Guin ve Hoffman 1993; Sunstein 2003; Viscusi ve Zeckhauser 2003; Becker ve Rubinstein 2004). Terörist saldırıların risk algısı üzerindeki etkileri, cinsiyet veya siyasi görüş gibi bireysel özelliklere doğrudan bağlıdır (Fischhoff vd., 2003). Bununla birlikte, terörizmin sadece korku değil, birey özelinde başka duygular yarattığı da düşünülürse (öfke gibi), terörizmin risk algısı üzerindeki etkisinin, farklı duyguların etkileşimine bağlı olduğu da söylenebilir (Lerner vd. 2003). Sonuç olarak, çok çeşitli faktörler, terörizmin yarattığı risk algısındaki değişimleri etkileyebilmektedir. Buna karşın, risk algısındaki bu tip değişimler, bireysel ya da kamusal davranışlardaki değişimlerle açıklanabilir.

Genel olarak bireysel düzeyde risk algısı, bir olayın gerçekleşme olasılığının öznel değerlendirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Slovic vd., 1979; 2000; akt: Jenkin, 2006; Sjöberg; Oltedal vd., 2004). Risk algısı, olasılığın ve olumsuz so-

nuçların değerlendirmesini içermektedir. Sıradan insanların risk algısı daha çok öznel ölçütlere göre oluşurken konunun uzmanı olanlar ise riski objektif ölçütlere göre değerlendirmektedir. Bundan dolayı sıradan insanlar gerçekte riskin olmadığı yerde bile riski görebilmektedir. Ayrıca bireylerin risk algısı riskin ne kadar gönüllü olduğu ile de ilişkilidir. İnsanlar kendi istedikleri davranışları yaparken riskleri tolera edebilmektedir. Çünkü bireyler kendi istediklerini yaptıkları için içinde bulundukları durumu veya davranışı kontrol edebileceğini düşünmektedir. Risk kontrol edilebilir olarak değerlendirilmektedir. Araba kullanırken bireylerin riskleri kontrol edebileceklerini düşündükleri gibi. Fakat aslında bunun yanılsamadan başka birşey olmadığını Sjöberg vd., (2004) açıklamaktadır. Terör söz konusu olduğunda ise riskin kontrol edilemezliği daha açık ve nettir. Bireyler kendilerinin kontrolleri dışında terör riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Terör riskinin etkilerinin kontrol edilememesi, felaketle sonuçlanması ve rastgele olması ürkütücü bir risk algısı yaratırken terörün zararlarının bilinemezliği terör korkusunu artırmaktadır. Bu kontrol edilemezlik, ne zaman ve nerede olacağının bilinmemesi bireyleri terör saldırılarına karşı güçsüz hissettirmekte ve terörün gerçekleşme riskinden daha fazla bireylerin terör algısı artmaktadır. Bu bakımdan, bireylerin güvenliklerini sağlamak yeterli değildir, onların kendilerini güvende hissetmelerini sağlamak gerekmektedir (Jenkin, 2006).

Terörizm algısını anlamak için terör tehdit algısını anlamak gerekmektedir. Terör tehdidinin bireylerin tutumları, davranışları ve gündelik aktiviteleri üzerinde etkisi mevcuttur. Terör algısındaki farklı boyutları anlamak için terör tehdidi söz konusu olduğunda genel terör tehdidinden daha çok bireysel düzeyde ve ulusal veya kolektif düzeyde terör tehdidini anlamaya çalışmak daha faydalıdır (Huddy vd., 2002a: 485). Bireylere fiziksel tehlike oluşturan tehditler daha uzakta olan ve görünmeyen ulusal veya kolektif gruba yönelik tehditlere göre daha fazla korku ve kaygı duyulmasına sebep olmaktadır. Bireysel düzeyde terör tehdidi rahatsız edici, anlık ve korkutucudur, güvensizlik duygusunu ve fiziksel olarak zarar görme korkusunu hissettirmektedir. Bireysel düzeyde tehditler tehdidin etkilerine yönelik hassaslığı artırmaktadır. Bireyler daha çok terör tehdidi ile ilgili bilgilere karşı duyarlı olurken, diğer bilgileri görmezden gelmeye başlamaktadır. Haberlerde sürekli geçen ölü sayıları veya tekrarlanan görüntüler bireylerin hafızalarında daha fazla yer ettiği için terör algısı olduğundan daha abartılı bir hal almaktadır. Huddy vd., (2002a) 11 Eylül saldırılarında hayatlarını kaybedenlerin sayısının bir terör saldırısında verilen kayıp bağlamından yüksek olduğunu fakat ABD'nin toplam nüfusu içinde ise bu sayının ufak bir yer tuttuğuna dikkat çekerek, saldırıdan hemen sonra gerçekleştirdikleri araştırmada Amerikalıların %58'inin bireysel olarak kendilerinin ve ailelerinin terör tehdidi altında olduklarına inandıklarını rapor etmektedir. Benzer şekilde, terör eylemlerinin nerede ise hiç yaşanmadığı Avustralya da yapılan araştırmada da katılımcıların %38,4'ü kendileri ve ailelerinin doğrudan olarak terör saldırısına maruz kalacaklarından kaygılandıklarını ve %27'si ise terör riskinden dolayı hayatlarında bazı değişiklikler yaptıklarını

belirtmişlerdir (Stevens vd., 2011). Bu durum terör algısının zaman zaman terör gerçeğinin önüne geçtiğini göstermesi bakımından oldukça anlamlıdır.

Ulusal veya kolektif terör algısı ise terörle mücadelede hayata geçirilecek politikaların oluşturulması açısından önemlidir. Bireyler kendilerini tehdit altında hissetmeseler bile ulusa yönelik terör tehdidinin olduğuna inanarak kendi çıkarlarına ters düşmesine karşın güvenlik amaçlı devletin çeşitli politikalarını desteklemektedir. Sicilya da yapılan bir araştırmada katılımcıların %73'ü İtalya'nın yakın bir gelecekte terör saldırısına maruz kalacağına inanırken, sadece %34'ü kendilerinin ve yakınlarının terör saldırısına uğrayacaklarına inanmaktadır. Konuya cinsiyet farklılığı açısından bakacak olursak, kadınlar erkeklerle göre terör tehdidinden hem bireysel hem de ulusal düzeyde daha fazla kaygılanmaktadır (Lavanco vd., 2008: 413-416).

Terör algısını anlamada gerçek terör tehdidinin önemli olduğunu görüyoruz, ancak yapılan araştırmaları incelediğimizde tehdidin olgusal olarak var olup olmasından ziyade tehdit algısının varlığının daha önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Diğer bir ifadeyle, tehdidin kendisi önemlidir fakat tehdidin algısı daha da önemlidir. Örneğin özellikle Kanada (Lemyre vd., 2006) ve Avusturalya (Aly, Green ve Balnaves, 2009) gibi terör olaylarının nadiren yaşandığı veya hiç yaşanmadığı bu ülkelerde yapılan araştırmaların sonuçları dikkate alındığında bu ülkelerde bireyler terör tehdidi altında yaşadıklarını ve heran terör mağduru olabilecekleri konusunda kaygılanmaktadır. Hatta Avusturalya'daki bazı araştırmacılar bu algıyı "hiçbirşeyin korkusu" (fear of nothing) olarak değerlendirmektedir. Terör algısını terörün gerçekleşme sıklığı etkilemektedir ancak bireylerin kendilerini ne kadar terör tehdidi altında görüp görmedikleri daha fazla etkilidir.

Terör algısı insanların gündelik yaşamlarındaki davranışlarını ve alışkanlıklarını değiştirmelerine yol açmaktadır. ABD'de Terörizm riskinin yüksek olduğunu düşünenler aileleri ve çocuklarıyla daha fazla zaman harcamakta, hava yolu ile seyahat etmekten veya toplu taşıma araçlarını kullanmaktan sakınmaktadır (Huddy vd. 2002b). Benzer şekilde Sicilya'da hem ülkenin hem kendilerinin terör tehdidi altında olduğuna inananlar gündelik yaşamlarında daha fazla kaygı hissetmekte, yolculuk yapmaktan sakınmakta ve işyerlerinde veya okulda daha zor konsantre olmaktadır (Lavanco vd., 2008). ABD, Sicilya, Avusturalya, Kanada, İsveç gibi terör saldırılarının nadir gerçekleştiği ülkelerle terör saldırılarının düzenli olarak gerçekleştiği ülkelerde terörün gündelik hayata etkisi farklılaşmaktadır. Terörün sürekli gerçekleştiği ülkelerde kamuoyu terörden dolayı kaygılanmaktadır, fakat tutumları daha da sertleşmiştir ve vatandaşların çoğu kararlı bir şekilde gündelik yaşamlarında değişiklik yapmadan hayatlarını sürdürmeye devam etmekte ve daha çok tehlikeyi inkâr ederek veya onunla dalga geçerek teröre karşı savunmacı bir tavır takınmaktadır. Terör saldırılarının sürekli gerçekleşmesi kamuoyunda panik havası yaratmak yerine daha çok var olan duruma uyum sağlayacak davranışları geliştirmelerine sebep olabilmektedir (Smelser, 2007).

Terör algısı, terörden kaynaklanacak ekonomik ve sosyal kayıpları da içermektedir. Bireyler terörden dolayı ülke ekonomisinin kötüye gitmesinden, borsanın düşmesinden kaygı duymaktadır (Huddy vd., 2002a). ABD'nin terör riski altında olduğuna inananlar kendi ekonomik gelecekleri hakkında kötümserdir. Yaşlılar kendi ekonomik durumları hakkında karamsar iken Cumhuriyetçi ve yüksek gelirli gruplar ise kendi ekonomik durumları hakkında kaygılanmamaktadır. Terörün kendilerinin ekonomik durumlarında bir değişim yaratmayacağını rapor etmişlerdir (Huddy vd., 2002b). Terör tehdidinin yüksek gören katılımcılar aynı zamanda yakın gelecekte hem kendilerinin hem de İtalya'nın ekonomik durumlarında bir iyileşme olmayacağını düşünmektedir (Lavanco vd., 2008). Başka bir araştırma da bireyler eğitimin kalitesinin düşmesinden, gelir eşitsizliğinin artmasından ve şirketlerin İsveç'i terk etmesinden kaygılanmaktadır (Sjöberg, 2004).

Terör saldırısının nasıl gerçekleştirildiği de terör algısının oluşumunda veya insanların teröre nasıl tepki verecekleriyle ilişkilidir. Smelser (2007) terör saldırısının türünün verilecek tepkiyi belirlediğine dikkat çeker ve saldırılara yönelik şu tespitlerde bulunur: *Birincisi* terör saldırısının nerede gerçekleştiği ile ilgilidir. Terör saldırısı şehir merkezini mi, toplu taşıma sistemini mi, kırsal bir alanı mı yoksa alışveriş merkezini mi hedef almaktadır? Eğer terör saldırısının etkisi coğrafi olarak sınırlı ise polis merkezinde veya askeri birlikte bomba patlaması gibi bu saldırıdan uzakta olan insanların kaygılanma olasılıkları düşüktür. Fakat saldırının hedefi şehrin merkezinde bir alışveriş merkezi veya otobüs durakları ise o zaman herkes saldırının hedefi haline gelebileceği için kaygı yüksek olabilir. *İkinci* olarak saldırı sırasında kullanılan silahların kamuoyunun vereceği tepkiyi şekillendireceğine işaret eder. Bir barajı patlatmak için kullanılacak bombanın yarattığı etki ile nükleer silahın yaratacağı etki farklılaşmaktadır. *Üçüncü* olarak saldırıların sayısı üzerinde durur. Tek seferlik olan bir saldırıda insanlar dehşete düşüp daha sonra iyileşme veya toparlanmaya çalışabilirler. Saldırıları birden çok ise o zaman insanlar da gelecek sefer saldırının nerede olacağı ile ilgili bir kaygı vardır. Saldırıları düzenli ve rutin bir hal aldı ise verilecek tepki de farklılaşabilir. *Dördüncü* olarak saldırının zamanlamasına vurgu yapar. Sabah erken saatlerde olan saldırılarla ilgili haberler çok kısa sürede yayılacaktır fakat geç saatlerde ise haberin yayılması daha yavaş olacaktır. Gündüz olan saldırılar sırasında birçok insanın kendilerinin ve yakınlarının evin dışında farklı yerlerde olma ihtimali kuvvetli olduğundan verilen tepki hafta sonu insanların beraber yakınlarıyla vakit geçirdikleri zamanlarda verilen tepkiden farklı olacaktır. Çünkü felaket durumlarında öncelikli olarak insanlar yakınlarının sağlığından endişe etmektedir (Smelser, 2007). Terör saldırılarının gerçekleştirilme biçimleri de terör algısını anlamak için faydalı olacaktır.

Terör algısı sadece terörün gerçekleşip gerçekleşme olasılığını kapsamamakta, vatandaşların terörü tehdit olarak görüp görmedikleri, hayatlarını nasıl şekillendirdikleri, kayıpları ve saldırıların gerçekleşme biçimlerini de içermektedir. Bu açıdan terör algısının biçimlenişi içinde farklı faktörleri barındırabilen bir süreci

kapsar. Dolayısıyla terör algısının biçimlenişiyile ilgili temel faktörler aşağıda kısaca tartışılacaktır.

Terörizm Algısı ve Siyasi Korku

Kişisel ve genel (ulusal) korku veya tehdit algısının yanında ele alınması gereken diğer önemli bir boyut da siyasi korkudur. Siyasi korku, temel olarak terörist saldırı ve tehditleri ön plana çıkartarak ve manipüle ederek toplumda bilinir olmaya dönük tehdit ve henüz yaşanmamış toplumsal zararlar (bölünme, bağımsızlığın yitimi, vb.) doğrultusunda yönlendirerek siyasi kontrolün veya bazı siyasi hedeflerin sağlanması olarak tarif edilmektedir (Robin, 2004: 52).

Siyasi korkunun başarılı olabilmesi için gereken temel koşullar içerisinde öne çıkanlar, terör tehdidinin oldukça yaygın olduğu konusunda inancın yerleştirilmesi ve ilgili tehdidin siyasi ajandadan bağımsız olduğu yönünde rasyonelleştirme girişimleridir (Aly ve Green, 2009). Tabi ki yaratılan siyasi korku gerçek terör faaliyetleri ve tehditleriyle birleşince toplumun büyük kısmında etkili olmakla birlikte özellikle terörle ilişkilendirilen gruplar üzerinde oldukça olumsuz etkileri beraberinde getirebilmektedir.

Aly ve Green'in (2009) ABD meydana gelen 11 Eylül terörist eylemlerin Avusturalya'da yansımalarını incelemek için yürüttüğü çalışmalarda siyasi korkunun özellikle Avusturalya'da yaşayan Müslümanlar üzerinde etkili olduğunu bulmuştur. Avusturalyalı Müslümanlar 11 Eylül olaylarından sonra medya ve siyasetçilerin tavrı yüzünden ülkede ayrımcılığa uğrayacaklarını ve kendilerinin daha fazla oranda devlet tarafından kontrol edileceğine inandıklarını belirtmiştir. Siyasi korku aynı zamanda terörle mücadele için devlet tarafından alınan tedbirler ve ilgili süreçler konusunda kamuoyu tarafından getirilen tartışmalar bağlamında şekillenmektedir.

Siyasi korku kapsamında üzerinde durulması gereken diğer bir konu, terörle mücadele bağlamında güvenlik ve sivil özgürlükler arasında bir dilemmenin mevcudiyetidir. Can alıcı soru, sivil haklara saygı göstererek güvenliği sağlamak mümkün müdür? Terörizm söz konusu olduğunda yapılacak düzenlemeler güvenlik ve sivil özgürlükler arasında bir seçim yapmayı veya birinden ödün vermeyi gerektirmektedir. Ne kadar fazla sivil özgürlükleri isterseniz o kadar az güvendesiniz demektir, ancak ne kadar fazla güvende olmayı isterseniz de o kadar çok sivil özgürlüklerinizden feragat etmeniz gerekmektedir. Hepimiz ifade özgürlüğüne ve insanların örgütlenmesine gönülden inanabiliriz fakat aynı zamanda bu özgürlükleri kullanarak suç işleyecek veya toplumun güvenliğini tehdit edecek olan kişilerden ve eylemlerden de kendimizi ve toplumu korumak isteriz. Genel olarak terörle mücadelede sivil özgürlükler ve güvenlik arasında bir dengenin tutulması gerektiği ile ilgili genel kabul söz konusudur. Terörle mücadele kapsamında oluşturulacak hem sivil özgürlüklerle ilgili uygulamalar hem de askeri müdahaleler demokratik kurumlar ve süreçlerle bağlantılıdır. Çünkü bu mücadele sürecinde

vatandaşlar çeşitli biçimlerde güç kullanma yetkisini devlete devretmektedir. Gücün devredilmesinin arkasında aslında siyasi iktidara veya hükümete olan güven ve inanç yatmaktadır. Siyasi otoriteye olan güven hükümetin sivil özgürlüklere getirilen sınırlamaların ne kadarını vatandaşların kaldırabileceği konusunda bir sınırının olduğu veya sınır çizme yetisine sahip olduğu inancında yatmaktadır. Siyasi otoriteye olan güvenin ve inancın zayıf olması hükümetin başarılı olmasını zorlaştırmaktadır. Siyasi otoriteye güvenenler arasında kendilerini terör tehdidi altında hissedenlerin sivil özgürlüklerinden daha fazla feragat etmeleri beklenbilir (Davis ve Silver, 2004). Siyasi otoriteye tek düze bir güven söz konusu olmayabilir. Terörle mücadele kapsamında yer alan devletin farklı kurumlarına olan güven seviyesi değişmektedir. Terörle mücadele kapsamında en önemli göreve sahip olan polis kuvvetine olan güven önemlidir. Vatandaşlar ne kadar çok hükümete ve polise inanıp güvenirlerse, terörle mücadele de hükümetin sivil özgürlüklerle ilgili sınırlamalarını kabul etmektedir. Diğer bir ifadeyle, vatandaşlar kendilerini ne kadar çok terör tehdidi altında hissediyor ve hükümete olan güvenleri kuvvetli ise, o kadar sivil özgürlüklerden terörle mücadelede feragat etmekte ve politikayı desteklemektedir (Davis ve Silver, 2004).

Davis ve Silver'in (2004) araştırma sonuçları ve diğer yapılan kamuoyu araştırmalarının sonuçları beraber değerlendirildiğinde sivil özgürlükler ve güvenlik arasındaki ikilemin yansıdığı görülmektedir. Davis ve Silver (2004) sivil özgürlükler ve güvenliği birbirine zıt kutuplar olarak düşünmek yerine, duruma bağlı olarak vatandaşların bunları birbiri ile yarışan değerler olarak değerlendirmesinin bu ikilemi anlamaya yardımcı olacağını vurgular. Başka bir ifade ile, genel olarak soyut demokrasi kavramını insanların desteklediklerini fakat demokrasinin ilkelerine olan bağlı ve sadakatın diğer yaşamsal olarak önemli olan değerlerle karşılaştırılarak anlaşılması gerekliliğine vurgu yapar. Özellikle terör saldırıları gibi somut durumlar demokratik ilkelerden ne kadar feragat edilip edilmeyeceği konusunda daha derinlemesine anlamlar çıkartmaya yardımcı olmaktadır. İfade özgürlüğü, sivil haklar ve özgürlükler, mahremiyet gibi demokrasinin temel ilkeleri çoğu zaman gündelik hayatta olağan durumlarda sorgulanmadan kabul edilmektedir. Fakat terör saldırısı gibi olağandışı bir durum mevcut olduğunda veya terör tehdidi algısının yüksek olduğu durumlarda bu değerler bir anda gündeme gelir ve sorgulanmaya başlar. Çünkü bu değerler demokrasinin, barış ve huzur içinde yaşamakla ilgili diğer değerleriyle çatışabilmekte veya vatandaşların değerlere verdikleri öncelik sırası değişebilmektedir. Bu bağlamda vatandaşlar için terörle mücadele kapsamında hükümetin gelecek terör saldırılarını sivil haklara ve özgürlüklere müdahale ederek güvenliği ve emniyeti sağlaması mı daha önceliklidir yoksa sivil haklara hiç müdahale edilmeden terör saldırılarını önleme olasılığını azaltmak mı önemlidir? sorusu sorulmalıdır. Temel değerlerde duruma göre öncelik sırası değişmektedir. Bundan dolayı, tehdit söz konusu olduğunda vatandaşlar bazı sivil özgürlüklerini güvende olma ile takas edebilmektedir. Ama bu onların tüm sivil özgürlüklerinden vazgeçtikleri anlamına gelmez. Bazı sivil

özgürlüklerin diğerlerine göre feragat edilmesi daha zordur. Özellikle vatandaşların adil yargılamadan terörle ilişki olabileceğinden şüphelenilen kişiler için bile vazgeçemedikleri düşünüldüğünde terörle mücadelede kamuoyunun desteğini almak için uygulamaların adil olmasının önemi de ortaya çıkmaktadır.

Yukarıda ifade ettiğimiz gibi, insanların kendilerini güvende hissetmelerini engelleyen veya kaygı düzeylerini artıran faktörlerin başında terör tehdidi algısı gelmektedir. Tehdit algısı çoğu zaman öç alma duygusuyla bağlantılıdır. Terör saldırılarının temel amacı hedef nüfusta kaygı ve korku yaratmaktadır. Bu yaratılan korku politikacıların korkmuş vatandaşlarını teskin etmek veya yatıştırmak için terörist gruplarla pazarlık yapması konusunda baskı oluşturabilmektedir. Bu amaç hükümetlerin teröristlere karşı güçlü yaptırımlar düzenleme ihtiyaçlarıyla ters düşmektedir. Eğer hükümet terör saldırılarına güçlü şekilde cevap veremez ise, kamuoyunun desteğini kaybedecektir ve gelecekte terörizmi önleyeceğine olan güven sarsılacaktır. Dahası, hükümetlerin terörle mücadele yönelik sert politikalarının uzun süreceği ve maliyetli olacağı için kamuoyunun da desteğini arkasına alması gerekmektedir. Çoğu zaman ulusal güvenliği ciddi şekilde tehdit eden terör saldırıları veya başka tehditler, farklı coğrafyalara yönelik askeri müdahaleleri gündeme getirmektedir. Bu bağlamda kamuoyunun terör tehdit algısı siyasi otoritenin politikalarının şekillenmesinde önemli bir yere sahiptir.

Tehdit ister dışarıdan bir güç olsun, ister öznel bir durum olsun tehdidin yaygın ve güçlü etkisinden bir diğeri de hoşgörüsüzlük, önyargı, etnik merkezîyetçilik ve yabancı düşmanlıktır. Bu durum da siyasi korkunun en önemli nedenlerinden birisi olan ötekileştirmeye uygun zemini hazırlamaktadır. Sevilmeyen gruplar, hoşgörüsüzlükle ve sivil hak ve özgürlüklerinin kısıtlanmasıyla karşı karşıya kalırlar. Grubun kaynaklarına ve statüsüne yönelik tehdit algısı, tehdidi oluşturduğu düşünülen gruba karşı önyargının oluşmasına neden olur. Grubun kendi içinde dayanışması artarken, diğer gruba karşı ayrımcı uygulamalar da kendini gösterir. Bu uygulamalar diğeri için siyasi korkunun ana faktörünü oluşturur. Bu bağlamda dışsal tehdit algısı güçlü, kudretli ve aktif politik liderlere olan desteği çoğaltır. Tehdit sadece hoşgörüsüzlüğü değil aynı zamanda tehdit eden gruba karşı cezalandırıcı yaptırımları da artırır. Terör tehdidi söz konusu olduğunda tehdit oluşturan gruba karşı yapılan ağır yaptırımlar veya uygulamalar çoğu zaman kamuoyu tarafından da desteklenir. ABD'nin Irak ve Afganistan da yürüttüğü askeri uygulamaların desteklenmesi gibi. İsrail'in Filistin'e yönelik askeri uygulamaları da buna örnek oluşturur (Huddy vd., 2005).

Terörizm Algısı ve Polis

Terörizm algısının oluşmasında, özellikle terörle mücadele sürecinde polisin görevinin önemi dikkate alındığında uygulamalarının adil görülüp görülmediği, vatandaşlara tutum ve davranışlarının nasıl algılandığını anlamak gerekmektedir. Polisin halkın gözündeki algısını etkileyen en önemli unsurların başında halkın

polisin meşruiyet ve güvenilirliği hakkındaki algısı gelmektedir. Eğer bireyler polis uygulamalarının meşru olduğuna inanırsa, zorlamaya gerek kalmadan yasalara uyacaklardır (Tyler ve Hou, 2002). Daha önce belirtildiği gibi meşruiyeti ve güvenilirliği sağlayan en önemli öge kurumlarla ilgili süreçlerin adaletli olmasıdır (Levi, Sack ve Tyler, 2009; Sunshine ve Tyler, 2003; Tyler ve Hou, 2002). Başka bir ifadeye, süreçsel adalet algısı belirleyici öğelerin başında gelmektedir. Vatandaşların hukuk kurallarını çiğnememeleri adalet sisteminin adil olduğuna inanmalarından kaynaklanmayabilir. Sadece cezalandırılmamak için araçsal olarak kurallara uyabilirler, ancak kontrolün ve cezalandırılma olasılığının zayıf olduğu durumlarda ise hemen yasalar kolaylıkla çiğnenebilir. Diğer taraftan, polis meşruiyetini ve güvenilirliğini sağlamanın yolu süreçsel adaletin temellerini oluşturan normatif uyumdan geçmektedir. Durkheim'den hareketle hukukun bir noktada toplumun bazı ortak değerlerini yansıtmaya potansiyelinin olduğu akıld tutularak adalet kurumunun uygulayıcısı olan polis tutum ve davranışlarının da bu ortak değerleri yansıtmaya beklenir. Bu noktada polis uygulamalarının adil ve vatandaşların haklarına saygılı olarak gerçekleştirilmesi önemlidir (Sunshine ve Tyler 2003; Tyler ve Waksalak, 2004). Sürece yapılan vurgu, kurumun meşruiyetini, yasalara uyulmasını ve iş birliği yapılmasını sağlamakla sonuçlanacaktır. Vatandaşlar yasalara uyduklarında, bu davranışları zorunluluktan değil de yasaları uygulayan otoritenin meşru otorite olmasını kabul ettikleri için olacaktır. Meşruiyet, yönetme hakkını ve yönetme hakkının diğerleri tarafından tanınmasını beraberinde getirmektedir. Bundan dolayı kurumlar gelişmek, işlemek ve kendilerini etkin bir şekilde devam ettirebilmek için meşruiyete ihtiyaç duymaktadır. Şiddet araçlarını kullanma yetkisine sahip sayılı kurumlardan olan polis ise bu meşruiyete fazlasıyla ihtiyacı vardır.

Bu bağlamda düşünüldüğünde özellikle “Terörle Savaş” kapsamında çıkartılan terörle mücadele kanunlarının getirdiği sivil hakları sınırlayıcı ve belli grupları hedef alan uygulamalar akıld tutulduğunda, polis meşru otorite olarak vatandaşlar tarafından algılanıp algılanmadığı terörle mücadelenin etkin olarak yürütülmesinde önemli rol oynamaktadır. Çünkü bireyler terörle mücadele yasalarına ve uygulayıcısı olan polise ancak bunların adil, tarafsız ve eşit olduğuna inanırsa uyacaktır. Kararların adil alındığına inançla birlikte kendilerine adil davranıldığına, haklarına saygı gösterildiğine ve polis tutum ve davranışlarının insanlık onurunu çiğnemediğine inandıkları sürece politikaları destekleyeceklerdir. Buradaki en önemli husus polis halkla arasında güven erozyonuna neden olabilecek tutum ve davranışlardan mutlak suretle kaçınması gerektiğidir. Özellikle son yıllarda toplum destekli polislik uygulamalarının terörle mücadele kapsamında da uygulandığı dikkate alındığında, polis vatandaşların gözünde meşruiyetini ve güvenilirliğini anlamak ve açıklamak gereklidir.

Polis terörle mücadelede oldukça etkin olarak yer almasıyla ilgili tartışmalar mevcuttur. Bir grup araştırmacı, polis terörle mücadeleye ağırlık vermesinin polis temel görevleri arasında yer alan kamu düzenini ve asayiş sağlamaya ve

şüphelileri kontrol altına almakla ilgili görevleri yerine getirmekte zorluk çecekleri için polisle ilgili algının olumsuz olabileceğine dikkat çekmektedir. Terörle mücadelede dinleme, gözetleme ve bilgi edinme gibi gizli taktiklerin ağırlıklı kullanıldığı teknik polislik uygulamalarının şeffaflığının ve hesap verilebilirliğinin düşük olmasından, insan haklarını ihlal etme olasılığının yüksekliğinden polise olan güveni azaltabileceğine vurgu yapmaktadır (Bayley ve Weisburd, 2009). Genel olarak polis, gücünü hukuka uygun davranmaktan alır. Fakat terörle mücadele kapsamında teknik polislik uygulamaları zaman zaman kamuya hizmet etmekten daha çok kamuyu kontrol etmeye yönelebildiğinden, kamuoyu polisin meşruiyetini sorgulamaya başlayabilmekte ve polise olan güvende değişim söz konusu olmaktadır. Bununla beraber, kamuoyu, terörle mücadele polisin öncelikli görevi olmaya başladığında, asli görev olan önleyici polislik ve sonrasında şüphelileri yakalama ve mağdurları koruma gibi hususlarda pek başarı gösterilemediğine, dolayısıyla polisin yetersizliğine inanmaya başlar. Bu algılar, devlete olan inancı da sarsmaktadır (Bayley ve Weisburd, 2009; Hasisi, Alpert ve Flynn, 2009).

Diğer taraftan ise polisin terörle mücadele etmesi polise ve devlete olan güvenle ilgili algıyı pozitif yönde etkileyebilmektedir. Polis, kamuoyunun gözünde toplumu zorda bırakan ve çok tehlikeli bir sorunla mücadele etmeye çalışmaktadır. Terörle mücadele sırasında polislerin kullandıkları teknikler profesyonel ve etkinlik seviyeleri yüksek olarak algılanabilir. Daha öncede belirtildiği gibi devletin kurumlarına olan güvende kurumların işlerinde ehil olduğu yönündeki algı önemlidir. Terör söz konusu olduğunda polisin hızlı ve etkin cevap vermesi vatandaşların gözünde onların işlerinin uzmanı olduğu görüşünün yaygınlık kazanmasını sağlamaktadır. Vatandaşlar arasında terörizm korkusu yüksek ve terör tehdidi ciddi olarak algılanıyorsa, polis kurtarıcı olarak görülebileceği için ona karşı güven artabilmektedir (Jonathan, 2010).

Terörizm Algısı ve Medya

Terörizm algısı açısından önemli bir diğer unsur da medyadır. Medya çağdaş demokrasilerde yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü güç kabul edilmektedir. Medya, algı oluşturmada büyük kitlelere hitap eder. Medyanın toplumu yönlendiren önemli aktörlerden birisi olması nedeniyle yakın tarihte yaşanan terör olaylarının etkisi daha fazla hissedilmektedir. Brian Jenkins (1983) “terörizm özgürlüğün bir sonucudur özellikle basın özgürlüğünün” diyerek ve Walter Laqueur (1976) “medya teröristlerin en iyi arkadaşı... teröristlerin eylemleri kendi başlarına hiçbirşey, tanıtım (*publicity*) herşey” (akt: Biernatzki, 2002: 3) ifadelerini kullanarak terörizm ve medya arasındaki ilişkiyi basitçe ortaya koymuşlardır. Medya ve terörizm arasındaki ilişkiyle ilgili birçok tartışma olmakla beraber, ikisi arasında simbiyotik (*symbiotic*) bir ilişkinin olduğu konusunda görüş birliği vardır. Terörizm medyaya sunması/satması için heyecanlı ve şiddet dolu hikâyeler sağlarken, medya terör gruplarının mesajlarını yaymaları ve kamuoyunda korku/

dehşet yaratmaları konusunda bir bakıma yardımcı olmaktadır (Irmak ve Kâhya 2014: 318; Forst, 2007: 50; Newman, 2003: 227-230).

Medyanın etkisi diğer bilgi kaynakları, özellikle kişisel tecrübe sınırlı veya eksik olduğunda artar. Kişisel tecrübeye dayanan bilgiler bulunmadığı zaman insanlar genelde sosyal konsensüse (uzlaşıya) inanmaktadır. Bu konsensüsün ilk sırada gelen kaynağı da medyadır. Medya tarafından oluşturulan imajlar da insanların terörizm algısını şekillendirmektedir. Terörist bir saldırı gerçekleştiği zaman medyanın bunu yansıtmaya şekli halkın terörizm korkusunu etkiler ve algısını şekillendirir. Olayın ardından devlet tarafından alınan tedbirlerin de terör algısı üzerinde etkisi bulunmaktadır

Medya genellikle tehlikeli olayları daha da dramatize ederek ve abartarak kamuoyuna sunmaktadır. Rating kaygısından dolayı okuyucuyu veya izleyicilerin kendilerini takip etmelerini sağlamak için en dramatik ve duygu yüklü görüntüleri tekrar tekrar göstermekte veya gazete manşetleri haline getirmektedir. Medya bazen gerçekleşen terör saldırısını olduğundan daha abartılı gösterirken bazen de saldırılara yer vermeyerek kamuoyunun teröre yönelik algısını farklı taktiklerle şekillendirmektedir. Terör saldırısından sağ kurtulanlarla yapılan duygusal röportajlar veya mağdurların ailelerinin gözyaşları veya yakarışlarının, tepkilerinin ekranlara sürekli taşınması dolaylı olarak saldırıdan uzakta yaşayan izleyicilerin algılarını etkilemektedir. Medyanın rating uğruna var olan gerçekliği çarpıtması ile insanların gerçeklik ve gerçekleşme olasılığı arasındaki algıları değişebilmekte ve çarpıtılmış bir dünya görüşü izleyicilere empoze edilmektedir. Bu bağlamda, terör gerçekliğinin var olandan daha da abartılı olarak resmedilmesi izleyicilerde evin dışındaki dünyanın ne kadar tehlikeli ve güvensiz olduğu algısını yaratmaktadır (Comer vd., 2008: 568-569). Teröristlerin istediği dehşetin, medya aracılığıyla bireylerin algı dünyasını nasıl şekillendirdiğine yönelik Benslama'nın (2018: 15) tespitleri ise konuyu özetler niteliktedir: "Artık bir saldırının olduğu yerde neredeyse her zaman bir güvenlik kamerası veya bir cep telefonu bulunuyor; görüntüler, sağ kalanların yaşadığı sarsıntı bize yaşatılmak isteniyormuşçasına, sürekli son dakika haberi olarak iletişim araçlarınınca anında yayınlanıyor. Terörün gerçekliğine açılan bu pencereler kaygının öznel anlamda daha da içe işlemesini sağlamış, travmatik boyutu güçlendirmiştir. Ölüme hükmetmeye can atanların aşırılıkların en önemli nedenlerinden biri büyük ölçekte dehşet saçabilmeleridir."

Medya etki alanı itibarıyla algı yönetiminde amaca ulaşmak için kullanılan birçok aracın başında gelmektedir. Algı oluşturmak için yazılı, sözlü, görsel ve sosyal medyanın yanında, sanat dalları (sinema, tiyatro, edebiyat, müzik, resim, heykel, fotoğraf, vb.), spor, bilim, teknoloji, eğitim, moda ve reklamcılık gibi alanlar da kullanılmaktadır. Ancak hedef, toplumun geneli olduğundan çoğunlukla kitle iletişim araçları kullanılır. Gieber (1964), medyanın bize sadece dünyayı yansıtmakla kalmadığını, aynı zamanda dünyayı nasıl algılamamız gerektiğini öğrettiğini ifade etmektedir (Lewis vd., 2004: 154-155). Dolayısıyla, gerçek anlamlar, medya tarafından oluşturulmaktadır. Medya, her geçen gün iç dünyamızdaki

etki alanını genişleterek olaylar karşısındaki algılarımızı, onlara yönelik tutum ve davranışlarımızı belirler hale gelmektedir. Buradaki temel faktör, yaşama dair her konunun görünürlülüğünün her geçen gün artmasıdır. Görünür oldukça, anlar, duygular, yaşananlar, paylaşımlar anlamlı hale geliyor sanki. Terörizm de bu görünürlülüğün nasibini almakta geri durmuyor: “Kör bir şiddet ve onu gösterme istencinin bir araya gelmesi, cinayeti ve intiharı bir iletişime, bir gösteriye dönüştüren yeni bir basamaktır; celladın mutlak gücünü artırır. Bundan çok da uzun sayılmayacak bir süre önce soykırımcılar arasındaki kural, suçlarını gizlemek, izleri ortadan kaldırmak, yadsıma. Şimdiyse söz konusu olan, kırımını görünür kılmaktır” (Benslama, 2018: 15).

Sonuç

Terörle mücadelede tecrübe ve dolayısıyla profesyonellik hayati öneme sahiptir. Güvenlik güçlerinin strateji oluşturabilmek için sistematize bilgilere ve analizlere ihtiyacı vardır. İlgisiz görünmesine karşın terörle mücadeleyi bilimsellikte buluşturan realite burada gizlidir. Ulusal ve uluslararası illegal örgütler incelendiğinde hemen hemen hepsinin öğrenen örgütlenmeler olduğu söylenebilir. Bu durumun açıklaması şudur ki oluşturduğunuz her yeni strateji illegal yapılanmalar tarafından karşıt strateji ile etkisiz hale getirilebilmektedir. Stratejik eylemlerin arka planında kaliteli analizler ve anlamlı hale dönüştürülmüş bilgiler vardır. Türkiye gerçeğine bakıldığında ise son paradigma değişimine dek bilginin önemli ölçüde operasyon mahallini belirlemek için ve anında tüketilecek “istihbarat bilgisi” olarak değerlendirildiğini görmekteyiz. Her ne kadar son dönemde paradigma değişimiyle beraber bir takım mantalite değişiklikleri olsa da kurumsal bir hafıza ve yol gösterici analizlerin görece uzağında bulunduğu bir gerçektir. Bunun acı örnekleri yakın geçmişte fazlasıyla tecrübe edilmiştir. Tarihten ders çıkartarak ona göre geleceğe adım atılması, özellikle terörle mücadelede hayati öneme sahiptir.

Ulusal ve uluslararası düzeyde devletlerin temel görevleri arasında vatandaşlarının güvenliğini sağlayarak barış ve huzur içinde yaşamaları için gerekli ortamı yaratmak gelmektedir. Bundan dolayı devletin uygulayacağı terörle mücadele politikalarının içeriği ve uygulama biçimi önemlidir. Terörizmi önlemek yerine terörle mücadelede uyguladığı yöntemler aracılığıyla tam tersine terörün şiddetinin artmasına, yaygınlaşmasına ve daha fazla terör grubunun sözcüsü olduğunu iddia ettiği gruplar tarafından terörün destek görmesine yol açabilmektedir. Yine yakın tarih bununla ilgili örneklerle doludur. Terörizmin temel amaçlarından birisi de haklarını savunduğunu iddia ettiği grupların desteğini almak ve onları daha radikal hale getirmektir. Bunu sağlamak için terör grupları temsil ettiklerini iddia ettikleri grupları radikalleştirme ve harekete geçirme amacı ile şiddet kullanarak devleti hiçbir fark gözetmeden sert ve katı terörle mücadele taktikleri uygulamaları yönünde kışkırtır. Bu noktada devlet, terörle mücadelede politikalarını belirlerken ve bunları hayata geçirirken oldukça hassas davranmak mecburiyetindedir.

Terörle mücadele sadece devletin uygulamaları ile değil güvenli toplum yaratma kaygısı ile hemen her yerde gündelik yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Özellikle kapalı-devre televizyon teknolojisiyle vatandaşların gündelik aktiviteleri de birçok özel kuruluş tarafından takip edilebilmektedir. Havaalanları, metro, otobüs, tren istasyonları, alış-veriş merkezleri vb. yerlerdeki metal detektörleri ile artık pasaport gibi kimliklerde kullanılmaya başlanan biometrik uygulamalar da terörle mücadelenin parçası haline gelmiştir. Bu uygulamalar bizi güvende hissettirmek yerine sürekli olarak tehdit altında yaşadığımız duygusunu da beraberinde getirmektedir. Bu kadar alınan önleme karşı hala terör saldırılarının gerçekleşiyor olması da terörizmin bitmeyen bir tehdit veya risk olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda terörle mücadelede kanunlarının çıkartılması ve uygulanması ne kadar önemli ise bu uygulamaların kamuoyu tarafından nasıl algılandığı da bir o kadar önem arz etmektedir. Kamuoyu devletin terörle mücadelede kullandığı stratejileri destekliyor mu, yeterli görüyor mu, devletin kurumlarına inançları bu bağlamda devam diyor mu? gibi sorular terörle mücadelenin kamuoyu tarafından nasıl algılandığı ile ilişkilidir.

Algı kişiden kişiye, hatta aynı kişi için durumdan duruma, zamandan zamana ve mekândan mekâna değişebilen bir içselleştirme sürecidir. İnsanların terörizm algıları da doğal olarak birbirinden farklı olacaktır. Farklı demografik yapılarla sahip kişilerin terörizm algısı da, terörizmin bu kişilerde oluşturacağı psikolojik ve sosyal etkiler de birbirinden farklıdır. Kişinin cinsiyeti, yaşı, eğitimi ve bunun gibi diğer özellikleri terörizmle ilgili algılarını mutlaka etkilemektedir. Terörizmin hedefinde yer alan bireylerin bu konudaki algılarının ne yönde olduğunun tespiti önemlidir. İnsanların terörizm riski konusundaki algılarını bilmek, olması muhtemel saldırılara karşı toplumun uğradığı manevi zararı gidermede tedbirlerin doğru bir şekilde ortaya konulabilmesi açısından oldukça önemlidir. Çünkü terörizm, algılara göre toplum üzerinde demografik özelliklere göre farklılaşan nitelikte psikolojik ve sosyal sonuçlar doğurmaktadır. Toplumsal bir korku yaratmayı, insanları psikolojik olarak etkilemeyi ve varlığını hissettirerek sosyal hayatı kısıtlamayı veya olumsuz yönde etkilemeyi amaçlayan terörizm, bireyleri yüksek oranda etkilemektedir. Bu gerçeklik, güvenlik politikası yapıcılarına ve uygulayıcılarına büyük ölçüde yol gösterici olmalıdır. Bu kapsamda, terörle bir yandan mücadele edilirken, bir yandan da toplumsal bir rehabilitasyon süreci uygulanarak toplumdaki korku ve dehşet algısı onarılmalıdır.

Pek tabiiyle sıfır riskli bir hayat söz konusu değildir. Başımıza öngörülmedik korkunç olaylar gelebilir. Bunlar düşük ihtimallerdir ve hayatımızı çok etkilemez. Fakat terörizm, doğru anlaşılması gereken ve toplumsal olarak doğru yönetilmesi gereken bir konudur. Zira terör söz konusu olduğunda gündelik yaşama dair pek çok değişiklik kendini gösterir. Olası terör eylemlerine karşı alınan tedbirler, sosyal yaşama dair önlemler, maçların, konserlerin, demokrasinin en önemli göstergesi olan toplumsal hareketlerin/gösterilerin iptal edilmesi, ertelenmesi, yasaklanması, polisin sosyal yaşamda sıkı tedbirler alması, güvenlik amaçlı kontrolle-

rin artması gibi uygulamaların insanların sürekli korkunç bir olay olacakmış gibi yaşamasına neden olabileceği de akıldan çıkartılmamalıdır. Bu nedenle böylesi zamanlarda tehlikeyi, riski, algıdan öte salt yalın anlamda doğru değerlendirmek gerekir. Sivil haklar ve güvenlik arasındaki denge sağlanmalıdır. Bu çok da kolay değildir, ancak günlük yaşama devam etmek, sürekli aynı olayları konuşarak kendimizi ve birbirimizi zehirlememek ve özellikle hassas grupları, çocukları, bunlardan çok etkilenebilecek bireyleri doğru mesajlarla aydınlatmak en başta atılması gereken adımlardır. Terörizm çok sayıda disipline hitap eden bir kavram olduğundan hareketle, farklı disiplinler tarafından incelenmesi gerektiği, farklı fikirler geliştirilerek mücadele yöntemlerinin çeşitlendirilmesinin elzem olduğu unutulmamalıdır. Terörizmle mücadele etmek için, devletin organlarının, özel sektörün, sivil toplum kuruluşlarının ve vatandaşların iş birliği içerisinde çalışması gerektiği, sorumluluğun sadece terörle mücadele eden güvenlik güçlerinde değil, toplumun her kesiminde olduğu sürekli vurgulanmalıdır.

Türkiye’de teröre karşı yürütülen mücadelede başarı sağlayabilmek için, terörün toplumsal algısı doğrultusunda orta ve uzun vadede sosyo-ekonomik bazda mücadele stratejileri geliştirmenin gerekliliği çok açıktır. Terörle önleyici tedbirler yoluyla kaynağında etkin bir şekilde mücadele edilebilmesi için, terörün kaynak bulduğu ortamın analiz edilmesi gerekir. Zira terör hareketlerinin dayandığı sosyolojik ortam hakkında ön bir teorik bilgi birikimine sahip olmadan, somut terörist eylemlerin nasıl, niçin, nerede ve ne zaman ortaya çıkabileceğini anlamak ve bu yönde tedbirler almak pek de mümkün görülmemektedir.

Terör, siyasal mesajlarını şiddet eylemleri üzerinden vermeyi hedefleyen örgütlü bir suçtur. Yukarıda vurgulandığı gibi, terör silahlı mücadeleden ibaret olmadığına göre, terörizmle mücadele de sadece silahlı mücadeleden ibaret değildir. Bu kapsamda terörle mücadeleyi; (i) teröristle mücadele ve (ii) terörizmle mücadele olmak üzere ikiye ayırmak olasıdır. Bu durumda karşımıza, *eylemsel* ve *düşünsel* mücadele olarak iki temel alan belirir. Terörist saldırılar terörün eylemsel alanını oluştururken, terörist eylemleri savunan, stratejilerini geliştiren söylem alanı ise terörizm olarak terörün düşünsel boyutunu oluşturmaktadır. Bu iki temel alan çoğu defa iç içe geçmekte ve birbirinin yerini alabilmektedir. Etkin bir terörle mücadelenin sağlanabilmesi için, mücadelenin hem eylemsel hem de düşünsel alanında başarı elde etmek gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle gerçek başarı; etkinliğin ve etkililiğin hem teröristle mücadelede hem de terörizmle mücadelede tam olarak sağlanmasıyla mümkün olabilecektir.

Terör örgütlerinin hemen hemen tamamının amacı siyasidir. Bu nedenle terörle örgütleriyle yapılan mücadelede asıl strateji onların toplumsal yaşam alanlarının daraltılması ve uygun zeminlerin ortadan kaldırılması üzerine inşa edilmelidir. Teröre ilişkin sahip olunan deney birikime; hafıza özelliği kazandırılmalı ve dağınık halde var olan çalışmalar işlevsel bir dönüşüme tabii tutulmalıdır. Terörizmle mücadelede, sürdürülebilir güvenlik için “yumuşak ve akıllı güç” kullanımı bir zorunluluk olarak karşımızda durmaktadır.

Terör örgütleri yapacakları eylemleri nasıl sıradan hedeflere yönelik basit kurgulanmış eylemler olarak gerçekleştiriyorsa terörizmle mücadele de anlık değil rasyonel olarak kurgulanmalı, sıradan değil stratejik öngörü ile belirlenmiş adım atılarak hayata geçirilmelidir. Unutulmaması gereken en önemli husus ise, terörizmle mücadelenin sadece polisiye ve askeriye bir olay olmadığı, çok yönlü bir politika olduğudur. Bu gerçek üzerinden politikaların temelden inşa edilmesi ve eyleme geçirilmesi en akıllıca izah olacaktır.

Kaynakça

- Aly, Anne; Green, Lelia; Balnaves, Mark, (2009), “Social Implications of Fearing Terrorism: A Report on Australian Responses to the Images and Discourses of Terrorism and the Other: Establishing a Metric of Fear”, *An Australian Research Council Discovery Project*, Edith Cowan University, <http://ro.ecu.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1000&context=cexplodingmyth>, (E.T.: 23.07.2017).
- Bayley, David H.; Weisburd, David, (2009), “Cops and Spooks: The Role of Police in Counterterrorism”, David Weisburd, Thomas Feucht, Idit Hakimi, Lois Mock, Simon Perry (eds.), *To Protect and To Serve Policing in an Age of Terrorism*, New York: Springer, ss. 81-99.
- Beck, Ulrich, (2002), “The Terrorist Threat, World Risk Society Revisited”, *Theory, Culture & Society*, London, Thousand Oaks and New Delhi, Volume 19, Issue 4, ss. 39-55.
- Becker, Gary S.; Yona Rubinstein, (2004), “Fear and the Response to Terrorism: An Economic Analysis”, *CEP Discussion Papers*, Centre for Economic Performance, LSE, <http://cep.lse.ac.uk/pubs/download/dp1079.pdf>, (E.T.: 02.02.2018).
- Benslama, Fethi, (2018), Ölüm Siyaseti: Cihatçı “Üst-Müslümanlar”, (Çev. Orçun Turkey), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Biernatzki, William E., (2002), “Terrorism and the Mass Media”, *Communication Research Trends*, *Centre for the Study of Communication and Culture*, Volume 21, Issue 1, ss. 1-39, http://cscs.scu.edu/trends/v21/v21_1.pdf, (E.T.: 12.12.2017).
- Bratkowski, Stefan, (2005), “Killing and Terror”, *American Behavioral Scientist*, Volume 48, Issue 6, ss. 764-782.
- Comer, Jonathan S.; Furr, Jami M.; Beida, Reinad S.; Weiner, Courtney L. ve Kendall, Philip C., (2008), “Children and Terrorism- Related News: Training Parents in Coping and Media Literacy”, *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, Volume 76, Issue 4, ss. 568-578.
- Çağlar, Ali, (1997), “Terör ve Örgütlenme”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 30, Sayı 3, Ankara, ss. 120-133.
- Davis, Darren W.; Silver, Brian D., (2004), “Civil Liberties vs. Security: Public Opinion in the Context of the Terrorist Attacks on America”, *American Journal of Political Science*, Volume 48, Issue 1, (January), ss. 28-46.
- Demirçivi, Efe Recep, (2015), *Metropollerde Terörizm Algısı: Ankara’da Bir Uygulama, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü.
- Downes-Le Guin, Theodore; Hoffman, Bruce, (1993), *The Impact of Terrorism on Public Opinion, 1988 to 1989*, Malibu, CA: RAND Corporation, <https://www.rand.org/con->

- tent/dam/rand/pubs/monograph_reports/2006/MR225.pdf, (E.T.: 24.01.2018).
- Efron, Robert, (1969), "What is Perception?", Proceedings of the Boston Colloquium for the Philosophy of Science 1966/1968, *Boston Studies in the Philosophy of Science*, Volume 4, ss.137-173.
- Enders, Walter; Sandler, Todd, (2005), "After 9/11: Is It All Different Now?", *Journal of Conflict Resolution*, Volume 49, No. 2, (April), ss. 259-277.
- Ergil, Doğu (1991), "Terörizmin Mantığı ve Hedefi", Muammer Aksoy'a Armağan, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt 46, Sayı 1, Ankara, ss. 171-181.
- Ergil, Doğu, (1980), *Türkiye'de Terör ve Şiddet*, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Fischhoff, Baruch; Gonzalez, Roxana M.; Small, Deborah A. ve Lerner, Jennifer S, (2003), "Judged Terror Risk and Proximity to the World Trade Center", *Journal of Risk and Uncertainty*, Volume 26, Issue 2, (January), ss.137-151.
- Forst, Brian, (2007), "The Demand Side of Terrorism: Fear", Ozgur Nikbay and Süleyman Hancerli (Eds.), *Understanding and Responding to The Terrorism Phenomenon*, Washington DC: IOS Press, ss. 43-54.
- Gieber, Walter J., (1964), "News Is What Newspapermen Make It", in Lewis A. Dexter and David Manning White (eds), *People, Society, and Mass Communication*, London: The Free Press of Glencoe, ss. 171-180.
- Goodwin, Jeff, (2004), "What Must We Explain to Explain Terrorism?", *Social Movement Studies*, Volume 3, Issue 2, ss. 259-262.
- Goodwin, Robin; Gaines Jr., Stanley, (2009), "Terrorism Perception and Its Consequences Following the 7 July 2005 London Bombings", *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression*, Volume I, Issue 1, (January), ss. 50-65.
- Goodwin, Robin; Willson, Michelle ve Gaines Jr., Stanley, (2005), "Terror Threat Perception and Its Consequences in Modern Britain", *British Journal of Psychology*, Volume 96, ss. 389-406.
- Hasisi, Badi; Alpert, Geoffrey P. ve Flynn, Dan, (2009), "The Impacts of Policing Terrorism on Society: Lessons from Israel and the US", David Weisburd, Thomas Feucht, Idit Hakimi, Lois Mock, Simon Perry (eds.), *To Protect and To Serve Policing in an Age of Terrorism*, New York: Springer, ss. 177-202.
- Hazır, Hayati, (2001), *Siyasal Şiddet ve Terörizm*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Huddy, Leonie; Feldman, Stanley; Taber, Charles ve Lahav, Gallya, (2005), "Threat, Anxiety, and Support of Antiterrorism Policies", *American Journal of Political Science*, Volume 49, No. 3, (July), ss. 593-608.
- Huddy, Leonie; Feldman, Stanley; Capelos, T. ve Provost, C, (2002a), "The Consequences of Terrorism: Disentangling the Effects of Personal and National Threat", *Political Psychology*, Volume 23, Issue 3, ss. 485-509.
- Huddy, Leonie; Khatib, Nadia ve Capelos, Theresa; (2002b), "Trends: Reactions to the Terrorist Attacks of September 11, 2001", *The Public Opinion Quarterly*, Volume 66, No. 3, (Autumn), ss. 418-450.
- Irmak, Fatih; Kahya, Yavuz, (2014), "Amerika Birleşik Devleti erinde Terörizm ve Terörizm Korkusu: 11 Eylül Terör Saldırıların Öncesi ve Sonrasına İlişkin Bir Analiz", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt. 7, Sayı. 33, ss. 315-324.
- Jenkin, Clinton M., (2006). "Risk Perception and Terrorism: Applying the Psychometric Paradigm." *Homeland Security Affairs* 2, Article 6, (July). <https://www.hsaj.org/articles/169>, (E.T.: 23.01.2017).

- Jonathan, Tal, (2010), "Police Involvement in Counter-Terrorism and Public Attitudes Towards the Police in Israel 1998-2007", *The British Journal of Criminology*, Volume 50, Issue 4, (1), (July), ss. 748-771.
- Kıbrıs, Arzu, (2011), "Funerals and Elections: The Effects of Terrorism on Voting Behavior in Turkey", *Journal of Conflict Resolution*, Volume 55, Issue 2, ss. 220-247.
- Kunreuther, Howard, (2002), "Risk Analysis and Risk Management in an Uncertain World", *Risk Analysis An International Journal*, Volume 22, Issue 4, (August), ss. 655-664.
- Lavanco, Gioacchino; Floriana, Romano ve Milio, Anna, (2008), "Terrorism's Fear: Perceived Personal and National Threats", *World Academy of Science, Engineering and Technology*, Volume 16, ss.413-416.
- Lee, Jennifer E. C.; Lemyre, Louise, (2009), "A Social-Cognitive Perspective of Terrorism Risk Perception and Individual Response in Canada", *Risk Analysis*, Volume 29, Issue 9, (September), ss. 1265-1280.
- Lee, Jennifer E. C.; Lemyre, Louise ve Krewski, Daniel, (2010), "A Multi-Method, Multi-Hazard Approach to Explore the Uniqueness of Terrorism Risk Perceptions and Worry", *Journal of Applied Social Psychology*, Volume 49, Issue 1, (January), ss. 241-272.
- Lemyre, Louise; Turner, Michelle C.; Lee, Jennifer E. C. ve Krewski, Daniel, (2006), "Public Perception of Terrorism Threats and Related Information Sources in Canada: Implications for the Management of Terrorism Risks", *Journal of Risk Research*, Volume 9, Issue 7, (October), ss. 755-774.
- Lerner, Jennifer S.; Gonzalez, Roxana M.; Small, Deborah A. ve Fischhoff, Baruch, (2003), "Effects of Fear and Anger on Perceived Risks of Terrorism: A National Field Experiment", *Psychological Science*, Volume 14, Issue 2, (March), ss. 144-150.
- Lerner, Jennifer S.; Gonzalez, Roxana M.; Small, Deborah A. ve Fischhoff, Baruch, (2003), "Effects of Fear and Anger on Perceived Risks of Terrorism: A National Field Experiment", *Psychological Science*, Volume 14, Issue 2, (March), ss. 144-150.
- Levi, Margaret; Sacks, Audrey ve Tyler, Tom R., (2009), "Conceptualizing Legitimacy, Measuring Legitimizing Beliefs", *American Behavioral Scientist*, Volume 53, Issue 3, ss. 354-375.
- Lewis, Justin; Karin Wahl-Jorgensen; Sanna Inthorn, (2004), "Images of Citizenship on Television News: Constructing a Passive Public", *Journalism Studies*, Volume 5, Issue 2, s. 153-164.
- Mythen, Gabe; Walklate, Sandra, (2006), "Criminology and Terrorism: Which thesis? Risk society or Governmentality?", *British Journal of Criminology*, Volume 46, Issue 3, ss. 379-398.
- Newman, D. Wilkons, (2003), "September 11: A Societal Reaction Perspective", *Crime, Law and Social Change*, Volume 39, Issue 3, (April), ss. 219-231.
- Olteidal, Sigve; Moen, Bjørg-Elin; Klempe, Hroar; Rundmo, Torbjørn, (2004), "Explaining Risk Perception: An Evaluation of Cultural Theory", *Rotunde Publikasjoner*, Rotunde No. 85, Norwegian University of Science and Technology, Department of Psychology, Trondheim, Norway, http://www.svt.ntnu.no/psy/Torbjorn.Rundmo/Cultural_theory.pdf, (E.T.: 27.12.2017).
- Öymen, Onur, (2016), *Arka Plan: Teröre Yön Verenler*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Özer, Mehmet Akif, (2012), "Bir Modern Yönetim Tekniği Olarak Algılama Yönetimi ve İç Güvenlik Hizmetleri", *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı 33, (Bahar), ss. 147-180.
- Robin, Corey, (2004), *Fear: The History of a Political Idea*, USA: Oxford University Press.

- Schmid, Alex P., (2011), (Ed.), *The Routledge Handbook of Terrorism Research*, New York and London: Routledge, ss. 39-98.
- Sjöberg, Lennart, (2004), "The Perceived Risk of Terrorism", *SSE/EFI Working Paper Series in Business Administration*, No 2002: 11, <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.936.1525&rep=rep1&type=pdf>, (E.T.: 15.01.2018).
- Smelser, Neil J., (2007), *The Faces of Terrorism Social and Psychological Dimensions*, Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Stevens, Garry; Agho Kingsley; Taylor, Melanie; Jones, Alison L.; Jacobs, Jennifer, Barr ve Raphael, Beverley, (2011), "Alert but Less Alarmed: A Pooled Analysis of Terrorism Threat Perception in Australia", *BMC Public Health*, Volume 11, ss. 797-798, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3205065/>, (E.T.: 03.01.2018).
- Stevens, Micheal J., (2005), "What is Terrorism and Can Psychology Do Anything to Prevent It?", *Behavioral Sciences and The Law*, Volume 23, Issue 4, (July/August), ss. 507-526.
- Sunshine, Jason; Tyler, Tom R., (2003), "The Role of Procedural Justice and Legitimacy in Shaping Public Support for Policing", *Law and Society Review*, Volume 37, Issue 3, ss. 513-548.
- Sunstein, Cass R., (2003), "Terrorism and Probability Neglect", *Journal of Risk and Uncertainty*, Volume 26, Issue 2-3, (March), ss. 121-136.
- Şen, Yusuf Furkan, (2000), Şiddet ve Terör Ayrımı, Bitirme Tezi, Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü-Polis Akademisi Başkanlığı.
- Şen, Yusuf Furkan, (2015), (Sevilay Ece Gümüş ile birlikte), *Terör ve Terörizm Üzerine: PKK Özelinde Nedenlere ve Sonuçlara İlişkin Bir Değerlendirme*, Ankara: Yargı Yayınevi.
- Turk, Austin T, (2004), "Sociology of Terrorism", *Annual Review of Sociology*. Volume 30, ss. 271-286
- Türkiye Barolar Birliği, (2006), *Türkiye ve Terörizm*, Yayın No: 107, Ankara.
- Tyler, Tom R.; Huo, Yuen J., (2002), *Trust in the Law: Encouraging Public Cooperation with the Police and Court*, New York: Russell Sage.
- Tyler, Tom R.; Wakslak, Cheryl J., (2004), "Profiling and Police Legitimacy: Procedural Justice, Attributions of Motive, and Acceptance of Police Authority", *Criminology*, Volume 42, Issue 2, (May), ss. 253-282.
- Viscusi, W. Kip; Zeckhauser, Richard J., (2003), "Sacrificing Civil Liberties to Reduce Terrorism Risks", *Journal of Risk and Uncertainty*, Volume 26, Issue 2-3, ss. 99-120.
- Wilkinson, Paul, (1998) "Trends in International Terrorism and the American Response", Lawrence Freedman, Christopher Hill, Adam Roberts, R. J. Vincent, Paul Wilkinson ve Philip Windsor (eds), *Terrorism and International Order*, The Royal Institute of International Affairs, Routledge.
- Yayla, Atilla, (1990), "Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt 45, Sayı 1, Ankara, ss. 335-386.
- Yazıcı, Ali Hilmi, (2016), *Terörizm ve Risk Algısı*, <https://www.youtube.com/watch?v=zC-CElGUZewY>, (E.T.: 31.01.2018).

An Investigation of Turkish Police Officers' Motivational Variables in Learning English as a Foreign Language* *Türk Polisinin Yabancı Dil Olarak İngilizce Öğreniminde Güdüsel Değişkenlerin İncelenmesi*

Selim GÜNAY**

Abstract: In today's global world, knowing another language, particularly English, is becoming an essential skill in both personal and professional life. This tendency for English has also been observed among the members of Turkish police organization. In order to find out the motivational orientations of a group of police officers and also to investigate the variables that effect their motivation, we carried out a study with a total of 149 police officers, 127 men and 22 women in the police department in Adana province. To this end, an 82-item questionnaire was administered in Turkish and the results were subjected to quantitative analysis. We have found out that instrumental motivation is more dominant than integrative motivation among the participants of the study and factors such as the type of the department worked, language proficiency level and affordances such as the possibility of working abroad have an effect on motivation of the police officers.

Keywords: Motivation, Attitude, English as a foreign language, Motivational Variables, Turkish Police

Öz: Günümüzün küresel dünyasında, başka bir dil bilmek, özellikle de İngilizce bilmek, kişisel ve mesleki yaşamda önemli bir yetenek haline gelmektedir. Bu olumlu tutum benzer şekilde, son yıllarda Türk polis teşkilatı çalışanları arasında da gözlemlenmektedir. Bu yönelimin sebeplerini ve bunu etkileyen faktörleri araştırmak için Adana ilinde görev yapan 127'si erkek ve 22'si kadın olmak üzere toplam 149 polis memurunun katılımı ile bir çalışma yapılmıştır. Katılımcılara 82 sorudan oluşan Türkçe bir anket uygulanmış ve sonuçlar nicel değerlendirme tekniklerinden faydalanılarak değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda, araçsal motivasyonun içsel motivasyona oranla daha baskın olduğu bulunmuştur. Ayrıca çalışılan birim, yabancı dil düzeyi ve yurtdışında görev yapma imkanı gibi etkenlerin polis memurlarının İngilizce öğrenme motivasyonları üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Güdü, Tutum, Yabancı dil olarak İngilizce, Güdüsel Değişkenler, Türk Polisi

* Bu makale, 2017 yılında yayınlanan "An Investigation Of Turkish Police Officers' Motivational Variables In Learning English As A Foreign Language" başlıklı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

** Polis Memuru, Adana İl Emniyet Müdürlüğü, selimgny3306@gmail.com

Introduction

Various factors, such as age, attitude, motivation, learning style, beliefs, affect success in language learning. Among these, motivation and attitude towards the language play a key role throughout the entire language learning process. Yeşilyurt (2013) describes motivation as a direct energy that opens the capacity of man to realize the purpose. Dörnyei (2001) stated that motivation is an indicator of why people decide to do something, how long they are willing to do so and how much effort they are going to show to pursue it. Like motivation, attitude is another important factor in language learning. Having positive attitudes determine the learners' level of achievement when comes to learning a new foreign language. In this regard, Gardner (2006) argues that like motivation, attitudes to learning play a key role in achieving higher performance in second language learning especially when interacting in particular learning context. Likewise, Engin (2009) stated that productive teaching and learning a foreign language are dependent upon influential factors such as understanding the importance of positive learning attitudes and the types of motivation students need to learn a foreign language successfully. Most of the studies on foreign language teaching from the past to the present day are focused on the student. It is rare to come across with studies focusing on the motivational orientation of working people for learning languages. In addition, it is hardly possible to find a study about police officers' motivational variables and attitudinal behaviors about the foreign language. This study aims to find out the police officers'/chiefs' motivational orientations and attitudes towards learning English as a foreign language. This research, by analyzing the role of motivation and attitudes of Turkish police officers and police chiefs in learning English, helps to improve language affordances particular to the context of police forces. In the light of the findings obtained from this research, courses of English for specific purposes (ESP) can be designed considering the motivational orientation of the police officers. By shedding light into the motivational and attitudinal variables effecting police officers' language learning motivation, this study also has important implications in determining foreign language learning/teaching policy for the police officers and chiefs.

Literature Review

The terms "motivation" and "attitude" are key words in every part of our life. Many definitions of motivation and attitudes have been proposed since the terms were first used as a construct in related fields of research. The word motivation is derived from the Latin verb *movere* meaning 'to move' (Dörnyei and Ushioda, 2011). According to Dörnyei and Ottó (1998: 65), motivation is "the dynamically changing cumulative arousal in a person that initiates, directs, coordinates, amplifies, terminates and evaluates the cognitive and motor processes whereby initial

wishes and desires are selected, prioritized, operationalized and (successfully or unsuccessfully) acted out". Likewise, Eggen and Kauchak (1994) defined motivation as a force that energizes and directs behavior toward a goal. Similarly, Cherry (2016) says that motivation involves the biological, emotional, social and cognitive forces that activate behavior.

Like motivation, attitude is also an important variable effecting our reactions to particular situations or actions. Allport (1954: 45) defines attitude as "a mental and neutral state of readiness, organized through experience, exerting a directive or dynamic influence upon the individual's response to all objects and situations with which it is related." . According to Gardner (1985: 9), "an individual's attitude is an evaluative reaction to some referent or object on the basis of the individual's beliefs or opinions about the referent". In line with Gardner, also Edwards (1994) states that an attitude can simply be a state of mind, a disposition to react favorably or unfavorably to a class of objects.

When the object referred to is a language, then, attitudes concerns two components (Gardner and Lambert, 1972). The first one is attitude towards learning the language including individual's reaction to anything associated with the immediate context in which language is thought and the second one is attitude towards the target language community, which is explained as social attitudes. According to Gardner (1985), these two significant kinds of attitudes, the first one is "attitudes to the people who speak the target language and the second one is attitudes to practical use of language being learned and the features of specific learning context, effect specific, general and educational attitudes toward learning another language.

Gardner and Lambert (1959) claim that there is a strong relationship between motivation and attitude. In simple terms, if somebody holds a negative opinion about a subject, that is if he has a negative attitude, his motivation will be low to accomplish a mission. Similarly, Spolsky (1989) also claims that attitudes lead to motivation. In relation to language learning, Gardner (1985) suggests that attitudes toward the second language may affect the learners' motivation to learn it. If somebody has positive attitudes toward the language, he or she will be highly motivated and can easily be successful in learning that language. As a matter of fact, to Gardner and Lambert (1972), motivation comes from attitude. Lightbown and Spada (1993) relate attitudes and motivation to successful L2 learning too. Also, Dörnyei (2009) highlights the importance of motivation and attitude. He further adds that in learning a second language one needs to put a great amount of effort, time and energy and equally important in this process are motivation and attitude. Following this line of thought regarding the relation between foreign language learning and motivational/attitudinal factors, we investigated the motivational variables playing a role in Turkish police officers' language learning experiences. The following sections present a detailed account of our study.

Method

This study aims to examine the motivational orientations of police officers towards English language as a foreign language. The study was performed with a quantitative method approach. Accordingly, this study can be specified as a descriptive survey research which intends to gather data at a particular time with the purpose of describing existing situation among police officers regarding their motivation and attitude towards learning English. We adopted an exploratory approach in this survey. Thus, no assumptions were made in the beginning. Instead, we explored possible relationships through statistical analysis. The study was conducted in Turkish National Police department of the police officers who work in Adana province. A total of 149 police officers participated in this study. Among these 22 were females while 127 were male. Table 1 presents the demographic information such as gender, work experience, educational background and status at work. The data was gathered through a questionnaire which includes statements (in Turkish) to which the participants are asked to indicate their degree of agreement on a 5-point Likert scale. The questionnaire was built upon an instrument developed for a longitudinal study in Hungary (Dörnyei & Clément, 2001; Dörnyei & Csizér, 2002, 2005; Dörnyei, Csizér & Németh, 2006). The questionnaire includes five subscales: Attitudes towards English and English speakers (22 items), Motivational orientations (18 items), Intercultural considerations (8 items), Peripheral factors (10 items), and Affective concerns (24 items) yielding 82 items in total. The participants evaluated the statements according to a five point Likert-type scale (1= strongly disagree, 2= Disagree, 3= No idea, 4= Agree, 5= strongly agree).

The highest score that the students could get was 400. In order to calculate the scores for each evaluation sheet, first, the items that have a (R) symbol were reversed. That is, the scores of the reverse items were changed from 1 to 5, 2 to 4, 4 to 2, and 5 to 1 while 3 remained the same. Then, total scores were computed by averaging all the items' scores. Higher scores mean that the participants have motivational orientations described in each subscale. In other words, the higher the students score in scales, the higher the degree of motivation implied in each category. The reliability results obtained from the study with 149 participants reached a score of .94 as the Cronbach's Alpha value of the overall questionnaire. The Cronbach's Alpha value of the first subscale (Attitudes towards English and English speakers) is .89, the second subscale (Motivational orientations) .92, the third subscale (Intercultural considerations) .59, the fourth subscale (Peripheral factors) .56 and the fifth subscale's Cronbach's Alpha value is .72. These data indicated that the research is reliable.

In order to answer the research questions, all the data collected were analyzed quantitatively using Statistical Package for Social Sciences (SPSS) version 22.0 program. For coding plan please see appendix. Descriptive and inferential statistics (t-test) were used in the analysis and interpretation of the data. Also, parametric test One Way ANOVA was applied to see the relation between variables, such as educational background, work experience, department worked and motivational factors of police officers.

Table:1 Demographic information of the participants.

Variables	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Gender				
Male	127	85,2	85,2	85,2
Female	22	14,8	14,8	14,8
Total	149	100	100	100
Education				
High school	3	2,1	2,1	2,1
Vocational School	30	20,1	20,1	20,1
BA	107	71,8	71,8	71,8
MA	9	6,0	6,0	6,0
Total	149	100	100	100
Experience				
1-5 years	46	30,9	30,9	30,9
6-10 years	33	22,1	22,1	22,1
11-15 years	23	15,5	15,5	15,5
16-20 years	16	10,7	10,7	10,7
21-above	31	20,8	20,8	20,8
Total	149	100	100	100
Status				
Officer	139	93,3	93,3	93,3
Chief	10	6,7	6,7	6,7
Total	149	100	100	100

Department				
Public relations	68	45,6	45,6	45,6
Operational	40	26,8	26,8	26,8
Education	10	6,7	6,7	6,7
Administrative	31	20,9	20,9	20,9
Total	149	100	100	100
Prof-level				
Very good	5	3,4	3,4	3,4
Good	7	4,7	4,7	4,7
Medium	48	32,2	32,2	32,2
Bad	68	45,6	45,6	45,6
Very bad	21	14,1	14,1	14,1
Total	149	100	100	100

As it is shown on the table, Most of the participants have four years university degree (%71,8), More than half (%53) of the participants' job experience is 6-10 years, %45,6 of the participants' work on public relations. The vast majority of participants (%93,3) are officer, and very few (%14,8) of the participants are females. Only %3,4 percent of the participants describe their English proficiency as 'very good' and %45,6 percent think their English proficiency is 'bad'.

Findings

This section presents the findings of the study conducted in Turkish National Police Department in order to examine the motivational orientations of the police officers who are working in Adana at the time of the study. The results of the study are explained in response to the eight research questions which explore the variables of motivation of police officers and the effects of gender, previous education, work experience, status and department at work, language proficiency and interest for foreign missions on these variables.

What are the variables of motivation of police officers in Adana region?

In order to identify the motivational variables, we directed the participant police officers to comment on issues such as their interest in learning English, their attitudes to target language community, their specific reasons or underlying orientations for learning English, their feeling of empathy for people from other cultures, their individual perspectives for learning foreign languages and finally, their language learning related emotions like anxiety, confidence or willingness.

The statements referring to these issues in the questionnaire were grouped under five headings: attitudes towards English, motivational orientations, intercultural considerations, peripheral factors and affective concerns respectively. According to the results obtained from frequency analysis, the item that has the highest mean score ($M=3,72$) is motivational orientations. This variable relates to the use and value of English as a foreign language for instrumental purposes such as money, social status and professional career. There are items regarding the importance of knowing English as tool for communication, promotion, socialization, career opportunities, travel and knowing other cultures. The participants agreed that use of English for instrumental and communicative purposes play an important role in motivation.

Table 2: Descriptive Statistics about motivational variables

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
attitudes	149	1,00	4,82	3,28	,71
motivorient	149	1,00	5,00	3,72	,78
intercultural	149	2,38	6,75	3,57	,56
peripheral	149	2,10	4,30	3,11	,43
affective	149	2,04	5,42	3,18	,50
Valid N (listwise)	149				

Does gender have an effect on motivational variables of police officers in Adana region?

Finding out the effect of gender on motivation of the participants was the second research purpose of the study. To this end, we ran t-test to compare the mean scores of the both gender groups at each category. The analysis reveals that there is not a significant difference between the male and the female police officers considering the motivational factors. The analysis of the responses in this respect showed that both gender groups shared similar opinions about the role of attitude ($t_{attitudes} = -.192, p > .05$), peripheral factors ($t_{peripheral} = .209, p > .05$) and affective concerns ($t_{affective} = .639, p > .05$) on motivation. Although statistically not significant there is a difference between males and females with regards to motivational orientations ($t_{motivorient} = -.966, p > .05$) and intercultural considerations ($t_{intercultural} = 1.07, p > .05$). As for motivational orientations, the difference between the mean score of the males ($M= 3,75$) and the females ($M= 3,57$) shows that although both groups agree that motives such as using English as a tool of communication or as a tool to become more knowledgeable person have an effect on motivation, the male participants’ opinion about these factors are more precise. On the other hand, for the females intercultural considerations were seen as important in determining motivation. When their mean scores are considered, the female participants’ mean score ($M= 3,74$) is higher than the mean score of the male participants ($M= 3,54$). This might

be interpreted as female participants show a more solid agreement on the role of intercultural considerations, such as understanding people from all over the World, on language learning motivation.

Table 3: Role of gender on motivational variables

	gender	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	t	Sig.
attitudes	female	22	3,26	,61	,13	-1.192	.84
	male	127	3,29	,73	,06		
motivorient	female	22	3,57	,72	,15	-.966	.33
	male	127	3,75	,78	,07		
intercultural	female	22	3,74	,86	,18	1.07	.29
	male	127	3,54	,48	,04		
peripheral	female	22	3,12	,36	,07	.209	.83
	male	127	3,10	,44	,03		
affective	female	22	3,25	,63	,13	.639	.52
	male	127	3,17	,47	,04		

Does educational background have an effect on motivational variables of police officers in Adana region?

Examining the effect of the participants' educational background on motivation was the third research question. Within this scope, we specifically aimed to find out whether there is a relationship between the graduation degree (high school, college, BA, MA) and the motivational factors. Similar to the results concerning the effect of gender on motivation, no significant difference was found between the educational background of the participants and the motivational factors. To put it in another way, participants' previous education, that is their graduate degree, has no effect on their attitudes towards English ($F_{\text{attitude}} = 1.023$, $p > .05$), motivational orientations ($F_{\text{motivorient}} = 1.358$, $p > .05$), intercultural considerations ($F_{\text{intercultural}} = 1.405$, $p > .05$), affective concerns ($F_{\text{affective}} = .734$, $p > .05$) and peripheral factors ($F_{\text{peripheral}} = .840$, $p > .05$) such as environmental, background or contextual conditions. Although statistically no significant difference was found between the participants' previous education and motivational factors in general, a close look at the individual dimensions of motivation showed that there is a difference among the dimensions of motivational factors when they were compared with each other. The findings revealed that while the participants were not certain about the effect of their previous education on their attitudes towards English, their affective concerns and peripheral issues, they agreed that their graduate degree effects, to some extent though, their motivational orientations and intercultural considerations. The participants with a university degree have the highest mean score both in motivational orientations ($M = 3.78$) and intercultural considerations ($M = 3.61$).

Table 4: Role of previous education on motivational variables

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error F	Sig	
attitudes	High school	3	3,09	,40	,23	1,023	,38
	Vocational School	30	3,17	,77	,14		
	BA	107	3,34	,70	,06		
	MA	9	3,00	,77	,25		
	Total	149	3,28	,71	,05		
motivorient	High school	3	3,70	,03	,01	1,358	,25
	Vocational School	30	3,66	,75	,13		
	BA	107	3,78	,76	,07		
	MA	9	3,25	1,06	,35		
	Total	149	3,72	,78	,06		
intercultural	High school	3	3,50	,12	,07	1,405	,24
	Vocational School	30	3,53	,71	,13		
	BA	107	3,61	,51	,05		
	MA	9	3,22	,48	,16		
	Total	149	3,57	,56	,04		
peripheral	High school	3	2,93	,47	,27	,280	,840
	Vocational School	30	3,07	,42	,07		
	BA	107	3,12	,44	,04		
	MA	9	3,14	,33	,11		
	Total	149	3,11	,43	,03		
affective	High school	3	3,37	,25	,14	,427	,734
	Vocational School	30	3,12	,63	,11		
	BA	107	3,20	,46	,04		
	MA	9	3,12	,49	,16		
	Total	149	3,18	,50	,04		

Does work experience have an effect on motivational variables of police officers in Adana region?

Previous work experience of the participants and its effect on motivational factors was another research concern of the study. In congruence with the findings yielded regarding the effect of previous education on motivation, we have found no significant difference between years of experience and motivational variables.

In other words, the number of years worked was not considered as a significant variable by the participants. That is, the participants who have been working less than five years; between six to ten years; between eleven to fifteen years; between

sixteen to twenty years and more all agreed that the length of experience is not a factor affecting motivation. Namely, all the participants with various years of experience did not consider time spent at work as influential on attitudes ($F_{attitude} = .805, p > .05$), motivational orientations ($F_{motiveorient} = 1.859, p > .05$), intercultural considerations ($F_{intercultural} = 1.162, p > .05$), peripheral factors ($F_{peripheral} = 1.862, p > .05$) and affective concerns ($F_{affective} = .543, p > .05$). Paralell to the findings reached for the effect of the previous education on motivation, there was a consensus among the participants regarding the effect of work experience on motivational orientations and intercultural considerations. To be more specific, the participants were uncertain about the relation between length of experience and motivational variables.

Table 5: Role of work experience on motivational variables

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error F	Sig.	
attitudes	1-5 years	46	3,43	,72	,10	.805	.52
	6-10 years	33	3,25	,72	,12		
	11-15 years	23	3,14	,77	,16		
	16-20 years	16	3,19	,71	,17		
	21-above	31	3,25	,66	,11		
	Total	149	3,28	,71	,05		
motivorient	1-5 years	46	3,94	,75	,11	1.859	.12
	6-10 years	33	3,68	,78	,13		
	11-15 years	23	3,43	,81	,16		
	16-20 years	16	3,60	,86	,21		
	21-above	31	3,72	,69	,12		
	Total	149	3,72	,78	,06		
intercultural	1-5 years	46	3,63	,54	,08	1.162	.33
	6-10 years	33	3,57	,46	,08		
	11-15 years	23	3,52	,55	,11		
	16-20 years	16	3,31	,43	,10		
	21-above	31	3,63	,71	,12		
	Total	149	3,57	,56	,04		

peripheral	1-5 years	46	3,09	,44	,06	1.862	.12
	6-10 years	33	3,16	,48	,08		
	11-15 years	23	3,01	,39	,08		
	16-20 years	16	2,93	,47	,11		
	21-above	31	3,25	,34	,06		
	Total	149	3,11	,43	,03		
affective	1-5 years	46	3,25	,51	,07	.543	.70
	6-10 years	33	3,17	,50	,08		
	11-15 years	23	3,07	,44	,09		
	16-20 years	16	3,14	,44	,11		
	21-above	31	3,20	,56	,10		
	Total	149	3,18	,50	,04		

Does status at work have an effect on motivational variables of police officers in Adana region?

The fifth research question relates to status at work and its relation to motivation. With this question, we particularly aimed to find out if the police officers’ status at work, that is if they work as an officer or as a chief, makes any change in their opinions regarding the motivational factors. The results showed that there is not a significant difference between the work status and motivational factors except for affective concerns ($p \leq .05$).

As for attitudes towards English and speakers of English ($t_{\text{attitudes}} = -.613, p > .05$), motivational orientations ($t_{\text{motivorient}} = -.913, p > .05$), intercultural considerations ($t_{\text{intercultural}} = 1.492, p > .05$) and peripheral factors ($t_{\text{peripheral}} = .328, p > .05$), the participants’ status at work has no effect. The analysis of the data also revealed a difference between the ranks, namely the officers and the chiefs, considering this particular motivational factor, namely affective concerns. The difference between the mean score ($M = 3.47$) of the participants at high rank (chiefs) and the mean score ($M = 3.16$) of the participants at a lower rank (officers) reflects a disagreement between both groups concerning the role of status on affective dimension of motivation including effort, future view of self as a speaker of English, anxiety and language confidence. Police officers working as chiefs, for example, agreed that they would use English effectively in the future, or they believed that they need to know English for things they would like to do in future. Similarly, they expressed an agreement with the statement “When I think about my future, it is important that I use English”.

Table 6: Role of status at work on motivational variables

	status	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	t	Sig
attitudes	officer	139	3,27	,72	,06	-.613	.54
	chief	10	3,42	,60	,18		
motivorient	officer	139	3,71	,79	,06	-.913	.36
	chief	10	3,94	,57	,18		
intercultural	officer	139	3,55	,50	,04	-1.492	.13
	chief	10	3,82	1,11	,35		
peripheral	officer	139	3,10	,44	,03	-.328	.74
	chief	10	3,15	,20	,06		
affective	officer	139	3,16	,47	,04	-1.914	.05
	chief	10	3,47	,74	,23		

Does the department they work at have an effect on motivational variables of police officers in Adana region?

The sixth research question is about whether the participants' department is a key variable effecting motivational factors. In other words, we aimed to reveal if working at different departments such as public relations, operational, educational and administrative is a factor effecting motivation. According to the results, the type of department the participants work at significantly affect their attitudes towards English ($F_{\text{attitude}}=2.809, p<.05$) and their motivational orientations ($F_{\text{motive-orient}}=4.234, p<.05$). To explain in detail, in both motivational variables, the participants working at operational departments have the highest mean score followed by the participants working at public relations and educational departments. The administrative participants who are responsible for office work were the group with the lowest mean in both categories. Considering these findings, it can be said that the participants working at operational departments and public relations have more positive attitude to English and English community and are more interested in learning English. Also, they give more importance to using English as a tool for communication, promotion, socialization, career opportunities and knowing other cultures. As for the other dimensions, there was not a significant difference between the departments and other motivational factors including intercultural considerations ($F_{\text{intercultural}}=1.982, p>.05$), peripheral factors ($F_{\text{peripheral}}=.807, p>.05$) and affective concerns ($F_{\text{affective}}=1.766, p>.05$).

Table 7: Role of department worked on motivational variables

		N	Mean	Std. Dev	Std. Error		
attitudes	public relations	68	3,32	,76	,09	2.809	.04
	operational	40	3,48	,59	,09		
	education	10	3,10	,44	,14		
	administrative	31	3,01	,77	,13		
	Total	149	3,28	,71	,05		
motivorient	public relations	68	3,76	,83	,10	4.234	.00
	operational	40	3,97	,55	,08		
	education	10	3,66	,52	,16		
	administrative	31	3,34	,84	,15		
	Total	149	3,72	,78	,06		
intercultural	public relations	68	3,60	,63	,07	1.982	.11
	operational	40	3,66	,50	,08		
	education	10	3,60	,29	,09		
	administrative	31	3,35	,47	,08		
	Total	149	3,57	,56	,04		
peripheral	public relations	68	3,12	,44	,05	.807	.49
	operational	40	3,17	,45	,07		
	education	10	3,04	,26	,08		
	administrative	31	3,02	,43	,07		
	Total	149	3,11	,43	,03		
affective	public relations	68	3,24	,57	,07	1.766	.15
	operational	40	3,24	,41	,06		
	education	10	3,11	,30	,09		
	administrative	31	3,01	,44	,08		
	Total	149	3,18	,50	,04		

Does the police officers’ perceived proficiency level of English (as stated by themselves) have an effect on motivational variables?

Further to job related issues like length of experience, work status and type of department, we also examined the possible effect of the participants’ proficiency level on motivational factors. In accordance with this research purpose, in the first part of the questionnaire which aims to collect demographic data, we asked the participants to self-evaluate their proficiency of English on five levels: very good, good, medium, bad and very bad. The findings, clearly showed that there

is a significant relation between the proficiency level of the participants and their attitudes towards English ($p<.05$), motivational orientations ($p<.05$), intercultural considerations ($p<.05$), peripheral factors ($p<.05$) and affective concerns ($p<.05$).

Table 8: Role of police officers' perceived language proficiency on motivational variables

		N	Mean	Std. Dev.	Std. Error F	Sig	
attitudes	very good	5	2,97	,84	,37	3.44	.01
	good	7	3,42	,49	,18		
	medium	48	3,44	,66	,09		
	bad	68	3,33	,68	,08		
	very bad	21	2,82	,81	,17		
	Total	149	3,28	,71	,05		
motivorient	very good	5	2,98	,99	,44	3.613	.00
	good	7	3,84	,34	,13		
	medium	48	3,91	,74	,10		
	bad	68	3,76	,71	,08		
	very bad	21	3,30	,90	,19		
	Total	149	3,72	,78	,06		
intercultural	very good	5	2,85	,20	,09	4.764	.00
	good	7	4,05	,52	,20		
	medium	48	3,61	,52	,07		
	bad	68	3,61	,60	,07		
	very bad	21	3,35	,31	,06		
	Total	149	3,57	,56	,04		
peripheral	very good	5	2,80	,30	,13	3.794	.00
	good	7	3,41	,53	,20		
	medium	48	3,23	,42	,06		
	bad	68	3,06	,41	,05		
	very bad	21	2,93	,40	,08		
	Total	149	3,11	,43	,03		
affective	very good	5	2,90	,40	,18	6.613	.00
	good	7	3,61	,70	,26		
	medium	48	3,34	,41	,06		
	bad	68	3,16	,49	,05		
	very bad	21	2,82	,41	,09		
	Total	149	3,18	,50	,04		

Does desire to learn English for foreign missions have an effect on motivational variables of the police officers in Adana region?

The desire to learn English for foreign missions and its possible effects on motivational factors was the last research question dealt with in this study. Within the context of the participants’ institution, working abroad at various positions is an opportunity for whom possess the required language competence. It was found out that the relation between desire to learn English for the above mentioned foreign missions and motivational factors was statistically significant for all variables of motivations: attitudes towards English (.00), motivational orientations (.00), intercultural considerations (.00), peripheral factors (.05) and affective concerns (.00). Among these motivational variables, motivational orientations of the participants who responded the question positively have the highest mean score (M=4.04). This means that for these participants’ motives for speaking English such as getting in touch with people from other countries, travelling abroad, having better education and having a well-paid job are important motivational variables. Likewise, the participants who are eager to take charge in foreign missions agree that intercultural considerations (M=3.70) including enthusiasm for learning other customs and values, showing respect and understanding people from other cultures have an effect on motivation.

Table 9: Role of desire for working abroad on motivational variables

	exam	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	t	Sig
attitudes	yes	81	3,56	,59	,06	5.532	.00
	no	67	2,96	,71	,08		
motivorient	yes	81	4,04	,60	,06	5.693	.00
	no	67	3,36	,79	,09		
intercultural	yes	81	3,70	,59	,06	3.054	.00
	no	67	3,42	,47	,05		
peripheral	yes	81	3,17	,42	,04	1.944	.05
	no	67	3,04	,43	,05		
affective	yes	81	3,39	,43	,04	5.920	.00
	no	67	2,95	,46	,05		

Discussions

With the popularity of English world-wide, people have been trying to create more opportunities to learn this language. It is widely thought that knowledge of English will ease finding a better job, getting a higher salary and communicating with the foreigners. In Turkey, like other non-speaking English countries, there is

a great tendency towards learning English as a foreign language as the fact that English language is a lingua franca has been well acknowledged. In like manner, good command of English is highly valuable among the members of the Turkish police organization. Especially in some departments such as foreign relations, passport department, some operational departments and INTERPOL, proficiency in English is a requirement.

The findings of this particular study showed that instrumental motives are the main variables of motivation for the participants of the present study. It is not a big surprise that in countries where English is learned and spoken as a foreign language, such as Turkey, the instrumental purposes to learn English might be considered as the major motive for learning the language. Because of various cultural, social and economic reasons, people have desire/need for learning one or more foreign languages, which is English in most of the time. Such reasons extend from having a better career opportunity to going abroad for education. We have also found out that gender is not a factor effecting the motivational orientations of police officers and chiefs. In other words, there is not a difference between males and females considering their motivational orientation. This might be due to the equal position of the officers of both genders in the Turkish National Police Department. Namely, both male and female police officers work in the same departments and fulfill the same duties regardless of their gender.

Regarding the role of the educational background on motivation of the police officers, we have found out that educational background is not a factor effecting motivation. However, it was also found out that higher education might contribute to motivation positively. So, it can be rightfully argued that motives for learning English or attitudes towards English might differ according to one's level of education. The findings regarding the effect of educational background are partly consistent with some other studies. For example, Salem's study (2006) showed that tertiary level students make more effort to learn English. Also, Shaaban and Ghaith (2000) reached similar results. Their study proved the superiority of higher level students in terms of the effort shown in learning English. Reflecting on these studies, it can be said that the participants who hold a bachelor's degree in this present study might have an intended effort to learn English due to their future expectations in their career stages. This, in turn, may affect their motivation positively.

As for the length of work experience and its effect on motivation, we found out that it does not affect motivation either. In other words, the police officers, regardless of the number of years at the profession, thought that work experience is not a variable for motivation. However, according to Dörnyei and Schmidt (2001), motivation changes qualitatively, such as growth of intrinsic motivation or development of positive feelings about the target language, throughout time as a result of individuals' experiences. Among these experiences, the researchers list appreciation of instrumental value of L2 skills through work experience (p.110). That

is to say, as one perceives the importance of knowing a foreign language and its contribution to the efficiency of his/her work his or her appreciation of motivation evolves. But on the contrary to Dörnyei and Schmidt's argument, we did not find a change in motivational variables for our participants who have various length of work experience. In another study, Kielerstajn (2008:12) explored the relationship among chronological age, organizational age (years worked), goal setting, skills development and finally changes in values and needs. In his work, the researcher refers to "Motivation through conscious goal setting" and argues that older employees (ones with more years of working experience) are more aware of their own skills and abilities and thus, they can set goals for improvement which contribute positively to their career motivations. Reflecting on our findings, in line with this argument, it may be reasonable to expect our participants with longer years of working experience, in comparison to the novice ones, having different opinions regarding the motivational variables, but it is not the case in the present study.

With respect to the role of status at work, although no significant difference was found between the motivation of police officers and chiefs, the analysis of the responses revealed that the affective concerns of the chiefs such as L2 future self or L2 confidence effect their motivation to some extent. This can be attributed to the career plans of the officers at higher ranks. They think that learning a foreign language is important in their future career. Accordingly, their ideal self (the self they would like to be in future) plays considerably an important role in their attitude towards English. In a similar study conducted by Albukhani (2014) with Saudi police officers, it was also found out that the officers at high rank were more motivated to learn English. In a similar study conducted by Albukhani (2014) with Saudi police officers, it was also found out that the officers at high rank were more motivated to learn English. The results of the study in this sense are consistent with Dörnyei and Kubanyiova's argument (2014:31) about the place of vision in language education. The researchers state that positive visions of ourselves is a motivational resource. On the contrary to other variables searched, the participants' departments have been found to be a key variable effecting their motivation. It can be said that police officers and chiefs who work at public relations and operational departments are more interested in learning a foreign language. Also, their attitude towards English and English speakers is positive. Thus they are open to international contact. On the other hand, officers working at administrative departments were found to be less interested in learning English and culture of English speaking countries. This result is understandable when the contextual influences in the immediate environment of these police officers are considered. According to Williams and Burden (1997), various internal (such as interest, curiosity, sense of agency, perceived value, attitudes) and external factors (such as significant others, learning experiences, learning environment) interact in a dynamic way throughout the entire language learning experience and effect individuals' choices, decisions, actions and efforts in learning process. Among these

motivational factors, perceived value, that is the personal relevance of the activity and the intrinsic value attributed to the activity, effects both the level and the extent of learners' motivation (Williams and Burden, 1997). In relating this factor to our study, it can be said that the participants who perceive learning and speaking English as personally relevant regarding its utility in performing their duties have higher degrees of motivation and positive attitude. Namely, the department they work has an effect on their motivation.

Like the type of the department worked, the participants' perceptions of their proficiency in English were found to be an important motivational variable. The results have revealed that there is a statistically significant relation between proficiency level (as reported by the participants) and motivational variables. This finding indicates an interaction between motivation and competence. Williams, Mercer and Ryan (2015) state that competence is concerned with feeling of being capable in an activity and from a motivational perspective, learners' sense of competence foster them to improve further. Furthermore, as Mercer and Williams (2014) put it, learners who perceive themselves as more capable have enhanced self-efficacy beliefs leading to participation in communication with the speakers of the target language and also an increased interest in target culture. Various other studies (Shaaban and Ghaith, 2000; Salem, 2006) reached similar results within this frame. These researchers reported a significant relation between language proficiency and effort highlighting the role of mastery that is the feeling of competence and awareness (Williams and Burden, 1997), in foreign language learning.

The last research concern was about the possible effect of going abroad as a commissioner on motivational variables. Foreign missions at various positions, such as being an observer at an international non-governmental organizations or working at Turkish embassies worldwide, offer important opportunities to police officers who are interested in working abroad. In order to be a commissioner of this kind, police officers have to pass a language test and prove their competence in English. Therefore, because of its direct relevance to the scope of the study, we included desire to learn English for foreign missions among our research questions and found out that willingness to fulfill such duties was indeed a factor effecting motivational variables under search in this study. Although this finding is particular to our study and the Turkish context, similar results were reported in other studies as well. For example, Alhuqbani (2014) examined the motivational and attitudinal variables involved in the learning of English by police officers in Saudi Arabia and he found out a significant correlation between motivational orientation and work sector. Individuals who are genuinely interested in the target language and its culture, and who are open to participating in the target language community take ownership over their foreign language learning. This is defined as investment, "the socially constructed relationship of learners to the target language and their desire to learn and practice it" (Norton, 1995). According to

Menard-Warwick (2004:307) people only invest in language learning “when it is congruent with the other investments they have made” in their families and work. Our findings are in line with this argument. The participants who expressed desire to learn English for foreign missions, namely for work, were found to be instrumentally more motivated and more eager to contact with people from other countries.

Conclusion

When the framework governing foreign language learning is centrally determined by educational and language policy decision makers at the national level, decisions as to the content, materials and structure of language learning programs are made by authorities originating outside the specific language education institution. This may cause an underrepresentation of the interest of related parties, in some cases the professional groups who are learning English for specific purposes. Researches about motives of specific professional groups for learning foreign languages, in our case English, are quite rare. By being one of these works, this study sheds lights into the motivational variables of police officers for learning English. Considering the findings of this particular study, learner-oriented foreign language programs tailored to the needs of the specific occupational target group, namely the police officers, could be designed. Such programs, we believe, would be contributive to the efficiency of the language teaching and learning process.

References

- Alhuqbani, Mohammed Nasser, (2014), An investigation of the English Language Needs, Motivations, *International Journal of Applied Linguistics & English Literature*, S.3 (200-3452), s.1-13,
- Allport, Gordon, (1954). *The nature of prejudice*: Reading, MA: Addison-Wesley.
- Cherry, Kendra, (2016), “A Closer Look at Motivation.” 31 Dec. 2016, www.verywell.com/john-bowlby-biography-1907-1990-2795514 (E.T: 08 Ağustos 2017)
- Dörnyei, Zoltan, and Csizer, Kata, (2005). “The internal structure of language” learning motivation and its relationship with language choice and learning effort”, *Modern Language Journal*, C.89, S.1, s.19-36.
- Dörnyei, Zoltan and Csizer, Kata, (2002). Motivational dynamics in second language acquisition: Results of a longitudinal nationwide survey. *Applied Linguistics*, C. 23, s.421-462.
- Dörnyei, Zoltan, (2009), *The Psychology of Second Language Acquisition*. Oxford University Press: Oxford.
- Dörnyei, Z. and Schmidt, R. (Eds.) (2001), *Motivation and second language acquisition*. Honolulu, HI: University of Hawaii Press.
- Dörnyei, Zoltan, (2001a), “New Themes and Approaches in Second Language Motivation

- Research", *Annual Review of Applied Linguistics*, C.21, s. 43-59.
- Dörnyei, Zoltan and Ushioda, Ema, (2011), *Teaching and researching motivation*. London: Routledge.
- Dörnyei, Zoltan; Csizer, Kata and Nemeth, Nora, (2006), *Motivation, Language Attitudes, and Globalisation: A Hungarian Perspective*, Clevedon: Multilingual Matters.
- Dörnyei, Zoltan and Otto, Istvan, (1998), "Motivation Inaction: A Process Model of L2 Motivation", *Working Papers in Applied Linguistics*, S.4, s. 43-69.
- Dörnyei, Zoltan and Clément, Richard, (2001), "Motivational Characteristics of Learning Different Target Languages: Results Of A Nationwide Survey", Zoltan Dörnyei and R. Schmidt (Eds.), *Motivation and second language acquisition*, Honolulu, HI: University of Hawai'i, Second Language Teaching & Curriculum Center, s. 399-432.
- Edwards, John, (1994), *Multilingualism*, New York: Routledge.
- Eggen, D. Paul and Don, Kauchak, (1994), *Educational Psychology: Classroom Connections*, The United States: Macmillan.
- Engin, Ali Osman, (2009), "Second Language Learning Success And Motivation", *Social Behavior and Personality*, S. 37, s.1035-1041.
- Gardner, Robert and Lambert, Wallece E., (1959), "Motivational Variables In Second Language Acquisition", *Canadian Journal of Psychology*, S. 13, 266-272.
- Gardner, Robert and Lambert, Wallace, E., (1972), *Attitudes and Motivation in Second Language Learning*, Rowley, MA: Newbury House Publishers.
- Gardner, Robert, (1985), *Social Psychology and L2 Learning: The Role of Attitudes and Motivation*, London: Edward Arnold Publications.
- Gardner, Howard, (2006), *Multiple Intelligences New Horizons*, New York: Basic Books.
- Kielerstajn, Robert, (2008), *Age and Work Motivation: The View of Older Employees*, Institutionen för Pedagogik, Didaktik och Psykologi. Retrieved from <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:120140/FULLTEXT01.pdf>
- Lightbown, Pasty and Spada, Nina, (1993), *How Languages are Learned*, Oxford: Oxford University Press.
- Menard-Warwick, Julia, (2004), "I Always Had the Desire To Progress A Little: Gendered Narratives of Immigrant Language Learners", *Journal of Language, Identity, and Education*, C.3, s.295-311.
- Mercer, S. and Williams, M. (ed.) (2014), *Multiple Perspectives on the Self in SLA*, Bristol: Multilingual Matters.
- Norton Peirce, Bonny, (1995), "Social Identity, Investment, and Language Learning", *TESOL Quarterly*, C.29, s.9-31.
- Salem, Ben N., (2006), "Convolution Structure Associated with The Jacobi-Dunkl Operator On IR", *The Ramanujan Journal*, C.12, S. 3, s.359-379.
- Shaaban, Kassim A. and Ghaith, Ghazi, (2000), "Student Motivation to Learn English As A Foreign Language", *Foreign Language Annals*, C.33, s.632-644.
- Spolsky, Bernard, (1989), *Conditions for Second Language Learning, Introduction to a General Theory*, England: Oxford University Press.
- Williams, Marrion and Burden, Robert, (1997), *Psychology for Language Teachers*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Williams, Marrion; Mercer, Sarah and Ryan, Stephen, (2015), *Exploring Psychology for Language Learning and Teaching*, Oxford, England: Oxford University Press.

Yeşilyurt, Etem, (2013), “Metacognitive Awareness and Achievement Focused Motivation as The Predictor of The Study Process”, *International J. Soc. Sci. & Education*, C.3, S.4, s.1013-1026.

Appendix: Coding Plan for Data Analysis

Column Number	Variable Name	Value Label	Variable Labels
1,2	G	1-male 2-female	Gender
3,4,5,6	E	1-High School	Education
		2-Vocational School	
		3-Bachelor	
		4-Master	
7,8,9,10,11	EX	1-1-5 years	Experience
		2-6-10 years	
		3-11-15 years	
		4-16-20 years	
		5-21-above	
12,13	S	1-Officer	Status
		2-Chief	
14,15	D	1-Public relations	Department
		2- Operational	
16,17,18,19,20	PL	1- Very good	Professional Level
		2- Good	
		3- Medium	
		4- Bad	
		5- Very bad	

**Ortadoğu'daki Gelişmeler Çerçevesinde
Mukteda El Sadr ve Hareketinin Irak'ta Yükselişi**
*The Rise of Moqtada Al Sadr and His Movements in Iraq in The
Frame of The Developments in The Middle East*

Selim Öztürk*

Öz: Mukteda el Sadr, 12 Mayıs seçimlerinde diğer partiler arasından önde çıkarak aniden Irak'ın siyaset sahnesinde yükselişe geçmiştir. Mukteda'nın hareketinin temel özelliği İran etkisine ve ABD'nin Irak'ın meselelerine karışmasına karşı milliyetçi duruşudur. Diğer taraftan Sadr, son yıllarda Suudilerle iyi ilişkileri ile bilinmeye başlamıştır. Hem Irak hem de Lübnan'daki seçimler bölgede İran ve Suudiler arasındaki rekabet ve yarış hakkında karar verecek olan önemli bir dönüm noktasıdır. Irak'ın yönetimi 2003 işgali sonrası Sünnilerden Şiilere geçmiştir. Şii yönetim Irak'ta hala devam etmektedir ama Irak'ın Şii çevrelerindeki kırılma bazı Şii grupların İran'a karşı Suudilerle ittifak kurmasına yol açmıştır. ABD'nin nükleer antlaşmadan çekilmesi ve Kudüs'te ABD büyükelçiliğinin açılması ayrıca yakın gelecekte Ortadoğu'ya etki edecek diğer gelişmelerdir.

Anahtar Kelimeler: Mukteda el Sadr, 12 Mayıs Seçimleri, İran, Suudiler, Irak.

Abstract: Moqtada al Sadr suddenly rose in the political scene of Iraq as the forth-coming party among others in the 12 May election. The main feature of Moqtada's movement was its nationalist stance against the Iranian influence and the USA interference in Iraqi affairs. On the other side, Sadr began to be known with his good relations with the Saudis in recent years. The elections in both Iraq and Lebanon is an important turning point that will determine about the rivalry and competition between Iran and the Saudis in the region. The rule of Iraq passed from the Sunnis to the Shiites after the 2003 invasion. The Shiite rule still goes on in Iraq but the cleavage within the Iraqi Shiite circles led some of the Shiite groups to get in alliance with the Saudis against Iran. The US withdrawal from nuclear deal, the opening of US embassy in Jerusalem are also other developments, which will influence the Middle East in near future.

Keywords: Moqtada al Sadr, 12 May Election, Iran, Saudis, Iraq.

* Araştırma Görevlisi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü; Doktora Öğrencisi, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Bölge Çalışmaları ABD, selim.ozturk6@pa.edu.tr

“İngilizlerin Irak’ı Sünni iken ABD’nin Irak’ı artık Şii olmuştur.”

Hasan el Alavi

Giriş

Son bir ay içinde yaşanan dört önemli olay Ortadoğu’nun gelecek on yılına şekil verecek ölçüde önem taşımaktadır. 12 Mayıs 2018 tarihinde yapılan Irak seçimleri, 6 Mayıs 2018 tarihinde yapılan Lübnan seçimleri, Donald Trump’ın İran ile nükleer anlaşmayı iptal etmesi ve son olarak ABD’nin büyükelçiliğini Kudüs’e taşıma kararı bahse konu dört önemli olay olarak belirtilebilir. Özellikle Ortadoğu’nun kalbinde yer alan ve son 15 yılın en önemli dinamiklerini belirleyen ülke olan Irak’ta yapılan seçimler hem Irak’ın hem de bölgenin istikrarına yapacağı katkı bakımından oldukça önem arz etmektedir.

Makale Irak’ta Şia’nın Saddam dönemindeki durumu ve ardından 2003 sonrası yönetime nasıl nüfuz ettiğini kısaca tahlil etmekte, Sadr hareketinin gerek Saddam döneminde ve gerekse 2003 sonrasındaki ülkedeki etkinliği ve siyasi alandaki rolü hakkında bilgi vermektedir. Makale, Sadr hareketinin yükselişini ve bunun Suudi-İran rekabeti açısından da hangi noktada durduğunu analiz etmektedir. Aynı zamanda bu gelişmelerin Irak ve bölge siyaseti açısından da önemi hakkında bilgi sunmaktadır. Bunların yanında Irak seçimleri ile Lübnan seçimlerini de tahlil ederek bölgede İran’a karşı yükselmekte olan ABD-İsrail ve Suudi politikalarını da analiz etmektedir.

Irak’ta Şia’nın Yönetimi Devralması

Demokratik sisteme ilk kez Ocak 2005 ve Aralık 2005 tarihlerinde yapılan seçimlerle geçen Irak’ta kargaşa ve çalkantı 13 yıllık zaman içinde sona ermemiş hatta aksine artmıştır. Irak’ın demokratik sisteme geçişi bilindiği üzere ABD tarafından yönetimin Irak’ın çoğunluğunu oluşturan Şiilere bahşedilmesi ile olmuştur. Şiilerin kutsal şehirleri Necef ve Kerbala bölgesinde etkin olan mollaların önemli âlimlerinden Ayetullah Ali el Sistani, demokrasiye geçişte öncü rol oynamıştır. Bölgenin en nüfuzlu ve bilge Ayetullah’ı olan Acem kökenli Sistani, Ocak 2005’te demokratik sistemi destekleyen fetvalar yayınlamış ve tüm Şiileri sandık başına oy kullanma görevine davet etmiştir. Hatta kadınların dahi oy kullanma görevinin kutsal olduğunu, Hz. Zeynep’in Kerbala Savaşında aldığı rolü örnek göstererek vurgulayan yine Sistani olmuştur (Nasri, 2006: 189; Bengio, 2011: 135). Aslında 2005 yılının ocak ayında Irak’ta halkın seçime gitmesi ve sandıktan Şii bir iktidarın çıkması, 2004-2005 yılları arasında geçiş hükümetinin lideri ve de kendisi de Şii olan İyad Allavi’ye karşı yapılmış çok akıllıca ve stratejik bir hamle olarak okunmalıdır. Nitekim Irak’taki iktidarın demokratik seçimlerle değişimi, yüzyıllardır süren Sünni merkezli iktidarı ikincil plana itmiş ve Saddam sonrası ülke üzerindeki Suudi nüfuzunu da bir ölçüde kırıp atmıştır.

Oysaki seksenli ve doksanlı yıllarda Suudiler için Baas rejimi Şia'ya göre ehveni şer görülmekteydi. Her ne kadar Suudi rejimi Saddam Hüseyin'den ve onun seküler Baas rejiminden nefret etse de Saddam'ın devrilmesi durumunda Irak'ın çoğunluk olan Şiilerin eline geçeceğinden endişe etmelerinden ötürü hiçbir zaman Baas rejiminin tamamen yıkılmasını istememişlerdir. Örnek verilecek olursa 1991 yılında Körfez Savaşı sırasında Şiiler Irak'ın güneyinde Şaban İntifadası adı verilen isyanı başlattığında ABD Başkanı George Bush'un kendilerine silah yardımında bulunacağını ve Irak'ı kendilerine teslim edeceğini ummuşlardır. Başka bir ifadeyle söylenecek olursa, CIA de bu konuda Iraklı Şiileri cesaretlendirmiştir (Bengio, 2011:134; Nasr,2006:188). Fakat son anda Suudiler devreye girerek Saddam'ın gidişinin Irak'ta İran'ın etkisinin yayılması anlamına geleceğini vurgulamışlar ve Irak'ta Şii bir rejimin varlığını istememişlerdir (Nasr, 2006:188). Nitekim Suudiler, Şii kökenli olmasına rağmen eski Baas Partisi üyesi ve Saddam'ın rakibi olan İyad Allavi'yi desteklemişlerdir. Allavi de doksanlı yıllar boyunca Suudilerle yakın çalışmış, hatta Saddam'a karşı Suudi destekli darbe bile planlamıştır.

2003 Irak İşgali sonrası Saddam Hüseyin'in Baas rejimi devrilmiş ve ülkenin özellikle güvenlik ve savunma bürokrasisindeki Baasçı kadrolar ABD eliyle tasfiye edilmiştir. 2003-2004 yılları arasındaki Irak'ta Geçici Koalisyon Yönetimi Başkanlığı görevini yürüten Paul Bremer bir nevi ülkenin ABD tarafından atanmış genel valisi olmuştur. Bremer, 300 bine yakın Baasçı memuru ve subayı işten atarak Irak'ta de-Baathization adı verilen sürecin de mimarı olmuştur (Stern ve Berger, 2015:19; Kepel, 2004: 221; Commins,2012: 257). Fakat Irak'ın Şiilerin eline geçmesini istemeyen Suudiler, Şii kimliğine sahip eski bir Baasçı olan ve yıllardır Suudi Arabistan ve İngiltere'de sürgünde yaşayan İyad Allavi'nin geçici hükümeti kurması yönünde ağırlıklarını koymuşlardır. Bunun üzerine Allavi başbakan olurken (2004-2005), diğer bir Suudi yanlısı olan Şammar aşiretinin önde gelen simalarından Gazi Meşal el Yanvar da cumhurbaşkanlığına getirilmiştir. Fakat Irak'ta Suudiler lehine kurulan bu denge kısa bir süre içerisinde Şiilerin lehine bozulmuştur. Hatta Allavi'nin hükümet olduğu dönemde (2004-2005) Mukteda el Sadr'a bağlı Mehdi ordusu ABD güçlerine karşı direnç gösteren çatışmalara girişmiştir. Sadr'ın ABD'ye işgalin ilk yıllarında açtığı savaş, genellikle Sadr'ın Amerikan karşıtlığı ile yorumlanmıştır, fakat bu direnişin altında yatan önemli nedenlerden biri de Mehdi Ordusunun ülkede Baas'ın devamı olarak görülen Suudi destekli bir Allavi iktidarına karşı muhalefetidir. Bir yerde Sadr ciddiye alınmak istemiş ve bunu da dış güçlerin Irak'ta etkin olmasına karşı geliştirdiği milliyetçi bir tutumla yapmaya çalışmıştır.

Akabinde gelişen olaylarda Ayetullah Sistani'nin seçim çağrısı nüfusun çoğunluğuna sahip Şiilerin seçimlerde Şii bir iktidar çıkartmasını ve Sünnilerin elinden devlet yönetiminin alınması sonucunu doğurmuştur. ABD'nin bölge üzerindeki planı da bir şekilde ülkenin yüzde 50'den fazlasını oluşturan Şiilerin iktidar olmasını öngörmüştür. ABD, ayrıca, Irak'taki bu yeni Şii iktidarın bölgede stratejik bir

amacı üstlenmesini de planlamıştır. Buna göre, Necef ve Kerbela merkezli Arap Şia, Kum merkezli Fars Şia'sına karşı bir koz olarak kullanılacak ve İran'ın hem Arap dünyası hem de Körfez'deki etkisi kırılmaya çalışılacaktır (Nasr, 2006:171 ve 179-180; Kepel, 2004:198 ve 221-223).

ABD'nin yeni müttefiki Ayetullah Sistani'nin Şii İslam âlemi üzerindeki etkisinin sadece Ortadoğu ve Körfez'le sınırlı kalmadığı, Pakistan'daki Şii nüfus üzerinde dahi etkisi olduğu bilinen bir gerçektir (Nasr, 2006:171). Irak'ta ABD ve Batılı devletler tarafından da desteklenen ve etki alanı bir hayli geniş olan bu Arap Şii iktidarın demokratik bir sistemin savunucusu olduğu kadar, Batı değerlerinin dostu ve otoriter rejim karşıtı olacağı için İran'daki baskıcı devrimci Şia rejimini de zor durumda bırakabileceği düşünülmüştür (Nasr, 2006:178-179). Fakat evdeki hesap çarşıya uymamış 2005 yılında hem ocak ayı hem de ardından tekrarlanan Aralık ayında yapılan seçimlerde arkasında İran'ın desteği bulunan Dava (veya Davet) Partisi birinci parti çıkmıştır.¹ Oysa ABD ve Ayetullah Sistani ortaklığı yıllarca İngiltere'de sürgünde yaşamış Şii işadamı Ahmet Çelebi'nin başında bulunduğu *Irak Ulusal Kongresinin* iktidar olacağını hesaplamıştır. Çelebi ise hiç beklenmedik şekilde seçimlerde düşük bir oy alarak oyun dışı kalmıştır. Akabinde uzun yıllar sürecek Nuri el Maliki iktidarı, 2006 yılının mayıs ayında başbakanlığı İbrahim el Cafari'den alarak başlamıştır. Bu gelişme hiç beklenmedik bir şekilde İran'ın ABD ile Irak üzerinde anlaşmasının ve bölgeye nüfuz etmeye başladığının göstergesi olarak algılanmıştır. İran, Lübnan'dan sonra Irak üzerinde de etkin olmaya başlamış ve bu süreç Yemen ve Suriye'de nüfuzunu ilerleyen yıllarda artırmasına kadar gitmiştir.

Bu siyasi gelişmeler yaşanırken Sadr hareketi ise çok farklı bir yol izlemiş Irak işgalinin hemen akabinde, 2004 yılının ağustos ayında, ABD'ye karşı direniş başlatmıştır (Chulov,2018; Beaumont,2018; BBC News, 2017). Mukteda el Sadr'ın bu direnişi Sadr'ın Irak milliyetçisi tavrından ve emperyalizm karşıtlığından ileri geldiği görüşü hâkimdir. Hatta Sadr'ın direnişi, Irak el Kaidesinin lideri Ebu Musab el Zerkavi tarafından da memnuniyetle karşılanmış ve Irak el Kaidesi Sadr hareketini düşman listesine almamıştır. Hatta Sünni direniş grupları ile Sadr hareketi arasında silah alışverişi olduğu da iddia edilmiştir (Baram,2011:115). Fakat 2005 yılının aralık ayında yapılan ikinci seçimlere Mukteda el Sadr'ın katılması sağlanmıştır. Sadr'ın seçimlere İran yanlısı Dava Partisi ve *Irak Yüksek İslam Konseyi*'nin başını çektiği Birleşik Irak İttifakı içinde katılması İran'ın devreye girerek Sadr'ı ikna edebilmiş olması ihtimalini düşündürmektedir (BBC News, 2006). Sadr, çok değil bundan iki yıl sonra ise kendi isteğiyle İran'a sürgüne gidecektir (Sengupta, 2011). Burada dikkat edilmesi gereken olay, Sadr'ın isyan hareketini sadece ABD karşıtlığından dolayı mı başlattığı yoksa Suudi destekli Allavi hükümetine karşı bir tutum mu sergilediğidir. Her ne olursa olsun demok-

¹ Ocak 2005 ve Aralık 2005'te yapılan seçimlerde Dava Partisi ve Irak Yüksek İslam Konseyi partisinin oluşturduğu Birleşik Irak Koalisyonu sandıktan birinci olarak çıkarak hükümet olmuştur. Başbakanlığı önce Dava Partisi lideri İbrahim Cafari ardından Nuri el Maliki almıştır.

ratik seçimlerden sonra ve özellikle İran ile ABD'nin Şii Dava Partisinin iktidarı konusunda anlaşmalarından sonra Sadr direnişi bıçak gibi kesilmiş ve Sadr hareketi de normalleşerek siyasi bir aktör haline gelmiştir.

Sadr hareketinin siyasal Şia'nın Irak'taki demokratik yollardan iktidara gelişine destek vermesi, Irak'taki Şii çevreler ve Batı için önemli bir olaydır. Çünkü Sadr ailesi Irak Şiiliğinde ve bölgedeki Arap Şia'sının üzerinde oldukça güçlü bir etkiye sahiptir. Mukteda el Sadr'ın babası Sadık el Sadr 1999 yılında diğer iki oğlu ile birlikte Kerbela matemine katılmak için geldikleri Necef şehrinde Saddam'ın fedayileri tarafından halk içinde kurşunlanarak öldürülmüşlerdir. Sadık el Sadr tıpkı kuzeni Muhammed Bakr el Sadr gibi Necef ve Kerbela havzasının önemli Arap Şii âlimlerindendir. Sadık el Sadr, Arapçı ve İran karşıtı kimliğinden dolayı Saddam rejimine de yakın birisi olarak görülmüştür. Hatta el Hekim, Khoei ve Sistani gibi Fars kökenli Şii ulemanın karşısında Arap Şia'sının temsilcisi olarak bizzat Baas rejimi tarafından destek de görmüştür. Sadr ailesinin de uzun yıllar boyunca Sistani ile bu yüzden arasının açık olduğu bilinen bir gerçektir. Fakat önceleri Baas rejimi ile yakın olan Sadık el Sadr'ın sonraki süreçte arası rejimle açılmış ve bu yüzden infaz edilmiştir (Beaumont, 2018; Alaaldin, 2018; Fuller ve Francke, 1999:71-78; Kepel, 2004: 232; Nasr, 2006:193).

Irak'taki siyasal Şiiliğin gücünü ve etkisini anlayabilmek için önemli bir siyasi-dini figürü, Sadık el Sadr'ın kuzeni ve Mukteda el Sadr'ın da kayınpederi Muhammed Bakr el Sadr hakkında da malumat sahibi olmak gerekir. Muhammed Bakr el Sadr belki de Irak'ta Şiiliğin siyasallaşmasını sağlayan lider olarak gösterilebilir. 1958 yılında Dava Partisi hareketini kuran Muhammed Bakr el Sadr, Sünni ağırlıklı Arap milliyetçisi rejimlerin baskısından dolayı yeraltı örgütlenmesine gitmiş ve seküler-milliyetçi Irak rejimlerine daima muhalefet etmiştir (Kepel, 2004: 227; Fuller ve Francke, 1999: 100). Çünkü Irak 1920'den itibaren Sünni elitin gücü elinde bulundurduğu bir devlet olagelmıştır. Osmanlı döneminde dahi Irak hep Sünni yöneticiler tarafından idare edilmiştir. 1920 sonrası Haşimi hanedanı da Sünni yönetici elit olarak karşımıza çıkmaktadır. Tek istisna 1958 yılında darbe yapan General Abdül Kerim Kasım'dır, fakat General Kasım Şii kökenli olmasına rağmen cuntanın büyük bölümü yine Sünni üyelerden oluşmuştur. Kasım sonrası darbe ile iktidara gelen Abdüsselam Arif, daha sonra Baas darbesi ile yönetime gelen Hasan el Bakır da Sünni yönetici geleneğinin temsilcileri olmuşlardır. 2003'te ülkenin kaderi değişmiş ve Sünniler ikinci plana itilmiştir. Sünniler, asırlardır yönetici kesimi oluşturduğu için Osmanlı döneminde de bürokratik kadrolarda ve askeri bürokraside Sünniler yer almıştır. Hatta 1. Dünya Savalı sırasında Arap milliyetçi subayların kurduğu al Ahd örgütü, Haşimi ailesi ve Sünni Arap orta sınıfın ortak koalisyonu Irak'ta iktidarı oluşturan yapı olmuştur (Baram, 2011: 107-108). 1920 yılında ise İngiliz işgaline karşı ilginç bir biçimde sesini yükselten kesim Irak'taki Şii ulema olmuştur. Ayetullah Şirazi önderliğinde Şii-ler, Sünni Osmanlı'nın yanında yer almışlar ve İngilizlere karşı ayaklanmışlardır. Buna karşın Osmanlı ile aynı mezhebe sahip olan Sünni Araplar ise İngilizle-

rin desteğini alarak İngiltere ile anlaşma yolunu seçmişlerdir (Fuller ve Francke, 1999: 95). Şiiler bir daha bu tür bir hata yapmamak adına 2003 sonrası dönemde ABD ile anlaşma yoluna gitmişler ve ABD'nin bölgedeki müttefiki olmuşlardır. Fuad Ajami'nin eserinin giriş bölümünde yer verdiği Hasan el Alavi'nin sözlerinden de anlaşılacağı üzere İngilizlerin Irak'ı Sünni iken ABD'nin Irak'ı artık Şii olmuştur (Ajami, 2006: xvi).

Irak'ta ne zaman Suudilerin desteklediği grup iktidar olsa Şiilerden muhalif sesler ve isyanlar yükselmiş buna mukabil ne zaman İran destekli gruplar iktidara gelse Selefi gruplar başta olmak üzere Sünni isyancı gruplar ayaklanmışlardır. Nuri el Maliki'nin Dava partisi 2006 yılından 2014 yılına kadar süren iktidarında DEAŞ diğer Sünni isyancı örgütlerin ve Sünni kabilelerin de kitlesel desteğini alarak büyük güç kazanmış, Musul gibi ülkenin ikinci büyük şehrini bile kolayca ele geçirmiştir. DEAŞ'ın ortaya çıkış sürecinde Maliki'nin mezhepçi politikaları, Irak üzerinde artan İran nüfuzu gibi etmenlerin yanında 2010 genel seçimleri de oldukça etkili olmuştur. 2010 seçimleri Suudi ve Dubai destekli Şii kökenli eski Baasçı Iyad Allavi'nin Vataniyye partisinin başını çektiği Irakiyye koalisyonu 91 vekil ile birinci çıkmıştır. Nuri el Malikin Dava Partisinin başını çektiği Kanun Devleti koalisyonu ise 89 vekil ile ikinci sırada yer almıştır. Nuri el Maliki ve arkasındaki güç İran, başbakanlığı Allavi'ye vermemek için her türlü yolu denemişler en son Irakiyye koalisyonu parçalanarak içerisinde bazı aktörler Maliki'nin bloğuna geçmişlerdir. Sonuç olarak Allavi iktidarı bırakmaya zorlanarak Maliki tekrardan başbakanlığı almıştır (Yaphe, 2012; Hearst, 2018; Shadid, 2011).

O dönemdeki konjonktüre göre Obama yönetimi bölgede İran ile çalışmayı tercih etmiş ve İran yanlısı Maliki'nin de yönetime devamına yeşil ışık yakmıştır. Fakat bu durum Suudilerin ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin hiç de hoşuna giden bir durum olmamıştır. 2012 yılında da Katar- Türkiye bloğuna yakın Muhammet Mursi'nin de Mısır'da iktidara gelişini bildiği üzere Suudi-Emirlikler bloğunu endişelendirmiştir. Zaten Arap Baharı olayı ve mevcut rejimlerin teker teker çökmesi Suudi ve Abu Dabi rejimlerinin çıkarlarına oldukça ters gelişmelerdir. Suudiler bunun intikamını alabilmek için Trump'ın başkan seçilmesine kadar beklemek zorunda kalmışlardır.

Akabinde Irak'ta terör örgütü DEAŞ'ın Sünni halkın da desteğini alarak bölgede meteorik bir hızla yükselişe geçtiği döneme girilmiştir. DEAŞ'ın Irak'taki başarısı Maliki iktidarının da düşüşünü hazırlamıştır. Yönetimi Dava Partisi'nin önemli figürlerinden İngiltere'de mühendislik eğitimi almış ve ABD'ye yakınlığı ile tanınan Haydar el İbadi'ye devretmek zorunda kalmıştır. Bahse konu değişim Maliki'nin girdiği 2014 seçimlerinden 92 milletvekilliği kazanarak birinci parti olarak çıkmasına rağmen yapılmıştır. Çünkü DEAŞ tehdidini mezhepçi politikaları ile körüklemesi, Sünni kesimler üzerinde baskı siyaseti gütmesi ve Şii rakipleri tarafından (Ammar el Hekim ve Sadr) eleştiriye tabi tutulması artık ABD'nin Maliki'nin arkasında daha fazla durmasını güçleştirmiştir. İran da Maliki'nin Sünnileri ve Kürtleri uzaklaştırıcı politikalarından dolayı rahatsızlık duymaya

başlamıştır. Çünkü İran için önemli olan bölgedeki dengeleri doğru bir şekilde sağlayarak Irak üzerinde kalıcı bir güce sahip olabilmektir. Maliki'nin görevden alınması bir nevi Obama ve İran yönetimlerinin ortak kararı olmuştur. Maliki'nin görevden alınmasından aylar sonra da bilindiği üzere İran ile ABD arasında nükleer silah anlaşması imzalanmıştır.

DEAŞ tehdidi büyük ölçüde ABD ve müttefiklerin hava desteği ile bertaraf edilmiş olsa da karada da İran destekli *Haşdi Şaabinin* (Halk Seferberlik Güçleri) katkısı büyük olmuştur. Haydar el İbadi böylelikle DEAŞ'ı da bitiren aktör olarak güç kazanmıştır. Fakat 2018 yılına gelindiğinde 12 Mayıs tarihinde yapılan seçimlerde DEAŞ ile mücadele başarısının halkın nazarında çok geri planda kaldığı görülmektedir. Çünkü seçim sonuçları çok farklı bir tabloyu ortaya koymuştur.

Mukteda El Sadr Hareketinin Seçim Zaferi

Son olarak 12 Mayıs tarihinde yapılan seçimlerde Mehdi Ordusunun lideri Mukteda el Sadr'ın "*Sairun*" yani '*Reforma Doğru Yürüyüş*' koalisyonu seçimlerden 54 milletvekilliği ile birinci parti olarak çıkmıştır. Gerçi seçimlere katılım oranı %44,5 gibi oldukça düşük bir oranda seyretmiştir. Fakat Sadr'ın başarısı Irak üzerinde Suudilerin başarısı olarak okunmaktadır. Sadr, 2004 yılında ABD destekli Allavi hükümetine karşı ayaklanma başlatmış olmasına ve 2008-2011 yılları arasında İran'da kendi isteği ile siyasi sürgün olarak yaşamasına rağmen geçtiğimiz yıllarda birden İran karşıtı ve Suudi yanlısı bir tutum içine girmiştir (Al Jazeera, 2018; Mamouri, 2018; El Ghobashy ve Salim, 2018; Sengupta, 2011). Bu hızlı ve ani değişimde İran'ın Irak üzerindeki rahatsız edici etkisi mi yoksa Sadr ailesinin Arap Şiiliğinin bayraktarlığını devralma hazırlanması mı yoksa Suudi sermayesi mi etkili olmuştur henüz bilinmemektedir.

Tüm bu cevapsız sorulara karşın Mukteda el Sadr'ın geçtiğimiz yıl Suudi Arabistan'a resmi bir ziyaret gerçekleştirdiği ve Veliht Prens Muhammed bin Selman ile görüştüğü bilinmektedir. Sadr, İran'ın Irak'ın içişlerine karışmasından duyduğu rahatsızlığı dile getirmiş ve bu duruşu Suudi veliaht prens tarafından memnuniyetle karşılanmıştır (Coker ve Gladstone, 2018; Ensor, 2018; Hearst, 2011; Sanders, 2018). Mukteda el Sadr'ın seçim stratejisinde iki ana başlık ilgi çekmiştir. Bunlardan biri İran'ın bölgede ve ülkede artan nüfuzu ile mücadele edilmesi gerektiği, diğeri ise yolsuzluk ve rüşvet ile mücadeledir (BBC News, 2018; Coker ve Gladstone, 2018). Haydar el İbadi ve *Haşdi Şaabi* güçleri her ne kadar DEAŞ'la mücadelede başarılı olup zafer kazanmış olsalar da Irak halkı ülkede artan yolsuzluktan ve ekonomik durumun gitgide kötü bir hal almasından daha fazla rahatsızdırlar. Hatta seçimin sonuçlarına da bu rahatsızlıklar etki etmiştir denilebilir. Mukteda el Sadr akıllı bir strateji izlemiş ve siyasallaşmış Şii bir hareketin lideri olmasına rağmen mezhepçilikten uzak durmuştur. Daha ziyade gelir dağılımı eşitsizliği, yolsuzluk gibi ekonomik sorunlar, ABD ve İran gibi Irak üzerindeki yabancı güçlerin tahakkümüne karşı bir söylem geliştirmiş

hatta bu minvalde Irak Komünist Partisi ve seküler gruplarla da iş birliğine ve koalisyona gitmiştir (Chulov, 2018; Beaumont, 2018). Sadr hareketinin yıllarca kalesi ve Bağdat'ın banliyösü olarak bilinen, Saddam döneminde Devrim (Al Thawra) semti olarak adlandırılan, sosyo-ekonomik durumu orta alt sınıf Şiiilerin oluşturduğu ve yaşayanların Sadr şehri olarak adlandırdıkları bölge, tam da Sadr hareketi ve Irak Komünist Partisinin ittifakını yansıtan bir yapıya sahiptir. Mukteda el Sadr adeta mezhepler üstü ve Irak'ın içinde bulunduğu çıkmaza sınıfsal açıdan bakan yepyeni bir strateji dizayn etmiş ve sonuç olarak da başarılı olmuştur.² Gelineen noktada Sadr Hareketi'nin birinci parti çıkması İran'ı da telaşlandırmış görülmektedir. Ayetullah Hamaney'in üst düzey danışmanı Ali Ekber Velayeti, "Irak'ı komünistlerin, liberallerin idare etmesine izin vermeyeceğiz" tarzında bir açıklamada bulunmuştur (Chulov, 2018). Burada Velayeti'nin liberallerden kastı İbadi ve komünistlerden kastı da Sadr hareketinin müttefikleri olmuştur.

Hadi el Ameri'nin Fetih Koalisyonu adındaki ittifakı ise 47 milletvekilliği alarak seçimlerde ikinci sıraya oturmuştur. Ameri, Maliki hükümetlerinde Ulaştırma Bakanlığı yapmış, İran-Irak Savaşı (1980-1988) sırasında Saddam rejimine karşı savaşıp ve hâlihazırda da *Irak Yüksek İslami Konseyinin* Bedir organizasyonu adındaki silahlı milis gücünün de genel sekreterliğini yürütmektedir. Ameri aynı zamanda *Haşdi Şaabi* güçlerinin de önde gelen komutanlarından olup doğrudan İran'ın seçimlerde arkasında durduğu isim olarak bilinmektedir (Marashi, 2018). Bunlara mukabil mevcut Başbakan Haydar el İbadi'nin Nasr (Zafer) koalisyonu ise 42 milletvekili ile üçüncü sırada yer almaktadır. İbadi'yi ise 25 milletvekili ile Nuri el Maliki'nin liderliğini yaptığı Kanun Devleti Koalisyonu ve Mesud Barzani'nin Kürdistan Demokratik Partisi izlemektedir (Aboulenein ve Chmaytelli, 2018).

Buradaki siyasi tabloya baktığımızda Suudi ve İran rekabeti daha önceden İran yanlısı olarak bilinen partileri de bölmeye başlamıştır. Önceden İran ile yakınlığı ile bilinen içerisinden Nuri el Maliki ve Haydar el İbadi gibi isimleri başbakan olarak çıkaran Dava Partisi, İbadi'nin başını çektiği Zafer hareketi ve Maliki'nin başını çektiği Kanun Devleti hareketi olarak ikiye bölünmüştür. İbadi'nin bu bölünmede biraz daha İran ile mesafeli durmaya gayret gösterdiği ve el altından Suudilerle yakınlaştığı iddia edilmektedir. Diğer yandan *Irak Yüksek İslam Konseyi Partisi* de bilindiği üzere Saddam rejimi süresince İran'da sürgünde yaşayan el Hekim ailesi tarafından 1982 yılında kurulmuş ve daima İran ile iş birliği içerisinde olup Sünni Irak rejimi ile seksenli ve doksanlı yıllarda mücadele halinde olmuştur. Fakat *Irak Yüksek İslam Konseyinden* kopan konseyin eski efsane lider Abdülaziz el Hakim'in oğlu Ammar el Hekim'in önderliğindeki Hikmet koalisyonu da İran karşıtı ve Suudi yanlısı bir tavır alarak Sadr'ın iktidarını destekleyen yönde adımlar atmaktadır.

² Dünyadaki sosyalist hareketler bunu ne denli fark edebilmiştir bilinmez ama yakın zamanda sosyalist literatür bu konudaki çalışmalara ağırlık verecektir. Hatta Türkiye'deki komünist dergiler dahi bundan bir yıl önce Sadr'ın komünist bir ismi komünistlerle yapacağı seçim koalisyonu sonrası başbakanlığa aday göstereceğini yazmıştır (Manifesto: 2017)

Şu an görünürde Irak Komünist Partisi, seküler gruplar, Sadr Hareketi, Ammar el Hekim'in Hikmet hareketi, İbadi'nin Zafer hareketi ve Allavi'nin Vataniye hareketi bir şekilde arkasında Suudi ve Emirlikler destekli ve İran'a karşı tavır alan bir blok gibi görünmektedir. Tabi bu hat içerisinde İran ile ilişkileri konusunda bazıları gri bölgede konumlanmaktadır ve konjonktüre göre hareket etmektedirler. Fakat Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin İran ile mücadele amacı ile bölgedeki pek çok grubu fonladığı da bilinmektedir. Mukteda el Sadr başbakan olmayıp başbakanı belirleyen aktör olarak arkadan siyaseti yönlendirme görevini üstlenecektir. Bir diğer ifade ile Batılıların "king maker" dedikleri yani kralı tayin eden kişi anlamına gelen rolü oynayacak, hükümeti kuracak başbakan adayını tayin edecektir. Bunun için de 329 kişilik mecliste 165 parlamenterin desteğini alması gerekmektedir.

Sadr'ın İran karşıtlığı ve yolsuzluklarla mücadele prensiplerinin yanı sıra bağımsız Irak görüşü ve Irak milliyetçiliği tarzında duruşu da kendisini popüler kılmaktadır. Sadr bu tam bağımsızlıkçı duruşu ile Irak Komünist Partisinden de destek almaktadır. Ali Ekber Velayeti'nin komünistleri hedef alan açıklamalarına karşın, Irak Komünist Partisi Merkez Komite üyelerinden Casim el Helfi de Velayeti'ye hitaben "Irak senden büyük! Irak senin devletin değil!" cevabını sert bir üslupla vermiştir (MacDonald, 2018). Bu doğrultuda hem Sadr hareketi hem de komünistlerin "Tam Bağımsız Irak" konsepti üzerine hareket etmeleri muhtemel görülmektedir. Fakat bu politikaların arkasında dolaylı yollardan Suudilerin olup olmadığı henüz bilinmemektedir. Ancak İran kendi güdümündeki Hadi el Ameri ve Nuri el Maliki vasıtası ile Parlamentoda Sadr'a ve müttefiklerine zorluk çıkartacağı ve hükümetin kurulmasını baltalamak için elinden geleni yapacağı açık şekilde görülmektedir.

Lübnan Seçimlerinin Bölge Siyasetine Etkisi

Suudi ve İran satrancı benzer şekilde Lübnan üzerinde de devam etmektedir. Irak seçimlerinden yaklaşık bir hafta önce Lübnan'da yıllar sonra genel seçimler yapılabilmiş ve sandıktan bölgedeki dengeleri etkilemesi muhtemel sonuçlar çıkmıştır. Bilindiği üzere 15 yıl boyunca süren Lübnan İç Savaşı Suudi Arabistan'ın öncülük yaptığı 1989 Taif Antlaşması ile sonlandırılmıştır. Bu antlaşmaya göre 128 sandalyeden oluşan Lübnan Parlamentosu yarı yarıya Müslüman ve Hristiyan kontenjanı ayrılarak düzenlenmiştir (Ajroudi ve Chughtai, 2018). 2014 ile 2016 yılları arasında ülke, cumhurbaşkanını siyasi gerilimlerden dolayı seçememiştir. Tabi ki bunun arkasında Lübnan üzerinde etkili olmaya çalışan İran, Suriye ve Suudi Arabistan gibi bölgesel güçlerin çekişmesi yatmaktadır. Cumhurbaşkanı olmaya namzet Hristiyan kökenli siyasetçilerin hem İran hem Suudi Arabistan'ın onayını alması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle 1943 yılında Ulusal Pakt ile belirlenen cumhurbaşkanının Hristiyan, başbakanın Sünni ve meclis başkanının Şii olma şartı da ayrı bir denge unsuru olarak Lübnan'da karşımıza çıkmaktadır.

Bu dengeye göre İran ve Suriye, Şii Emel Hareketi lideri Nebih Berri'nin yıllardır süren tartışmasız meclis başkanlığı ile ülkedeki üçüncü önemli koltuğa bir şekilde sahip olmaktadır. Başbakanlık ise Suudi yanlısı Hariri ailesi tarafından elde tutulmaktadır. Maruni Hristiyanlardan seçilmesi gereken cumhurbaşkanı ise Suudilerin ve Hizbullah vasıtası ile İran'ın üzerinde uzlaşması gereken bir aday olması gerekmektedir. 2016 yılında eski bir asker ve siyasetçi olan Mişel Avn cumhurbaşkanlığına seçilebilmiştir. Fakat çalkantılar bununla son bulmamıştır (Ajroudi ve Chughtai, 2018). Suudiler her seferinde Hizbullah'ın ülkede artan nüfuzuna karşı Hariri'nin başbakanlıktan çekilme kartını ve finansal desteği kesme tehdidini aba altından sopa olarak göstermişlerdir (Barnard, 2016). En son Kasım 2017 yılında Suudi Arabistan'a ziyaret gerçekleştiren Lübnan Başbakanı ve Sünnilerin bir bakıma temsilcisi olan Saad Hariri, Riyad'ta Hizbullah'ı tenkit etmiş; İran'ı bölgedeki yıkımdan ve kaostan sorumlu tutan bir açıklamada bulunmuş ve istifa ettiğini açıklamıştır. Hariri'nin istifası pek çok spekülasyonu da beraberinde getirmiştir. Suudilerin Hariri'yi zorla Riyad'da alıkoydukları ve istifaya zorladıkları iddia edilmiştir. Bir ay sonra ülkesine dönebilen Hariri istifasını geri çektiğini belirterek başbakanlığa geri dönmüştür (Shaheen, 2017). Fakat Sünni kesimin temsilcisi konumundaki Hariri'nin bu tavrı onu zayıf bir lider konumuna doğru iyice itmiştir. Nitekim bölgede devam eden Suriye Savaşı, İsrail- Suriye ve İsrail-İran gerginliği, Suudi-İran rekabeti, Suudi- Katar gerginliği, Yemen savaşı gibi gelişmelerin gölgesinde 6 Mayıs 2018 tarihinde Lübnan seçime gitmiştir. Seçimden siyasi alanda pek çok kez yalpalayan Hariri parlamentoda sahip olduğu 33 vekilden 21'e düşerek en fazla yara alan parti olarak çıkmıştır. Buna mukabil Şii partiler Hizbullah ve Emel'in oluşturduğu el Emel ve el Vefa Koalisyonu 28 sandalye kazanmıştır. Bu toplam sayıdan 15 vekil Emel'in ve 13 vekil de Hizbullah'ın olmuştur (Ajroudi, 2018). Bunun yanında Lübnan'ın ikinci büyük Hristiyan Maruni partisi olan Samir Geagea'nın başkanlığındaki *Lübnan Kuvvetleri Partisi* oy artırarak 14 milletvekilliği kazanmıştır. Samir Geagea, Lübnan'da Hristiyan kimliğine rağmen Suudilerin en önemli müttefiklerinden biri olarak bilinmektedir. Seçimlerden diğer bir oy yükselten parti ise mevcut Cumhurbaşkanı Avn'ın damadın Gebran Bassil'in başında bulunduğu partisi Özgür Vatansever Hareketidir. Avn'ın partisi 22 milletvekilliği alarak parlamentoda en fazla sandalyeye sahip parti olarak çıkmıştır (Ajroudi, 2018). Cumhurbaşkanı Avn, en fazla oy alan Sünni lider Saad Hariri'nin Gelecek Hareketine hükümeti kurma görevi vermiştir (Arab News, 2018).

2016 yılında da hükümet krizini çözmek maksadıyla Avn-Hariri ve Geagea bir araya gelerek koalisyon hükümeti kurmuşlardır. Yine bu seçimde de iki Suudi destekli parti olan Hariri'nin Gelecek Hareketi ve Geagea'nın Lübnan Kuvvetleri Avn'ın partisi Özgür Vatansever Hareketi ile hükümet kurlmaları en makul seçenek olarak görünmektedir. Bu durum koalisyonda iki partinin Suudi yanlısı olmasından dolayı Suudi yönetimi tarafından da olumlu karşılanacak bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Fakat İran'ın da süreci oylarını ve milletvekili sayılarını

yükselten Hizbullah ve Emel vasıtası ile baltalamaya girişebilme ihtimali vardır. Oylarını yükselten Hizbullah, Lübnan'da daha fazla etkin olmaya, içerisinde yer alacağı yeni hükümetten daha fazla bakanlık istemeye (tahminen üç bakanlık) ve bu şekilde İran'ın da Lübnan'a daha fazla nüfuz etmeye çalışacağı bir gerçektir. Suudiler ve ABD ise her koşulda Hizbullah'ın dışlanması ve siyasi süreçlerin dışında tutulması yönünde tavır alacaklardır. Ancak kısa vadede baktığımızda Irak'ta Suudilere yakın ve İran karşıtı olan Mukteda el Sadr'ın hükümeti kurması ve Lübnan'da da tekrardan Suudilerin desteklediği Hariri ve Samir Geagea'nın yeni hükümette etkin olmaları İran'ın bölgedeki etkinliğini kırmada iki koldan başarılı olacak bir strateji olarak okunabilir.

ABD ve S. Arabistan'ın İran'ı Çevreleme Stratejisi ve Sonuç

2003 sonrası tabloya bakıldığında aslında Irak tam anlamıyla küresel siyasette ABD'nin yönlendirdiği bir ülke olarak görülse de bölgesel güçlerin de ülkeye nüfuz etmeye çalıştıkları ve Bağdat'taki iktidarı kendi çıkarlarına göre şekillendirmeye çalıştıkları görülecektir. Suudiler ilk defa 2004-2005 arasında müttefikleri Iyad Allavi ile yönetime nüfuz etmişler fakat ABD destekli Ayetullah Sistani'nin demokratik seçim çağrısı hamlesi ile iktidara daha fazla Batı yanlısı Ahmet Çelebi'nin getirilmesi amaçlanmıştır. Fakat seçim sonrası farklı bir tablo ortaya çıkmış İran yanlısı partilerin oluşturduğu *Birleşik Irak İttifakı* sandıktan çıkmıştır. Bu da yönetimde İran'ın etkili olduğu bir süreci başlatmıştır. Bu süreç 2005'ten 2017 yılına kadar sürmüştür. BU dönem aynı zamanda İran ve ABD ilişkilerinin de yumuşadığı ve Ortadoğu üzerinde beraber hareket ettikleri bir dönemdir. 2018 seçimleri ile birlikte ise ABD ile İran arasındaki gerginlik de göz önüne alınırsa Irak üzerinde daha fazla Suudilerin ve Emirliklerin etkin olduğu bir dönemin başlayacağı ve bunun da başını Sadr hareketinin çekeceği bir hükümet ile mümkün olacağı gözükmemektedir. Burada değişmeyen tablo 2003'ten beri devam eden Şii ağırlıklı Irak yönetimi tablosudur. Artık mevcut Şii rejim içerisinde siyasal Şii gruplar İran ve Suudi Arabistan ile ittifaklar kurmakta ve ülkenin de siyaseti buna göre şekillenmektedir. Kısacası Arap Şia'nın direk İran ile bağlantılı olduğu klişesi ortadan kalkmaktadır. Ülkedeki siyasi, ekonomik ve sosyal şartlar Arap Şia'nın daha reelpolitik kararlar vermesini zorlamakta ve bu da Irak milliyetçiliği üzerinden gelişmektedir; tıpkı Sadr'ın yaptığı gibi.

İran'ı çevreleme stratejisi açısından bölgeyi etkileyecek bir diğer önem arz eden gelişme, ABD'nin tek taraflı olarak nükleer silah antlaşmasını feshetmesidir. Bu şekilde İran uluslararası alanda meşru bir aktör olmaktan alıkonularak tecrit edilmiş olacaktır. ABD ve Suudilerin başını çektiği İran'ı tecrit etme amacını taşıyan ittifaka İsrail de dâhil edilmektedir. ABD'nin büyükelçiliğini Kudüs'e taşıma kararı alması ve Suudi Arabistan ile Körfez ülkelerinin de buna ses çıkarmayıp seyirci kalmaları, İran'a karşı oluşturulan ittifakta İsrail desteğinin daha kuvvetli bir şekilde alınmasını sağlayacaktır. Özellikle şu an Suudiler ve

Körfez ülkeleri için (Katar hariç) en önemli gündem maddesi bölgede iyice yayılan İran nüfuzunun bir şekilde kırılması ve önlenmesidir. İran tehdidi artık Arap dünyası için Filistin meselesinden bile önde gelmektedir. Filistin davası şu süreçte ikincil plana itilmiş durumda görülmektedir. Hatta Suudi Arabistan veliaht prensi Muhammed bin Selman, Mamut Abbas'ı ABD'nin sunduğu çözüm planına onay vermesi konusunda tehdit etmektedir (Sputniknews, 2018; BBC News, 2017).

Önümüzdeki yıllar Suriye'de İran'ın gücünü ve etkisini kırmaya yönelik bir dizi operasyona seyirci olacak gibi görünmektedir. Eğer Irak ve Lübnan'da seçimler yolu ile İran'ın etkisi dizginlenebilirse sıra Suriye'deki Hizbullah'a ve İran kuvvetlerine gelecektir. Burada ise tek metot askeri yöntemler olacağı için İsrail başta olmak üzere ABD'nin Suriye'deki İran karargâhlarını vurması olası görülmektedir. Zaten bir süredir ABD ve İsrail, İran askeri merkezlerini Suriye'de vurmaktadır. Bu durum İran'ın Suriye'yi terk etmesine kadar sürebilecek bir süreçtir. Nihai aşamada ise İran'a karşı bir operasyonun yapılması veya havadan vurulması gibi bir yöntem ABD, İsrail ve Suudiler tarafından değerlendirilebilir. İran'a karşı yürütülen bu siyasi – ekonomik ve askeri karşı operasyon ilk etapta Arap dünyası ve Körfezde Şii grupları örgütleyen İran'ın yayımlacı politikalarını takip edemez duruma getirilmesini hedeflemektedir. Obama döneminde Ortadoğu'da artan İran'ın nüfuzundan bölgenin temizlenerek etkisinin minimuma indirilmesi ve İran'a ekonomik ve siyasi ambargolarla rejimin tekrardan zayıflatılmaya çalışılması da uzun vadedeki ABD ve Suudi hedefi olarak açıklanabilir.

Buradan amaç rejimin güç kaybederek kendi kendine çökmesidir fakat bu olmadığı takdirde askeri metodun da Batı ve İsrail'in gündeminde olduğu unutulmamalıdır. Böyle bir durumda bölgede kazananların Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri olacağı açıktır. Suudiler belki de direk savaşmadan İran'dan Körfez'de ve Ortadoğu'da kurtulmuş olacaklardır. Suudilerin taktiği genellikle finanse etme yöntemi ile bir başka gücü düşmana saldırtma biçiminde olmaktadır. İlk etapta baktığımızda Suudilerin yüksek meblağlarla ABD veya Batı ülkelerinden silah satın almasını bunları düşmanına karşı kullanacağı izlenimine bizi itebilir fakat genellikle buradaki amaç silah satın aldığı Batılı müttefikini düşmanına saldırtmak olmaktadır. Diğer bir ifade ile para karşılığı düşmanına askeri operasyon yaptırmaktadır. Bu çok ince bir Suudi taktiği olarak okunabilir. Bunu 1980'lerde Saddam'ı destekleyerek ve finanse ederek İran'ın üzerine saldırtması ile örneklendirebiliriz. Daha sonra Saddam'ın Körfezi tehdit etmesi ile ABD'nin Suudi çıkarlarını korumak adına Irak'a saldırdığı görülmektedir. Suudi Arabistan bu süreçlerde aynı Trump döneminde olduğu gibi ABD ve İngiltere'den yüksek meblağlarla silah satın almıştır (Lawrence, 2005; Al Jazeera, 2018). Son olarak ABD'ye ziyaret gerçekleştiren Veliaht Prens yaptığı yatırımların ardından ABD, Şam yönetimini vurmuştur. Önümüzdeki süreçte Suudilerin baş düşmanı ve bölgesel rakibi olan İran'ın da ABD tarafından vurulması ihtimali bilindiği üzere sık sık dillendirilmektedir.

Kaynakça

- Ajami, Fouad, (2006), *The Foreigner's Gift: The Americans, the Arabs, and the Iraqis in Iraq*, New York: Free Press.
- Al Jazeera, (2018). "US Approves Proposed \$1bn Arms Sale to Saudi Arabia" 23 Mart 2018, <https://www.aljazeera.com/news/2018/03/approves-proposed-1bn-arms-sale-saudi-arabia-180323090745361.html> (E.T.: 29 Mayıs 2018).
- Ajroudi, Asma, (2018), "Unpicking The Results Of Lebanon's Elections", *Al Jazeera*, 10 Mayıs 2018, <https://www.aljazeera.com/news/2018/05/unpicking-results-lebanon-elections-180510171253490.html> (E.T: 28 Mayıs 2018).
- Arab News, (2018), "Lebanon President Michel Aoun has designated Saad Al-Hariri as PM: Presidency Office", 24 Mayıs 2018, <http://www.arabnews.com/node/1309021> (E.T: 31 Mayıs 2018).
- Alaaldin, Ranj, (2018), "What Iraq's Election Means for Its Shiite Militias", *Washington Post*, 12 Mayıs 2018, https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2018/05/12/how-iraqs-election-will-affect-its-shiite-militias/?noredirect=on&utm_term=.ac55075960bb (E.T:27 Mayıs 2018).
- Al Marashi, Ibrahim, (2018), "How Iraq's Elections Proved 'Status Quo' Expectations Wrong", *Al Jazeera*, 14 Mayıs 2018, <https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/iraq-elections-proved-status-quo-expectations-wrong-180514151353581.html> (E.T:26 Mayıs 2018).
- Aboulenein, Ahmed ve Chmaytelli, Maher, (2018), "Populist Cleric Sadr All but Wins Iraq Election", *Reuters*, 13 Mayıs 2018, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-election/populist-cleric-sadr-all-but-wins-iraq-election-idUSKCN1IE091> (E.T:30 Mayıs 2018).
- Al Jazeera, (2018), "Iraq Elections Final Results: Sadr's Bloc Wins Parliamentary Poll", 20 Mayıs 2018, <https://www.aljazeera.com/news/2018/05/iraq-election-final-results-sadr-bloc-wins-parliamentary-polls-180519071930804.html> (E.T:30 Mayıs 2018).
- Ajroudi, Asma ve Chughtai, Alia, (2018), "Lebanon Elections 2018: Politics As Usual", *Al Jazeera*, 2 Mayıs 2018, <https://www.aljazeera.com/indepth/features/lebanon-elections-2018-politics-usual-180501091710689.html> (E.T: 31 Mayıs 2018).
- Barnard, Anne, (2016), "Saudi Arabia Cuts Billions In Aid To Lebanon, Opening Door for Iran", *New York Times*, 2 Mart 2016, <https://www.nytimes.com/2016/03/03/world/middleeast/saudi-arabia-cuts-billions-in-aid-to-lebanon-opening-door-for-iran.html> (E.T: 29 Mayıs 2018).
- Bengio, Ofra ve Litvak, Meir (ed.) (2011), *The Sunna And Shi'a In History: Division and Ecumenism in The Muslim Middle East*, New York, N.Y.: Palgrave Macmillan.
- Beaumont, Peter, (2018), "Iraq Elections: Who Is Moqtada Al-Sadr?", *The Guardian*, 14 Mayıs 2018, <https://www.theguardian.com/world/2018/may/14/iraq-elections-who-is-moqtadr-al-sadr> (E.T: 26 Mayıs 2018).
- BBC, (2018), "Iraq Election: Prime Minister Trails Rivals", 14 Mayıs 2018, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-44104600> (E.T: 28 Mayıs 2018).

- BBC, (2017), “Iraq Profile – Timeline”, 12 July 2017, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14546763> (E.T:27 Mayıs 2018).
- BBC, (2006), “Guide To Iraqi Political Parties”, 20 Ocak 2006, http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4511450.stm (E.T: 25 Mayıs 2018).
- BBC Türkçe, (2017), “Times: Suudi Arabistan Filistin Lideri Abbas’a Ültimatom Verdi, ‘Ya ABD Planını Kabul Et Ya Da İstifanı Ver’ Dedi”, 14 Kasım 2017, <https://www.bbc.com/turkce/41978778> (E.T: 26 Mayıs 2018).
- Commins, David Dean, (2012), *The Gulf States: A Modern History*, London: I.B. Tauris.
- Chulov, Martin, (2018), “Iraq Election Propels Firebrand Cleric From Fringes To Centre Stage”, 14 Mayıs 2018, <https://www.theguardian.com/world/2018/may/14/cleric-moqtadr-al-sadr-who-fought-us-takes-surprise-lead-in-iraq-elections> (E.T: 28 Mayıs 2018).
- Coker, Margaret ve Gladstone, Rick, (2018), “Iraqi Voters Strengthen Hand of Militia Leader Who Battled U.S.”, *New York Times*, 14 Mayıs 2018, <https://www.nytimes.com/2018/05/14/world/middleeast/iraq-election-moqtada-al-sadr.html> (E.T: 27 Mayıs 2018).
- Deutsche Well, (2018), “Lewis Sanders, ‘Who Is Muqtada Al-Sadr, Iraq’s Influential Shiite Cleric?’”, 14 Mayıs 2018, <http://www.dw.com/en/who-is-muqtada-al-sadr-iraqs-influential-shiite-cleric/a-43777944> (E.T: 27 Mayıs 2018).
- El-Ghobashy, Tamer ve Selim, Mustafa, (2018), “Shiite Cleric Moqtada Al-Sadr Takes Surprise Lead In Iraq’s Election As Prime Minister Falter”, *Washington Post*, 13 Mayıs 2018, https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/boycotters-shake-up-iraqs-election-which-was-marked-by-historically-low-turnout/2018/05/13/1a415710-5535-11e8-a6d4-ca1d035642ce_story.html?utm_term=.ba186c944fcb (E.T: 28 Mayıs 2018).
- Ensor, Josie, (2018), “Firebrand Cleric Moqtada Al-Sadr Takes Shock Lead In Iraq Election”, *Telegraph*, 14 Mayıs 2018, <https://www.telegraph.co.uk/news/2018/05/14/shia-cleric-muqtada-al-sadr-takes-shock-lead-iraq-election/> (E.T: 29 Mayıs 2018).
- Hearst, David, (2018), “Iraq Elections: The Great Game for Regional Influence”, *Middle East Eye*, 11 Mayıs 2018, <http://www.middleeasteye.net/columns/iraq-elections-great-game-regional-influence-321551418> (E.T: 29 Mayıs 2018).
- Kepel, Gilles, (2004), *The War for Muslim Minds: Islam And The West*, Cambridge, Mass: Belknap Press of Harvard University Press.
- Keynoush, Banafsheh, (2016), *Saudi Arabia And Iran: Friends or Foes?* New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Lawrence, B. (ed.) (2005), *Messages to the World: The Statements of Osama Bin Laden*, London; New York: Verso.
- Manifesto, (2017), “Irak’ta Şii Sadr ve ‘Komünist’ İş Birliği”, 22 Ağustos 2017, <http://gazetemanifesto.com/2017/08/22/irakta-sii-sadr-komunist-isbirligi/> (E.T: 30 Mayıs 2018).
- Mamouri, Ali, (2018), “Iraqi Election Results Shock Political Class”, *Al Monitor*, 14 Mayıs 2018, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/05/iraq-election-sadr-fateh.html> (E.T: 29 Mayıs 2018).
- MacDonald, Alex, (2018), “Iraqi Communists and Shia Sadristes Unite To Tackle Corruption And Sectarianism”, *Middle East Eye*, 28 Şubat 2018, <http://www.middleeasteye.net/news/sadr-communists-1162425769> (E.T: 31 Mayıs 2018).

- Nasr, Seyyed Vali Reza, (2006), *The Shia Revival: How Conflicts Within Islam Will Shape the Future*, New York: W.W. Norton.
- Stern, Jessica ve Berger, J.M., (2015), *ISIS: The State of Terror*, London: William Collins.
- Sputniknews, (2018), “Suudi Veliaht Prensi: Filistinliler Ya Trump’ın Planını Kabul Etsin Ya Da Çenelerini Kapsın”, 30 Nisan 2018, <https://tr.sputniknews.com/ortado-gu/201804301033243414-suudi-veliaht-prensi-filistinliler-ya-trumpin-planini-kabul-etsin-ya-da-cenelerini-kapsin/> (E.T: 30 Mayıs 2018).
- Shaheen, Kareem, (2017), “Lebanese PM Saad Hariri Suspends Resignation”, *The Guardian*, 22 Kasım 2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/nov/22/lebanese-pm-saad-hariri-suspends-resignation> (E.T: 31 Mayıs 2018).
- Sengupta, Kim, (2011), “Mehdi Army Leader Ends His Exile And Returns To Baghdad”, *Independent*, 6 Haziran 2011, <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/mehdi-army-leader-ends-his-exile-and-returns-to-baghdad-2177178.html> (E.T: 28 Mayıs 2018).
- Shadid, Anthony, (2011), “Iraq’s Last Patriot”, *The New York Times*, 4 Şubat 2011, <https://www.nytimes.com/2011/02/06/magazine/06ALLAWI-t.html> (E.T: 30 Mayıs 2018).
- Yaphe, Judith S. (2012), “Maliki’s Manuevering In Iraq”, *Foreign Policy*, 6 Haziran 2012, <http://foreignpolicy.com/2012/06/06/malikis-manuevering-in-iraq/> (E.T: 30 Mayıs 2018).

Sınırsız Güvenlik *Borderless Security*

Mustafa Altınpınar*

Öz: Soğuk Savaş sonrası dönemde internetin yükselişi, çok uluslu şirketlerin yaygınlaşması, teknolojiadaki gelişmeler ve sınır aşan organize suç çeteleri tek bir ortak noktayı vurgulamaktadırlar: Bilginin, paranın ve hatta suçun sınır aşan doğası. Giderek artan bu sınır aşan akımları sınırı bir bariyer olarak yükseltmek gibi eski metotlarla kontrol altına almaya çalışmak sadece etkisiz değil aynı zamanda nesnel olarak topluma ve devlete zarar vermektedir. Soğuk Savaş'tan sonra sınır güvenliğinde sistematik bir yaklaşım geliştirilmiştir. Sınır güvenliği artık ulusal güvenliğin bir alt başlığı olarak değerlendirilemez. Bu yaklaşım sınır güvenliğinin sadece sınır hattında değil bütün ülke boyunca ve ülke dışında sağlanmasını gerekli kılar. Yeni risk ve tehditlerin kapsam ve doğalarını göz önüne aldığımızda sınır güvenliği artık bir iç mesele ya da iç güvenlik meselesi olarak düşünülemez.

Anahtar kelimeler: Sınır Güvenliği, Entegre Sınır Yönetimi, Sınır, Güvenlik

Abstract: In the post-Cold-War period the rise of internet, the proliferation of multi-national companies and transborder criminal organizations have emphasized one thing in common: the transboundary nature of information, finance and even crime. In a highly mobile world, the attempts to keep growing transborder flows under control by the same old methods, as in strengthening the barrier functions of borders, are not only inefficient but objectively harmful to society and the state. After the Cold War a systematic approach to border security has been developed. Border security can no longer be considered as a sub set of national security. This approach requires border security to be defended throughout the territory of the country, and outside the territory, not only at the borders. Given the nature and the scope of the new threats border security can no longer be considered a domestic issue or an internal security matter.

Keywords: Border Security, Integrated Border Management, Border, Security

* Dr., Kaymakam, Sorgun Kaymakamlığı, altinpinarm@hotmail.com

Giriş

Bu makaledeki görüş ve değerlendirmeler ‘Türkiye’nin Yeni Güvenlik Ortamına Uyumu: Sınır Güvenliği’ adlı doktora tezine ve bu tez hazırlanırken Ankara ve Suriye sınırında (Kilis) yapılan alan araştırmalara dayanmaktadır. Alan araştırmasının bir parçası olarak Kara Kuvvetleri Komutanlığından Valiliklere, Kaymakamlıklardan Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğüne ve diğer kolluk birimlerinden çeşitli rütbelere olmak üzere 33 kişiyle yarı yapılandırılmış mülakatlar yapılmış ve diğer birincil ve ikincil kaynaklar kullanılmıştır. Bu makale ilk olarak güvenlik kavramındaki Soğuk Savaş döneminden sonraki değişiklikleri özetledikten sonra bu değişikliklerin sınır güvenliğine nasıl yansıdığını tartışmaya çalışacaktır. Bu tartışmalar alandaki önemli bilim insanlarının (J. Agnew, P. Andreas, B. Buzan, G.O Tuathail, V. Kolossov gibi) çalışmaları rehberliğinde yapılacaktır.

Soğuk Savaş dönemi güvenlik anlayışı analiz kolaylığı sağlaması açısından geleneksel güvenlik anlayışı olarak nitelendirilmektedir. Böylelikle sınır güvenliği kavramının yıllar içinde nasıl değiştiği ve genişlediğini göz önüne serilmeye çalışılacaktır. Bu çerçevede içerisinde Türkiye’nin mevcut güvenlik anlayışı ve yetersizlikleri değerlendirildikten sonra Avrupa Birliği uyum süreciyle gündeme gelen Entegre Sınır Yönetimi Sistemi’nin Türkiye’nin sınır güvenliğine katkısı olup olmadığı ile ilgili tartışmayla son bulacaktır.

Geleneksel Güvenlik Anlayışının Sınırları

Ulusal güvenlik genellikle devletin güvenliğini ve dolayısıyla rejimin güvenliğini esas alan bir temelde yükselir. Uluslararası sistemin temeli Wesfalya barış anlaşmasına dayanan ve devletleri kesin olarak en imtiyazlı dokunulmaz varlık konumuna yerleştiren prensip önce Irak daha sonra Suriye’deki olayların diğer devletleri etkilemesi neticesinde bir ölçüde esnetilmiştir. Boutros- Gali 1992 yılında Barışın Gündemi’nde (Agenda for Peace) bunu şu şekilde formüle etmiştir:

Bu işin temel taşı devlettir ve öyle de kalmalıdır. Devletin egemenliğine ve bütünlüğüne saygı ortak uluslararası ilerleme için hayati derecede önemlidir. Fakat artık mutlak ve ayrıcalıklı egemenliğin devri geçmiştir ve bu düşünce hayatın gerçekleriyle bağdaşmamaktadır.

Bu durum yenedünya düzeni olarak adlandırıldı ve olacakların bir anlamda habercisi gibiydi. Yeni dünya düzeni artık aşılabilir sınırların arkasındaki mutlak egemen devletler üzerinde yükselen küresel olarak yürütülen uluslararası ilişkiler yerine yine küresel ölçekte yürütülen iç siyasetle yer değiştirecekti (J.A & Jim Falk, 1992). Buzan (1991), Halk, Devletler ve Korku adlı kitabında güvenliğin realist söyleminin yetersizliklerine vurgu yaparken devleti merkeze alan eğilimi ve askeri gücün uluslararası alanda en baskın araç olma durumunu eleştirmiş-

tir. Realist bakış açısının tersine halkın askeri alandan ziyade diğer tehditlerden (politik, ekonomik, toplumsal ve çevresel) daha fazla etkilendiğini savunmaktadır. Bireylerin devletlerin ve uluslararası sistemin önemli roller oynadığını kabul ederken hayatın diğer bütün alanlarının da (ekonomik, toplumsal ve çevresel) en az askeri alan kadar önemli olduğunu savunur. Geleneksel güvenlik anlayışı askeri konulara ve güç kullanımına odaklanır ve bu durum güvenlik askeri alanın dışına taşıdığına güvenlik konularının gereği gibi anlaşılamaması sonucunu doğurur (Sheenan, 2005: 6). Dolayısıyla devletler hala önemli birer aktör olmalarına rağmen yeterli aktör olma vasıflarını yitirmişlerdir. Bu bakımdan Buzan'ın (1991: 18,19) da tartıştığı gibi ulusal güvenliğe vurgu yapan geleneksel konseptler artık özellikle Soğuk Savaş sonrasında konu dışı kalmıştır. Bunun yerine etnisite, milliyetçilik ve dini kimlikler bakımından 'toplumsal güvenlik ikilemi'ne vurgu yaparken toplumsal risk ve tehditlerin askeri nitelikli dış tehditlerden daha fazla devletin altını oyduğu tespitini yapmıştır. Toplumsal güvenlik ikilemi, özellikle hâkim toplumsal gruplarının kimlik anlamında kendi güvenliklerini sağlamaya yönelik faaliyetlerinin diğer gruplarca tehdit olarak algılanıp çeşitli seviyelerde tepki ile karşılık bulmasının sonucunda gerçekleşir. Bu tehditler çok daha tehlikelidir çünkü ulusal güvenlik anlayış ve mimarisinin kusurları ve yetersizlikleri nedeniyle bunlarla başa çıkacak donanımı yoktur. Bu eksik ve kusurların pratik sonuçlarını şu şekilde tespit edebiliriz:

1. Geleneksel ulusal güvenlik anlayışı devletin sınıрыla toplumsal sınırları birbirine eşitlerken içerinin homojen dışarının ise farklı olduğunu varsayar. Devletin sınırları ile toplumsal sınırların denk olduğu varsayımı entegrasyon gibi bazı soruların göz ardı edilmesi sonucunu doğurduğu gibi bütün sistemi risk altına sokacak yeni tehditler yaratmaktadır. Toplumsal gruplar arasında bir güvensizlik, kırılganlık ve gerginlikler bir süre sonra kontrolden çıkarak çatışmaya dönüşebilir.
2. Anarşi ortamında (üst otoritenin yokluğu durumu) sınırların ötesinde gerçek güvenlik politikaları kurgulamak mümkün değildir. Dolayısıyla ulusal güvenlik devletin ve onun fiziksel mekânının güvenliğiyle sınırlı kalmaya mahkûmdur. Hatta bazı durumlarda kurguladığı güvenlik politikaları devletin politik sınırlarına dahi ulaşamayabilir.
3. Askeri sektörün imtiyazlı konumu nedeniyle potansiyel diğer tehditler ilgi dışı kalır ve bunun sonucunda çevresel, ekonomik ve toplumsal sorunlar askeri alanla çakışmadıkça devletin güvenlik politikalarına konu olmaz. Örneğin su kıtlığı sadece devletin bu yüzden başka bir devlet tarafından askeri olarak tehdit edildiğinde çıkarlarını korumak üzere ulusal güvenlik sorunu olarak değerlendirilir.
4. Devleti referans aldığı için ya da devletten devlete olan tehditlere yoğunlaştığı için toplumsal ve bireysel düzeydeki riskler ilgi alanı dışındadır. Bu yüz-

den devletin içinden kaynaklanan etnik ve mezhepsel çatışmalar karşısında bunlarla mücadele edecek donanımı yoktur.

5. Bir önceki noktayla yakından ilgili olmak üzere geleneksel bakış için en büyük ulusal güvenlik tehditleri dış kaynaklıdır ve toplumsal temelde gelişen risk ve tehditler ulusal güvenlik sorunu olarak görülmez. Bir şekilde ulusal güvenlik meselesi haline gelse bile bu tehdit askeri araçlarla bastırılma yoluna gidilir.

Bugünün güvenlik ortamında devletlerin teritoryal güvenliği yerini daha geniş ve derin bir anlayışa bırakmıştır. Eskiden olduğu gibi güvenlik sorunlarının çözümünde yalnızca askeri araçların kullanılması tesirsiz ve sonuçsuz kalmaktadır. Bu nedenle çok boyutlu yeni güvenlik ortamında yeni araç ve stratejilere ihtiyaç vardır.

Geleneksel Sınır Güvenlik Anlayışı

Genel kanaate göre sınır kavramı dış sınırları ifade ettiği gibi, bir devleti diğer devletler nezdinde bağımsız bir varlık olarak tanımlayan ve sınırlayan kavramdır (Anderson, 1996; Prescott, 1987). William Walters (2006: 193) sınırı bir devletin fiziksel mekânını (teritorya) ve egemenlik sahasını belirleyen sürekli çizgi olarak tanımlamaktadır. Agnew (1999: 504) bunu ‘güçlerin alanı’ olarak adlandırmaktadır ki bu alan, her devletin kendi alanında mutlak kontrole sahip olduğu ve diğerlerinin aleyhine kendi lehine güç kazandığı bir alandır. Sınır politik teritoryal varlıkların somut ve elle tutulur tezahürleridir ve bu sayede jeopolitik sınır hattı devletlerin egemenlik ve yetki alanlarını belirlemeye hizmet eder (Prescott, 1987). Sınır bu paradigmaya göre somut ve görülebilir çizgilerdir.

Eski ulusal güvenlik anlayışı çerçevesinde sınır güvenliğinin görevi sınırın düşman tarafından aşılmasını engellemektir. Realist ve neo-realist yaklaşımların da etkisiyle anarşik sistem içerisinde diğer devletler tehdidin kaynağı olarak görüldüğünden sınır bu tehdidi önlemenin bir aracı olarak görülür. Bu nedenle sınır geleneksel olarak askeri bölge olarak görüldüğü gibi devlet sınırlarının ulusal güvenlik içindeki fonksiyonu da askeri tehditleri önlemektir. Bunun sonucu olarak özel askeri bölgeler haline getirilen sınır bölgelerinde görev yapan askeri birliklerin savaş kabiliyetlerini mümkün olduğunca artırmak ve muhtemel sınır ihlallerine anında cevap vermek üzere özel bir rejim uygulanır. Başka bir deyişle sınırlar stratejik olarak savunulması gereken hatlardır ve askeri bakış açısı gereğince de caydırıcı olmak zorundadırlar. Realist değerlendirmelere göre sınır ve teritoryal güvenlik, sınır aşan bir nitelikten ziyade devletlerarası bir vasıftadır (Andreas, 2003: 81). Sonuç olarak güvenlik çalışmalarının ana odak noktası savaş fenomenidir (Walt, 1991: 81). Nihayet, bu bakış açısının yarattığı şey, sabit ve istenilmeyen insan, eşya ve bilgiyi durdurmak üzere dizayn edilmiş bir sınır olarak ortaya çıkar. Buna göre sınır, ‘sınır aşan akımlar üzerindeki mümkün olan

en büyük kontrolü sağlamanın başlıca aracıdır' (Kolossoy, 2012: 622). Daha da çarpıcı olanı Kolossoy (2012: 622) 'sınır bölgeleri yatırımlardaki kasıtlı sınırlamalar nedeniyle ekonomik olarak geri kalmıştır ve bütün sosyal hayat askeri ihtiyaçların emrine verilmiştir' der. Bu bir anlamda topyekûn savunma (total defense) anlayışının sınır güvenliğine yansımalarıdır.

Daha derin bir analiz yapmak gerekirse, geleneksel sınır güvenlik anlayışının en ayırt edici özelliği Agnew'in (1998) 'modern jeopolitik tasavvur' olarak tanımladığı ve temeli Westfalya anlaşmasıyla atılan devlet odaklı teritoryal savunma mantığıdır. Agnew'a göre (1998: 51) mekânın devlet gözüyle değerlendirilmesinin üç tanımlayıcı vasfı vardır. Birincisi, devletler kendi fiziksel mekanları üzerinde mutlak egemendirler. İkincisi, iç ve dış ayrı ve birbirinden bağımsız alanlardır. Üçüncüsü: devletlerin sınırları aynı zamanda toplumun da sınırlarıdır. Ó Tuathail (1998: 17) bunu daha da ileri götürerek 'modern jeopolitiği devletlerin imtiyazlı olduğu sınırlandırılmış alanlar ve birbirinden ayrı sınırlandırılmış toplumlara dayanan söylemsel düzeyde bir oluşum' olarak tanımlar. Burada aslında ima edilen şey geleneksel sınır güvenliğinin genel olarak toplumu değil devleti korumayı amaçladığıdır.

Geleneksel sınır güvenliğine dair bu bakış şüphesiz bugünün uygulamalarına da esas teşkil etmeye devam etmektedir. Sınır güvenliği adına sınıra örülen duvarlar, hendekler ve dikenli teller sadece bazı örneklerdir. Fakat yeni güvenlik ortamında devlet sınırlarındaki güvenlik önceliği askeri tehditler değil sınır aşan diğer aktörlerdir ve sınırın askeri işgali ilk karşılama yeri olarak geleneksel fonksiyonu bugün çok daha önemsizdir.

Yeni Sınır Güvenliği

Buradaki yeni ifadesi geleneksel sınır güvenliği anlayışının karşısı olarak kullanılmaktadır ve üç temel ayırt edici özelliği vardır. Birincisi ve en önemlisi tehditleri durdurmak için coğrafi olarak sabit ve güçlendirilmiş sınır hattına dayanma anlayışını reddeder. İkincisi, referans olarak sadece devleti değil yerine göre toplum ve birey gibi diğer varlıkları da esas alır. Üçüncüsü, devlet dışı aktörlerin yarattığı (askeri tehditler haricindeki) diğer risk ve tehditleri önceler.

1991 yılında Sovyetler Birliği'nin yıkılmasıyla birlikte sınır tasavvuru dramatik bir değişim geçirdi ve bilim insanları sınıra dair post-modern bir söylem geliştirmeye başladılar. Kavram olarak post-modern burada Vestfalya devlet sistemini sorgulama eğilimi olarak anlaşılmalıdır. Örneğin O Tuthail ve Dalby (1998: 3,8) soğuk savaş dönemi sınır güvenliğinin ulusal güvenliğin bir alt başlığı olarak sınıflandırıldığını ve devlet sınırının sosyal ve kültürel boyutlarını hesaba katma konusunda başarısız olduğunu söylemişlerdir. Bu yeni eğilim geçmişin jeopolitik düşünce sisteminin bugünün yetersizliklerini nasıl yarattığının altını kalın çizgilerle çizmektedir. Bu yetersizlik durumu 1994 yılı Birleşmiş Milletler Gelişim Programında (UNDP) şu şekilde belirtilmiştir:

*[Ulusal güvenlik anlayışı] insanlardan ziyade devletlerle ilgilidir. Unutulan şey ise gündelik yaşamlarında güvenlik arayan sıradan insanlardır. [...]
Soğuk savaşın karabulutları çekilirken birçok çatışmanın uluslar arsında
değil ulusun içinde gerçekleştiği görülebilir.*

Birleşmiş milletler burada açıkça devlet merkezli politik sisteminin ve geleneksel güvenlik anlayışının anlamlı bir güvenliği garanti edemediğini savunurken sıradan insanların gündelik kaygılarına dikkat çekmektedir. Dalby'nin (1998: 322) de belirttiği gibi güvenlik sorunlarının sebepleri ve muhtemel çözümleri ancak klasik devlet sisteminin ötesinde birtakım aktör ve kurumların dahilıyla mümkün olabilir. Kolossov (2005) bu hususta şu çarpıcı değerlendirmeyi yapar: Sınır güvenliği artık sadece devletin meselesi değildir. Yerel ve uluslararası aktörlerin yani devlet dışı aktörlerin de dikkate alınması gereken sıradan halkın biraz daha öne çıktığı ve böylelikle kaçınılmaz olarak niteliksel bir değişime uğradığı bir kavram haline gelmiştir. Çünkü artık 'açık ve yakın tehlike' dönemi kapanmıştır. Soğuk Savaş sonrası risk ve tehditleri artık bir coğrafyaya bağlı olarak tanımlamaz. 'Soğuk Savaş sonrası riskleri belirsiz ve yaygın tehlikelerdir' (Ó Tuathail, 1998: 21, 22, 28). Küreselleşmeyle birlikte sınır aşan tehditler çok daha fazla tesirli ve kuvvetli hale geldiler 'belirsiz, tek bir merkezden idare edilmeyen, mobil ve sürekli değişen şebekeler devletlerle aynı teknolojik ilerlemelerden yararlanır hale geldiler. Andreas (2003: 78) bu tehditleri 'gizli sınır aşan aktörler' olarak adlandırır ki bunlar kolluk tedbirlerini aşan ve devletin hukukunu tanımayan sınırlar ötesinde (içinde ve dışında) faaliyet gösteren devlet dışı aktörlerdir. Sonuç olarak, 'ulusal güvenlik küresel güvenliğin bir sorunu haline gelmiştir' (Ó Tuathail, 1998: 21, 22, 28).

Sınır aşan tehdit ve risklerin baskısı sınır kavramını değişime zorlamıştır. Hudson (1998: 95,96) bunu 'extra-territoriality (sınır ötesi)' olarak tanımlamış ve uluslararası hukukun prensiplerine göre gayri meşru kabul edilen ve evrensel olarak zararlı kabul edilen, sınırlarının ötesindeki olaylara bir devletin müdahale edebileceğini savunmuştur. Bu yaklaşım 'iç güvenlik' kavramında dışarıya doğru bir genişlemeye yol açmış ve bu paradigma değişimiyle birlikte geleneksel olarak sınır kontrol noktalarında uygulanan güvenlik tedbirleri dışarıdaki tehditlere de uygulanmaya başlanmıştır. Aslında bu yönelimin arkasında yeni risk ve tehditlerle asker, polis ya da para-militer güçlerle başa çıkılamayacağı gerçeği yatmaktadır. Dünyanın en güçlü orduları dahi düzensiz göç, terör, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı, bulaşıcı hastalıklar, kirlilik ve çevresel diğer felaketler karşısında çaresizdir. O Tuathail (1998: 28) bu tehditleri sınır aşan tehditler ve küresel tehlikeler olarak ikiye ayırır. Sınır aşan tehditleri, terör örgütlerinin silah ve şiddet yardımıyla yarattığı ya da siber suçluların ve kitle imha silahlarının yarattığı 'sert tehditler' olarak tanımlamaktadır. Küresel tehlikeler ise kıt kaynaklara ulaşım, nüfus ve çevresel baskılar, göç ve etnik milliyetçilik gibi 'yumuşak' tehlikelerden oluşur. Bütün bu tehdit ve risklerin baskısı soğuk savaş kurumlarının (asker, polis, İçişleri Bakanlığı vs.) kendilerini yenilemeye zorlamış ama bu zorlama Göç İda-

resi Genel Müdürlüğü, Uyuşturucuyla Mücadele Daire Başkanlığı, Sınır Yönetimi Daire Başkanlığı gibi yeni bürokrasiler yaratmak ve yeni tehditleri söylemsel düzeyde tespitten öteye geçememiştir. Bu değişimin altını çizmek üzere Andreas (2003: 109) yeni bir kavram olarak askeri konsepte dayanan sınır yerine ‘polis sınırı’ kavramını ortaya atmış ve sınırın askeri ve ekonomik boyutunun önemsizleştiğini vurgulamaya çalışmıştır. Bu yüzden birçok uzman sınırı artık bir bariyer olarak gören geleneksel metotların etkisizliğini ve verimsizliğini teyit etmektedir. Bu gerçeklik Soğuk Savaş kurumlarının yeni bürokrasiler, yeni mevzuat ve yeni tip sınır kontrolleri yaratma gayretlerini de boşa çıkarmıştır. Çünkü sınırın fiziksel olarak aşılmasıyla sınır güvenliği arasındaki bağ kopmuştur.

Türkiye’nin Sınır Güvenlik Anlayışının Açmazları

Mekân bağlamında geleneksel anlayışa göre sınır hattı ‘biz’ ve ‘ötekiler’, ‘iç’ ve ‘dış’ arasındaki farkı belirlediği gibi devletin hayatta kalma aracı olarak da görülür. Devlet odak noktası olduğu için geleneksel anlayışta sınır, devletin kendi siyasi düzenini devam ettirmek için fiziksel mekânını organize etme ve düzenleme imkânı veren egemenlik ve istikrarın kurucu unsurudur. Tehditler dışarıda bir yerde olduğundan bugün Türkiye’nin güney sınırlarında olduğu gibi korunmak için duvarlar yükseltilir çünkü sınır çok uzun süredir komşu düşman ordularının işgaline karşı askeri savunmanın başlıca aracıdır. Bu bağlamda Soğuk Savaş sonrasında Türkiye’de çok fazla şeyin değişmediğini söylemek mümkün. Türkiye’nin sınır güvenliği anlayışı hala ötekini dışarda tutma üzerine kurulu ve alternatif politikaların mümkün olabileceğini reddetmektedir. Fakat belirsizliklerle dolu dünyada sınır güvenliği ile ilgili konular birbiriyle sıkı ilişki içindedir tehditlerin kaynağını tespit çok zordur. Çünkü ‘Soğuk Savaş sonrası riskler belirsiz ve yaygın tehlikeler haline geldiği için artık bunları tam olarak tespit etmek ve dengeyi sağlamak mümkün değildir’ (O Tuathail, 1998: 28).

Mülakat yapılan görevlilerin sınır güvenliğine yaklaşımları ve arşiv araştırması göz önüne alındığında İç/Dış ikiliğinin güçlü ve yaygın ve sınır güvenliğinin ise iç güvenliğin bir parçası olarak görüldüğünü söyleyebiliriz. Örneğin sınır bölgesinde görev yapan bir üst düzey görevli ‘sınır güvenliği kesinlikle iç güvenliğin parçasıdır’ demiştir. Fakat eğer iç güvenlik meseleleri içerikle sınırlı kalmıyorsa sınırların ötesine uzanıyorsa ve hatta birden fazla sınırı aşarak bölgesel ve küresel bir nitelik kazanıyorsa Türkiye ne yapacak? Ya da aynı zamanda ‘içerideki’ sorun ‘dışarıdan’ geliyorsa ve bu gelişler ayırt edilemeyecek sıklıkla meydana geliyorsa bu durumda hala dış güvenlikten bahsedilebilir mi? Örneğin terör iç güvenlik sorunu mudur? Risk ve tehditlerin değişen doğaları ve yeni güvenlik ortamının dinamikleri nedeniyle neyin iç neyin dış olduğunu söylemek artık oldukça güç. Bu dramatik değişimlerin sonucunda polis, jandarma, gümrük muhafaza, asker ve istihbarat birimleri artık aynı düşmanı paylaşıyorlar. Teröristler ve onları destekleyen ülkeler, organize suç, uyuşturucu düzensiz göç ve etnik çatışmalar artık

ayırt edilemez şekilde birbirine bağlı ve terör organizasyonlarıyla iç içe geçmiş durumdadır.

Bir dizi örnek bugün artık sınırın yer değiştirdiğine tanıklık ettiğimizi göstermektedir. Sınırlar artık bir otoritenin bittiği bir başkasının başladığı çizgiler olmaktan çıkmıştır. Tam tersine zaman ve mekânda genişleyen bir kavram haline gelmiştir. Ulaşım, iletişim ve uluslara arası ticaret devlet içinde uluslararası havallimanlarının, gümrük sahalarının, serbest ekonomik bölgelerin etrafında yeni sınırlar yaratır hale gelmiştir. Bu değişim sadece giriş noktalarıyla sınırlı değildir. Balibar'ın (2004:1) ifade ettiği gibi 'bilginin, eşyanın ve insan hareketliliğinin olduğu ve kontrol edildiği büyük şehirler gibi her yere yayılmıştır'. Bu nedenle sınır kavramı artık sadece dış sınırları değil aynı zamanda iç bölgeleri de kapsar hale gelmiştir.

Bu kavramsal dönüşüme ek olarak, sınır güvenliği faaliyetleri önceden bu dar sınır hattına odaklanmışken sınır fonksiyonlarının sınırdan ayrıştığına ve uzaklaştığına da tanıklık etmeye başladık. Geçmişte sınır insanların geçerken kontrol edildiği yerlerdi. Şimdi ise çok farklı ön değerlendirme metodları henüz kişi kendi ülkesinden ayrılmadan yapılabilmektedir. Bu amaçla bazı devlet kurumları kendi ülkelerinin dışında konuşlandırılmakta ve çalışmaktadır. Avrupa Birliği ve Birleşik Krallığın 'uzaktan kontrol', 'vatandaş gözetimi' ve 'sıralı sınır' uygulamaları 'ön alıcı' (pre-emptive) sınır güvenlik anlayışına örnek gösterilebilir. Bunun anlamı şudur: sınır güvenliği sadece ülke sınırlarına hapsedilemez ve artık jeopolitik sınırlarda gerçekleşmek zorunda da değildir. Diğer ülkelerdeki polis iş birliğiyle yapılan operasyonlar, vize sistemi ve geri kabul anlaşmaları gibi örnekler sınır güvenliğinin ülke sınırlarının ötesine uzandığı gibi ülke sınırlarının içerisinde şehirlerin kalbinde sürdürülmesi gereken bir kavram haline geldiğini ispatlamaktadır. Bu zaman ve mekândaki genişlemeden çıkarılması gereken bazı sonuçlar vardır:

1. Sınır artık sınırlarda değildir. Sabit değildir ve akışkandır (mobile). Ülke içine ve dışına nüfuz eden bir hal almıştır (Balibar, 2002: 84). Bir süpermarketin kasasında oturan görevlinin güvenlik birimlerince terörist faaliyetleri tespit edecek şekilde eğitilmesiyle 'süpermarketin kasası memleketin ortasında sınır güvenlik noktasına benzemeye başlar' (Rumford, 2008: 1). Aynı şekilde şüphelilerin fotoğraflarını telefonlarına indiren vatandaşların ülkenin herhangi bir yerinde veya dışında polisi arayarak durumu bildirmeleri de aslında bir sınır güvenliği faaliyetidir (Vaughan –Williams, 2008: 63). Sonuç olarak, bu akışkanlık ve hareketlilik (mobility) yalnızca suçlularla, göçmenlerle ve teröristlerle ilgili değildir. Sınır gerçekliğinin kendisiyle de ilgilidir.
2. Birinciyle çok yakından ilişkili olarak güvenlik kavramının fiziksel sınırların ötesine taşmasıyla ve devletin fiziksel mekânından bağımsızlaşmasıyla (de-territorialisation) sınır hattını koruma ihtiyacı önemini yitirmiştir. Bunun sonucunda Fırat Kalkanı'nda olduğu gibi sınırların ötesinde bazı bölgeler

sanki ülke sınırları içindeymiş gibi güvenlik uygulamalarına konu olmuştur. Nihayet tehdidin kaynağı içerde mi yoksa dışarda mı tartışması da anlamını yitirmiştir.

Türkiye’deki konuyla ilgili tartışmaların neredeyse tamamı özellikle doğu ve güney-doğu sınırlarıyla ilgilidir ve geleneksel güvenli sınır anlayışı kendini duvar ve dikenli tel olarak gösterir. Bu nedenle Suriye sınırına roketlere bile dayanıklı duvarların inşa edilmesi son zamanlarda hız kazanmıştır. Fakat bu aslında bir çelişkinin de somut olarak ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Türkiye’nin bölgeye yönelik yeni dış politikası nedeniyle bir yandan ulusal sınırlar açılırken Suriye ve Irak’taki istikrarsızlık nedeniyle duvar örülmesi birbirine paralel işleyen süreçler olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye açık sınır politikası benimseyerek ve Ortadoğu’daki çatışmaları çözmek için yeni bir paradigma belirleyerek güvenlik uygulamalarını ülke topraklarının dışına taşıyacak şekilde genişletirken birtakım istenmeyen sonuçları engelleyebilmek pahasına duvar örmekle güvenlik anlayışını daraltmaktadır. Hâlbuki beton duvarlar sınırı yalnızca bariyer olarak tanımlamaz aynı zamanda diğer tarafta ne olup bittiğini görmemize ve anlamamıza da engel olur. Diğer tarafın bilinmezliğine katkı sunduğu gibi o bölgede hareket etme güvenlik ortamını şekillendirme fırsatını da kaçırmamıza vesile olur. Diğer yandan sınırın kaldırması sadece toplumların bir araya gelmesini değil sınır algılamamızın bariyerden ortaklığa, ıssız bölgeden etkileşime evrilmesine neden olur.

Bir ara sonuç olarak; yeni güvenlik ortamının gerçeklikleri hızla yayılırken duvarla, çitle ya da diğer geleneksel araçlarla ülke güvenliğinin sağlanacağını düşünmek isabetli olmaz. Dolayısıyla bu eskimiş ama baskın güvenlik anlayışı terkedilmelidir. Sınır güvenliği bağlamında iç/dış ayrımı önemini yitirmiştir. Bu tip uygulamalar Türkiye’yi mevcut güvenlik sorunlarıyla baş edemeyeceği bir noktaya doğru itmekte ve askerın yakın zamanda gördüğümüz gibi şehirlerde kolluk görevi yapmasına neden olacak sonuçlar yaratmaktadır.

Okumakta olduğunuz makaleye temel teşkil eden doktora tezi hazırlanırken yapılan alan araştırması sırasında eski araç ve süreçlere olan bağımlılığın sorunun kaynağını teşkil ettiği görülmüştür. Güvenlik sorunlarına çözüm aranırken basit ve yardımcı olmaktan uzak tedbirlere gereğinden fazla önem atfedildiği ve bu tedbirlerin sınırın bariyer olma işlevi üzerine bina edildiği görülmüştür. Aynı şekilde, farklı biçimlerde de olsa, devlet tek sınır yapıcı ve devlet sınırı da birincil önemdeki sınır olarak görülmektedir. Eğer sınır güvenliği mevcut güvenlik anlayışının bir aynası olarak değerlendirilirse şunu rahatlıkla söylemek mümkündür: Türkiye’de sınır güvenliği devleti ve fiziksel mekânını güçlendirilmiş sınırlar vasıtasıyla korumanın adıdır. Bunun sonucunda yukarıda da belirtildiği gibi güçlü bir iç/dış ikiliği ortaya çıkmakta ve sınır güvenliği iç güvenliğin bir parçası olarak görülmektedir.

Sınır güvenliği sivillerin dahi askeri bakış açısını kavramsal ve kategorik olarak baştan kabul ettiği bir alandır. Mülakat yapılan bir üst düzey görevli ‘obüs atışı olmadan bir sınır güvenliği düşünemiyorum’ demişti. Mülakat yapılan kişi-

lerin zihinlerindeki en yaygın unsurun ‘caydırıcılık’ olduğu söylenebilir. Görünür olmanın veya yüksek duvarların ve çitlerin dışardakilere sınırı ihlal etmeye yeltendiklerinde olabileceklere dair net bir mesaj verdiklerini düşünüyorlar. Başka bir deyişle görünür olmayan sınır görevini yerine getiremez. Sınır egemen devletin topraklarının en ucundaki sabit varlık, doğada bir çizgi, toplumları ayıran bir hat ve olayların vuku bulduğu alan olarak görülmektedir. Fakat devlet sınırı kavramının son zamanlarda değişime uğradığı ve yeni biçimler aldığı gözden kaçmaktadır. ‘Kısaca, sınırlar uluslararası planda yeniden yapılandırılan dinamik alanlar olarak anlaşılmalıdır’ (van Schendel, 2005: 46). Dolayısıyla, mekânsal olarak sabit, dokunulabilir ve durağan, kara parçasına sabitlenmiş sınır güvenliği stratejileri yasadışı her türden mobil ve öngörülemez aktörler karşısında kaçınılmaz olarak zafiyet yaratmakta ve bu aktörler daima yeni rotalar bulmayı başaramamaktadırlar.

Sınır güvenliği sıklıkla pasif, müdafaası zor ve tepkisel bir alan olarak değerlendirilmektedir. Bu savunmaya dayalı tutum bugünün tehdit ve riskleri karşısında yeni zafiyetler yaratmaktadır. Doğuda kaçakçılığa karşı inşa edilen karakolların hikâyesi çarpıcı bir örnektir. Kaçakçılığı önlemek üzere doğu ve güney-doğuda inşa edilen karakollar daha sonra terör örgütü PKK’nın saldırıları karşısında savunmasız kaldılar çünkü bu karakollar kaçakçıların sıklıkla kullandıkları dere yataklarına inşa edilmişlerdi. Terör saldırılarından sonra karakolların yeri ve biçimi değiştirilerek zirvelere taşındı ve kale-kollar inşa edildi fakat bu da önemli miktarda şehit verilmesinin önüne geçemedi.

Sınır güvenlik birimleriyle sınır aşan illegal grupların arasında ciddi bir hedef farklılığı bulunmaktadır. Sınır aşan suç örgütleri için sınırın kendisi bir amaç değildir, ülke topraklarının derinliklerini hedeflerler. Sınır onlar için sadece bir ara duraktır. Öte yandan sınır güvenlik birimlerinin ilk ve tek kaygısı sınır hattının kendisidir. Ortaya çıkan bu asimetri sınır güvenlik sistemindeki bir diğer zaaf noktadır.

Siyasi sınırlara çok fazla odaklanmak sınır boylarında yaşayan halkta bir ihmal edilme ve önemsenmeme duygusu yaratmaktadır. Devlete karşı bu olumsuz hissiyat terör örgütleri tarafından manipüle edilmektedir. Yerel halk için etnik ve aile bağları politik sınırlara ağır basmaktadır. Bariyerlere rağmen sınır boyunca giderek artan ve yüzyıllar boyunca da devam edegelen çok boyutlu ilişkiler yerel halkın sosyal ve ekonomik gelişimleri için çok önemlidir. Fakat sonradan bazı ekonomik faaliyetleri illegal ilan edilip suçlu muamelesi yapılmıştır. Yerel halk nezdinde yasallık ile meşru olmak arasında net bir ayırım vardır. Bunlar üst üste çakışan kavramlar değildir. Sonuç olarak devlet sınırının tepeden inme bir şekilde uygulamaya konulması reaksiyonlara neden olmakta ve daha fazla tehdit üretmektedir. Dolayısıyla sınır güvenliği bugün artık sınır hattının güvenliği demek değildir. Sınır güvenliği sınır boylarında yaşayan halkın sınırı nasıl yaşadığıyla ilgili derin analizler gerektirir.

Hepsinden önemlisi, Türkiye’nin yeni dış politikası ile açık kapı ve vize poli-

tikalarının diğer ülke halklarıyla Türkiye arasında dayanışma ve uyum anlamında yeni alanlar yaratmış olduğu gerçeğidir. Bu politikalar nedeniyle sınır aşan bütün akımlar ülkeleri birbirine bağlayan sayısız yatay düzlemler yaratmıştır. Alana ve sınıra dair bu yeni durum doğal olarak yeni ve özgün yaklaşımlar gerektirir ki bu eski güvenlik anlayışının makyajlanmış hali olamaz. Dolayısıyla yeni kurumsal yapılar kurmaya odaklanmak yerine yeni alanlar yaratmaya odaklanmak çok daha uygun bir güvenlik stratejisi olacaktır. Başka bir ifadeyle, devleti ve toplumu korumak üzere kurgulanmış stratejiler coğrafi alana değil sosyal alana dayanmalıdır. Ancak bu şekilde sınır güvenlik sorunlarına etkili çözümler bulunabilir.

Avrupa Birliği'nin Önerdiği Entegre Sınır Yönetimi Sistemi Türkiye İçin Güvenlik Getirir mi?

Türkiye bir süredir AB uyum süreci doğrultusunda sınır güvenliğinden sorumlu yeni bir yapı oluşturmaya çalışmaktadır ve AB ile ilişkilerin seyrine göre bu çalışmalar bazen hızlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda 14 Nisan 2003'te Dış Sınırların Korunması Strateji Belgesi hazırlanmıştır. Bu belgeye paralel olarak sınır güvenliğini yenilemek üzere bir Ulusal Eylem Planı yayınlanmıştır. 2016 yılı Eylem Planı'nda dönemin başbakanı Davutoğlu AB müktesebatı çerçevesinde İçişleri Bakanlığı bünyesinde sınır güvenliğinden sorumlu 'profesyonel' bir yapının oluşturulacağını ilan etmiştir. Fakat Türkiye'nin bu bağlamda yaratmaya çalıştığı 'profesyonel' yapıya ilişkin ve bu yapının güvenlik getirip getirmeyeceği ile ilgili ciddi soru işaretleri vardır. Soğuk Savaş döneminin coğrafyaya dayalı güvenlik anlayışının bir ürünü olduğu daha ilk bakışta anlaşılmaktadır. Soru şudur: Geleneksel anlayışın üzerine farklı bir ambalajla inşa edilmiş bir sınır güvenliği mimarisi, ulusal güvenliği sağlamakta etkili ve verimli olabilir mi?

Daha ilk bakışta Strateji Belgesi'nin hem kaçakçılık ve yasadışı geçişlerle ilgili hem de sınırların ve sınır kapılarının güvenliği ile ilgili 'önleyici' ve 'caydırıcı' faaliyetlere vurgu yaptığı gözlenmektedir. Strateji belgesinde kullanılan askeri terminolojinin yanı sıra sınır hattına yapılan vurgu, sınırı fark edilebilir ve caydırıcı kılmayı amaçlamaktadır. Yapılan alan çalışması kapsamında mülakatlarda da her aşamada aynı bakış açısının ayak izleri net bir şekilde görülmüştür.

2006 yılında kabul edilen Ulusal Eylem Planı'nın amacı: Sınırların denetimi ve sınır güvenliğinden sorumlu sivil, profesyonel bir yapının oluşturmak üzere yasal düzenlemeler ve kurumsal reformlar için gereken zemini oluşturmaktır. Bu plan uyarınca Türkiye sınır güvenliğinden sorumlu sivil ve profesyonel bir yapıdan önce hali hazırda bu görevleri yürüten kurumların teknik ve idari kapasitelerinin artırılmasına karar verdi. Bu plan içinde sınır güvenliği 'kara, deniz hava sınırlarında her çeşit yasa dışı geçişi engellemek üzere alınan aktif ve pasif tedbirler' olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlama kusurludur ve strateji belgesinin sınır güvenliğini sınır hattının güvenliği olarak gördüğünü ispatlamaktadır. Bütün plan boyunca Türkiye'nin doğu sınırlarının kontrolünün coğrafi koşullar, iklim ve

komşu ülkelerdeki istikrarsızlıklar nedeniyle kontrolünün ne kadar zor olduğuna vurgu yapılmaktadır ki bu da geleneksel güvenlik anlayışının güçlü bir göstergesidir. Plana göre bu özel koşullar özel bir bakış açısı gerektirir. Daha da önemlisi bu koşullar (coğrafya, iklim ve maliyet) nedeniyle mevcut durumun korunması ya da değişimin reddedilmesi meşru görülmektedir. Örneğin planda (2006: 15) dağlık kara sınırları yüzünden fiziksel bariyerin işe yaramayacağı, bu nedenle buraların uydu sistemleriyle denetlenmesi gerektiği ancak bunun da maliyetler nedeniyle mümkün olmadığı söylenmektedir. Aslında dağlık alanlar ve yeni yatırım maliyeti Türkiye'nin gerçekleridir ancak burada ilginç olan şey karar alma ya da politika belirleme pozisyonunda olanların güçlendirilmiş sınır hattını tek çözüm yolu olarak görmeleridir. Buna ek olarak, plan komşu ülkelerdeki istikrarsızlıklara dikkat çekerek bu ülkelerin sınır problemlerini önemsemediğini dolayısıyla sorunların çözümünde koordinasyon sağlanamadığını ifade etmektedir ki bu da güvenlik bürokrasisinin devletten devlete ilişkilere bağımlılığının bir başka göstergesidir. Bu hususta Walker (1990: 159) devletin başka bir güvenlik alanını tahayyül etmekten bizi alıkoyduğunu söyleyerek geleneksel güvenlik anlayışının alternatif çözümlerin önünde nasıl bariyer olduğuna dikkat çekmektedir.

Ulusal Eylem Planında kullanılan dil ile planda sık sık coğrafya ve iklim koşullarına vurgu yapılması geleneksel sınır güvenliği anlayışının daha fazla duvar, dikenli tel, hendek, personel ve silah ihtiyacının bir göstergesidir. Başka bir ifadeyle görünürlük ve dolayısıyla caydırıcılık coğrafi koşullar nedeniyle sağlanamaz demek istemektedir. Gerçekçi olmak gerekirse Türkiye'nin doğusu ve güney doğusu gibi bir coğrafyada güvenlik sağlamak çok güç bir iştir ancak sorun görünür olmanın gerçekten gerekli olup olmadığı ve dolayısıyla terör ve diğer sınır aşan suç şebekelerini yani profesyonelleri caydırmanın mümkün olup olmadığı meselesidir. Bugünün üst seviyede mobil dünyasında sınır güvenliği ile sınırın fiziksel olarak geçilmesi arasındaki bağ kopmuştur. Bırakalım teröristleri, hem kendi canlarını hem de en sevdiklerinin canlarını riske eden sıradan göçmenleri dikenli teller caydırmaya yetmemektedir.

Bu bağlamda Ulusal Eylem Planı yeniden yapılandırmaya batı sınırlarından başlamayı önermektedir (2006: 50). Bu aslında geleneksel bakış açısı için bir anlamda zorunluluktur çünkü Türkiye'nin Irak sınırındaki sert coğrafya duvar öreerek güvenlik sağlanmasına izin vermemektedir. Ayrıca bu durum doğu sınırlarının bir anlamda terörist faaliyetler nedeniyle batı sınırlarından daha önemli olduğu varsayımını da ima etmektedir. Hâlbuki dünya üzerinde yaşanan baş döndürücü teknolojik gelişmeler, sosyal ve ekonomik bağlar, sınır aşan legal ya da illegal tüm akımlar teritoryal bir sınırlamayı ve de bir sınırın diğerinden önemli olduğuna dair politik tercihleri önemsizleştirmiştir. Geleneksel mantıkla baktığımızda bile sınır aşan akımların yönü doğudan batıya doğru olduğundan batı sınırlarındaki tedbirler Türkiye açısından anlamsız hale gelmektedir. Ulusal Eylem Planı doğu ve güney-doğu sınırlarının kritik önemde olması nedeniyle askerin buralardaki sınır güvenliği ile ilgili görevlerini devamını 'İçişleri Bakanlığı adına' durum

uygun olana kadar öngörmektedir (2006: 54). İçişleri Bakanlığı adına ifadesinden ne anlaşılması gerektiği ve yetkilerin bakanlığa ne zaman devredileceği çözümlenmemiştir. Elli altıncı sayfada ‘makul süre’ tabiri kullanılmıştır.

Çözüm olarak Ulusal Eylem Planı bütün bu şartların (coğrafi yapı, iklim, terörist faaliyetler) mevcut yapının devamını doğu ve güney-doğuda bir süre daha zorunlu kıldığını söylemektedir (2006: 72). Başka bir ifadeyle özellikle doğu sınırlarında hiçbir şey değişmeyecektir dolayısıyla bütün sistem aslında küçük nüanslar haricinde devam edecektir. Bu durum aslında bir ironidir çünkü Ulusal Eylem Planı Türkiye’nin sınır güvenlik mimarisini değiştirmek üzere hazırlanmıştı. Dolayısıyla mevcut güvenlik mimarisi toplum için risk üreten bir güvenlik sorunu olarak orada öylece durmaya devam etmektedir.

Ulusal Eylem Planı ayrıca AB’nin iki noktayı çok ciddiye aldığını ve önemsemediğini göstermektedir. Birincisi, insan kaçakçılığı; ikincisi sınır güvenliğinden sorumlu tek bir profesyonel yapı (2006: 16, 17). Öyle görünüyor ki AB kendi sınırlarının güvenliğini sağlamak ve dış yönetim networklerini başarılı şekilde kurmak için uyumlu ve güvenilir ortaklar aramaktadır. Dolayısıyla AB ülkeleri en büyük sorunları olan düzensiz göç konusunda iş birliği yapacakları tek bir mevkidaş peşindeler. Fakat Türkiye’nin en büyük ve tek sorunu düzensiz göç değildir. Terör son kırk yıldır Türkiye’nin ana gündem maddesi olmaya devam etmektedir. Fakat AB düzensiz göç konusunda gösterdiği hassasiyeti terör konusunda göstermediği gibi yeryüzündeki en büyük terör kampı haline gelmiştir. Dolayısıyla AB’nin sınırlarıyla Türkiye’nin sınırları arasında niteliksel bir fark da vardır. Türkiye ve AB’nin çıkarları arasında ortaya çıkan bu asimetri ve dengesizlik sınır güvenliği konusunda gerçek bir iş birliği önünde en büyük engeldir.

Sonuç

Türkiye başta terör ve kaçakçılık olmak üzere sınır güvenlik konularıyla uzun süredir meşgul olmasına rağmen hala sistematik ve kapsayıcı bir yaklaşım göstermemektedir. Yukarıda bahsedilenlerden her okuyucu kendi pozisyonu ve tecrübesi doğrultusunda farklı bir sonuç çıkarabilir. Sınır ve onun güvenliği zaman ve mekâna göre farklılık gösteren değişken kavramlardır. Farklı coğrafyadaki sınırların gerekleri de farklı olabileceği gibi aynı sınır farklı zaman aralıklarında farklı özellikler gösterebilir.

Bu makalenin nakletmek istediği en önemli sonuç ise; sınır güvenliğinin milli güvenlik siyasetini de içine alacak ve ona liderlik edecek bir kavram olarak ele alınmadığıdır. Bunun yerine sınır güvenliği ulusal güvenliğin bir alt başlığı olarak görülmektedir. Halbuki yeni güvenlik ortamının dinamikleri ve tehditler sınır güvenliğini ulusal güvenliğin bir alt başlığı ya da izole bir fenomen olarak değerlendirme yaklaşımını geçersiz kılmıştır. Bu eski ve çok parçalı sınır güvenliği anlayışının ve yapılanmasının yeni güvenlik ortamının yarattığı risk ve tehditlerle başa çıkabilecek ehliyeti bulunmamaktadır. Yeni güvenlik ortamının önümüze bir

mecburiyet olarak koyduğu milli güvenliği de kuşatan, karşı karşıya kalınan risk ve tehditlerin doğasına uygun bir strateji kurgulamak, sonra da mevcut kurumları yeniden yapılandırırken gerçek bir güvenlik teşkilatı kurmak Türkiye'nin yararına olacaktır. Sınır güvenliğini sınır hattının güvenliği olarak gören anlayış yeni güvenlik ortamının dinamikleri tarafından geçersiz kalmıştır ve o sınırlar artık yeni güvenlik ortamı tarafından büyük ölçüde ortadan kaldırılmıştır.

Kaynakça

- Agnew, John, (1999), "Mapping Political Power Beyond State Boundaries: Territory, Identity, and Movement In World Politics", *Millennium*, C. 28, S.3, California, s. 499-521
- Agnew, John, (1998), *Geopolitics: Re-Visioning World Politics*, London: Routledge.
- Anderson, Malcolm, (1996), *Frontiers: Territory and State Formation in The Modern World*, Oxford: Polity.
- Andreas, Peter, (2003), "Redrawing the Line: Borders and Security in the Twenty-first Century", *International Security*, C. 28, S. 2, s.78-111.
- Balibar, Etienne, (2004), *We, The People Of Europe? Reflections on Transnational Citizenship*, Princeton & Oxford: Princeton University Press.
- Buzan, Barry, (1991), *People States and Fear: An Agenda for International Security Studies In The Post-Cold War Era*, Hemel Hempstead: Harvester.
- Boutros-Ghali, Boutros, (1992), "An Agenda for Peace. Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peace-Keeping", *UN Security Council Report*, New York.
- Dalby, Simon and Gearóid, Ó. Tuathail, (1998), *Rethinking geopolitics*, New York: Routledge.
- Hudson, Alan, (1998), "Beyond the Borders: Globalization, Sovereignty And Extra-Territoriality", *Geopolitics*, C.3, S.1, Cambridge, s.89-105.
- Joseph, A. Camilleri and Jim, Falk, (1992), *The End of Sovereignty? The Politics of a Shrinking and Fragmenting World*, London: Edward Elgar.
- Kolossov, Viladimir, (2012), "Border Studies: Changing Perspectives and Theoretical Approaches", *Geopolitics*, C.10, S.4, s. 606-632.
- Gearóid, Ó. Tuathail, (1998), "De-Territorialised Threats and Global Dangers: Geopolitics and Risk Society", *Geopolitics*, C.3, S.1, s.17-31.
- Prescott, John and Robert, Victor, (1987), *Political Frontiers and Boundaries*, London: Allen and Unwin.
- Rumford, Chris, (2008), "Introduction: Citizen and Borderwork In Europe", *Space & Polity*, C.12, S.1, s.113.
- Williams, Vaughan, Nick, (2008), "Borderwork Beyond Inside/Outside? Frontex, The Citizen-Detective and The War on Terror", *Space and Polity*, C.12, S.1, s.63-79.
- Walt, M. Stephen, (1991), "The Renaissance of Security Studies", *International Studies Quarterly*, C.35, S.2, s.211-239.
- Walters, William, (2006). "Border/Control", *European Journal of Social Theory*, C.9, S.2, s.187-204.
- Walker, R.B.J. ve Mendlowitz S. (ed.) (1990), *Sovereignty, Identity, Community: Reflections on The Horizons of Contemporary Political Practice*, London: Lynne Rienner Publishers.

İran İslam Devrimi ve Ulemanın Zaferi *Iranian Islamic Revolution and The Victory of Shia Clergy*

Ahmet Cülük*

Öz: İran İslam Devrimi, Ortadoğu'nun temel dinamikleri ve geleceği açısından önemli bir dönüm noktasıdır. Bu dönüm noktası 1979 yılında başlamış olsa da tarihsel altyapısı, Tütün İsyanı ve 1906 yılında ilan edilen meşrutiye kadar uzanmaktadır. Meşrutiyetten itibaren 73 yıl boyunca siyasi hayatta rolünü ve etki alanını giderek arttıran ulema sınıfı, 1979 yılında bu süreci kendi açısından zaferle taçlandırmış ve İslam Devrimi vuku bulmuştur. Bu makalede, başlangıcında birçok kesimi içerisinde bulunduran devrim hareketinin İslam Devrimi'ne nasıl dönüştüğü ve Şia retoriğinin devrim üzerindeki etkisi ele alınmıştır. Bu doğrultuda devrim öncesi İran'ın genel özellikleri, Şia mezhebinin yapısı, devrime kadar bazı toplumsal hareketlerin ekonomik, ideolojik ve dini arka planı ile birlikte ulemanın tavrı incelenmiştir. Böylece İslam Devrimi'nde Şii ulemanın, Ayetullah Humeyni nezdinde liderliği ele almasının ve İslam Cumhuriyeti rejimini tesis etmesinin tarihsel, toplumsal, dinsel ve ideolojik arka planı sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İran İslam Devrimi, Şia, Ulema, Ayetullah Humeyni, Velayet-i Fakih

Abstract: Iranian Islamic Revolution was a turning point for major dynamics and the future of the Middle East. Although this revolution took place in 1979, it has its roots in the history till the Tobacco Protest and the Iranian Constitutional Revolution of 1906. The Shia clergy, which had gradually increased its political role and sphere of influence for 73 years, gained a victory in 1979. In this article, some substantial issues like the process of the transformation of the revolutionary movement, which included various fractions at the beginning, into the Iranian Islamic Revolution and the impact of Shia discourse on the revolution are going to be elaborated. Accordingly, pre-revolutionary Iran, Shia Islam, and economic, ideological and religious background of particular social movements till the revolution together with the attitude of the clergy to these movements are evaluated. Thereby, in this article, the consolidation of the political power of the Shia clergy under the leadership of Ayatollah Khomeini and the historical, social, religious and ideological background of the establishment of the Islamic Republic of Iran are presented.

Keywords: Iranian Islamic Revolution, Shia, Shia Clergy, Ayatollah Khomeini, Wilayat al-Faqih

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Uluslararası Güvenlik ABD, ahmetculuk@gmail.com

Giriş

Binlerce yıllık tarihe sahip kadim bir ülke olan bugünkü İran toprakları, geçen süre zarfında birçok devlete ev sahipliği yapmıştır. Bugünkü İran coğrafyası, Ahemeniş, Part, Sasani, Emevi, Abbasi, Gazneli, Selçuklu, Moğol, Safevi, Kaçar Hanedanlığı'nı görmüş ve tarihsel seyir içinde modern İran doğmuştur. Ev sahipliği yaptığı onlarca devletin geleneklerini de yapısına katan İran, Ortadoğu'da köklü devlet geleneğine sahip diyebileceğimiz az sayıdaki devletlerden biridir (Özkan, 2018). Yüzyıllar içerisinde oluşan bu geleneğin en önemli unsurlarının başında ise dini anlayış ve yaşayış biçimi yer almaktadır. Zira İran'da İslam Cumhuriyeti 1979 yılında gerçekleşen Devrim sonucunda kurulmuş olsa da, İslamiyet'in kabulünden itibaren sosyal, siyasi, ekonomik tüm alanlarda din, mezhep ve ulema sınıfı İran için daima belirleyici etkiye sahip olmuştur. 19. Yüzyıldan günümüze kadar yaşanan Tütün İsyanı'nın, Meşrutiyet'in ilanının, Şah rejimin kurulmasının ve nihayetinde İran İslam Devrimi'nin nasıl gerçekleştiklerini ve hangi toplumsal taban üzerinden yükseldiklerini anlamak için öncelikle İran'daki dini yapının ve ulemanın statüsünün incelenmesi önem taşımaktadır. Başlangıcında birçok farklı kesimi içinde barındıran bir toplumsal hareketin nasıl İslam Devrimi ile sonuçlandığını görebilmek için İran'ın sosyal ve siyasi yapısını, onunla eklemlenmiş olan dini ve mezhepsel yapısını irdelenmesi ve ulema sınıfı ile organik bağının kurulması gerekmektedir.

Belirtilen çerçevede bu çalışma, 1979 yılında gerçekleşen devrimin arka planını anlayabilmek için öncelikle Devrim öncesi İran'ın sosyal ve siyasi yapısını ele alacaktır. Ardından İran İslam Cumhuriyeti'nin resmi mezhebi olan Şia'nın, İran halkı üzerindeki sosyokültürel etkisi ve bu etkinin temel dinamiklerini belirleyen ulema sınıfının son yüzyılda gerçekleşen toplumsal olaylarda aldıkları roller ve takındıkları tavırlar incelenecektir. Sonrasında adım adım İslam Devrimi'ne giden yolda devrimin sosyal, ekonomik, ideolojik ve dini arka planı ile aktörleri ele alınacaktır. Böylece o aktörler içerisinde lider konuma gelerek devrimi sahiplenilen ve sonraki süreçte İran'ın dönüşümüne liderlik eden Ayetullah Humeyni ve ulema sınıfı üzerinden devrimin ve İran İslam Cumhuriyeti'nin hangi temel üzerine kurulduğu sorusuna cevap aranacaktır.

Devrim Öncesi İran

İslamiyet'ten önceki dönemde Ahemeniş, Part ve Sasani devletlerine ev sahipliği yapan İran, Hz. Ömer'in halifeliği döneminde gerçekleşen Kadisiye Savaşı sonucunda Müslümanların egemenliği altına girmiştir (Yücesoy, 2018: 136). Emeviler döneminde hâkim olan Arap milliyetçiliği ise köklü bir Fars kültürüne sahip İran halkı arasında hoşnutsuzluğa sebep olmuştur. Bu dönemde özellikle Arap olmayan Müslümanların dışlanması Şia'ya olan desteğin artmasıyla sonuçlanmıştır. 743 yılında Emevi Halifesi Abdülmelik'in ölümünün ardından yaşanan huzursuzluk azat edilmiş Pers bir köle olan Ebu Müslim liderliğinde Emevilere karşı

başlatılan bir isyan olarak kendisini göstermiştir. İsyanın ardından Emevi Devleti yıkılmış ve İran'da Abbasilerin dönemi başlamıştır (Lewis, 2014: 96). İktidarları döneminde Fars kültüründen oldukça etkilenen Abbasiler'den sonra İran coğrafyasında Gazneli, Selçuklu ve Moğol hâkimiyetleri görülse de Fars kültürü güçlü şekilde kendi özelliklerini korumayı başarmıştır. Hatta bu dönemlerde seçkin Farşlılar, devlet bürokrasisinde yüksek mertebelerde yer almaya başlamışlardır (Lewis, 2014: 101).

Safevi Devleti'ne kadar tam anlamıyla istikrarlı dönemler geçiremeyen İran için merkezi devlet anlayışının oturduğu dönemin Safevi Devleti ile başladığı kabul edilebilir. O döneme kadar bugünün aksine nüfusunun yaklaşık %90'ı Sünni, %10'u Şia olan İran'da Safevi Devleti ile birlikte Şia ivme kazanmış ve uzun yıllar sonunda hâkim mezhep konumuna gelmiştir. (Önder, 2008: 114). Safevilerin çöküşünden sonra kısa süreli bir Afşar Hanedanlığı ve ardından 1925 yılına kadar Kaçar Hanedanlığı İran'da hüküm sürmüştür. Kaçarlar döneminde özellikle 19. yüzyılın sonlarında İran, bir taraftan Rusya'nın, diğer taraftan İngiltere'nin kışkacına girmiş ve Osmanlı Devleti ile paralel bir şekilde Meşrutiyet sancıları çekmiştir. Nitekim 1906 yılında ilan edilen Meşrutiyet ile İran'da meşruti monarşi hâkim kılınmıştır (Dilek, 2007: 66).

Kaçar Hanedanlığına Kazak Tugayı'nda subaylık yapmış olan Rıza Şah son vermiş ve bu dönemden itibaren İran, Şah unvanı alan Rıza Şah Pehlevi tarafından yönetilmeye başlanmıştır (Karadeniz, 2013: 303). 1925-1941 yılları arasında iktidarda kalan Rıza Şah Pehlevi döneminde İran'da milliyetçi, anti-komünist ve seküler bir yönetim tarzı benimsenmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Şah'ın yerine İngiltere yanlısı politikalarıyla bilinen Muhammed Rıza Şah Pehlevi getirilmiştir. Bu süreç içerisinde birçok hükümet değişikliğinden sonra 1951 yılında başbakanlığa Muhammed Musaddık gelmiş ve milli bir politika izlenmeye başlanmıştır. Musaddık'ın en ses getiren icraatı ise komünist Tudeh Partisi ve Şii ulemanın da desteğini alarak İran petrollerini millileştirmesi olmuştur. Bu millileştirme İran petrolleri üzerinde ciddi bir nüfuza ve kâra sahip Batılı ülkeler ile krize sebebiyet vermiş ve Musaddık, 1953 yılında gerçekleştirilen bir darbe ile koltuğundan indirilmiştir.

Şia Mezhebi ve İran Üzerindeki Etkisi

Arapça, "takipçi" anlamına gelen "Şia" kavramıyla Hz. Ali'yi takip edenler kast edilmektedir. Sünniliğin ardından gelen en büyük İslami mezhep olan Şia'da, Hz. Muhammed'in ölümünün ardından halife olan Hz. Ebubekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman'dan evvel Hz. Ali'nin halife olması gerektiğine ve halifeliğin -Şia'daki tabir ile imamet- Hz. Ali ve Hz. Fatıma'nın soyundan gelmesi gerektiğine inanılmaktadır. Şia mezhebi, İslam dünyasında ilk siyasi ve dini kampaşmaların, ilk zümrelerin ve ayrılıkların yaşandığı bugünkü Irak topraklarında doğmuştur. (Büyükkara, 2013: 209-232).

Hız. Ebubekir, Hız. Ömer ve Hız. Osman'ın ardından halifeliliğın Hız. Ali'ye geçmesiyle birlikte Muaviye, Hız. Ali'nin hilafetini kabul etmemiş ve bunun sonucunda Hız. Ali ile Muaviye arasında hakem olayı olarak da bilinen hadise cereyan etmiştir. Hakem olayı neticesinde halifelik Hız. Ali'nin elinden alınmış ve ardından Hariciler olarak bilinen bir grup Hız. Ali'yi şehit etmişlerdir. Sonrasında Hız. Hasan'ın Muaviye ile daha ilk karşılaşmasında Kufelilerin onu yalnız bırakması üzerine Hız. Hasan, hilafetten feragat etmiştir. Hız. Hasan'dan sonra kardeşi Hız. Hüseyin ile Muaviye'nin oğlu Yezid arasında gerçekleşen çatışmalar sonucunda ise Yezid, Hız. Hüseyin'i bugünkü Irak sınırları içerisinde olan Kerbela'da şehit etmiştir. Böylece İslam dünyasında önlenemez ayrılık başlamış ve zaman içerisinde bu ayrılıktan Şia mezhebi doğmuştur (Onat, 2007: 7).

Şia mezhebinin üç temel kolu olarak karşımıza; İsnâaşeriyye, Zeydiyye ve İsmailiyye mezhepleri çıkmaktadır. 12 İmamcılık olarak da bilinen İsnâaşeriyye mezhebi Şia içerisinde en yaygın mezhep olup, İran İslam Cumhuriyeti'nin de resmi mezhebidir (Atay,1983: 102). İmamet inancına göre Hız. Ali ile başlayan 12 İmam, ümmetin imamıdır ve bu kişilerin imamet makamına sahip olması için Hız. Ali ve Hız. Fatıma'nın soyundan gelmesi gerekmektedir. Şia mezhebi içerisinde ortak anlamda bir imamet inancı olsa da imamların sırası ile de alakalı birtakım farklılıklar mevcuttur. İsnâaşeriyye mezhebinin ortaya koymuş olduğu 12 imamın tamamı Zeydiyye ve İsmailiyye tarafından kabul edilmemektedir. Örnek verilecek olursa; İsmailiyye mezhebi İsnâaşeriyye mezhebi tarafından 7. İmam olarak kabul edilen Musa el-Kazım yerine İsmail ibn Cafer'i kabul etmekte ve kalan imamlar da bu doğrultuda değişmektedir. Aynı şekilde Zeydiyye mezhebi de 5. İmam Muhammed El-Bakır yerine Zeyd bin Ali eş-Şehid'i kabul etmekte ve imamların kalanı bu doğrultuda değişmektedir.¹ İsnâaşeriyye imamet inancına göre 11. İmam olan Hasan el-Askeri'nin ardından gelen Muhammed el-Mehdi son imam olup gayba (manevi aleme) karışmıştır ve kâinatın son bulacağı kıyamet vaktinde yeniden zuhur ederek Şia'ya önderlik edeceğine inanılmaktadır.

12 İmamcılığın resmi mezhep olduğu İran'da, Şia mezhebinin birtakım özelliklerinin İran'ın sosyal ve politik yapısını anlayabilmek açısından ele alınması önemlidir. İslam ile tanıştığı andan itibaren İran, İslam dünyası içerisinde her daim ayrı bir yapıya sahip olmuştur. Emeviler dönemindeki hâkim Arap milliyetçiliğine karşı genel nüfus içerisinde az bir çevreye hitap etse de muhalif yapısı sayesinde giderek merkezi otorite ve isyan noktasında daha önemli bir konum almıştır. Safevilerden itibaren genel nüfus içerisinde hâkim konuma gelen Şia mezhebi ve onun içerisinde yetiştirmiş olduğu ulema sınıfı, ülkenin sosyal ve politik tarihi olaylarında büyük roller oynamıştır. Dini liderlik makamı, tabana hitap edebilmiş ve gerek kriz, gerek devrimlerde toplumu yönlendirmede son derece etkili olmuştur. Zira inanca göre, 12. İmam olan Muhammed el-Mehdi

¹ İsnâaşeriyye Şiası'nın kabul ettiği 12 İmam sırasıyla şu şekildedir: Ali b. Ebu Talip, Hasan b. Ali, Hüseyin b. Ali, Ali b. El-Hüseyin, Muhammed El-Bakır, Cafer es-Sadık, Musa el-Kazım, Ali er-Rıza, Muhammed et-Taki, Ali en-Naki, Hasan el-Askeri ve Muhammed el-Mehdi'dir (Kaymal, 2017: 179).

yeryüzünde değilken, onun yerine Şia mezhebine bağlı insanların takip etmesi gereken -Merci-i Taklid olarak da adlandırılan- ulemeden bazı kişiler vardır. Bu kişiler hadis, tefsir, fıkıh, Kur'an ve Sünnet konusunda kendilerini kanıtladıktan sonra müctehid, Huccet-ül İslam, Ayetullah ve nihayet en yüksek dini makam olan Büyük Ayetullah makamına ulaşmaktadırlar. İran İslam Devrimi lideri Ayetullah Humeyni, bu sığata sahiptir. Ayrıca bugün Şia mezhebine bağlı kişilerce takip edilen İran Dini Lideri Ayetullah Hamaney ve Irak'ta yaşayan Ayetullah Sistani gibi kişiler de Merci-i Taklid konumundadır (Taflioğlu, 2013: 95-112). Bu noktada Şia dünyasında ulemanın yetişmiş olduğu kaynaklar açısından ortaya çıkan iki büyük okulu ve farkını ortaya koymak gerekmektedir: Necef Dini Okulu ve Kum Dini Okulu.

Hız. Ali'nin türbesinin de bulunduğu Irak'ın Necef kentinde bulunan Necef Dini Okulu, Şii din alimi Şeyh Nasreddin Tusi'nin Bağdat'tan Necef'e göçmesi ve bu dini okulu kurmasıyla ortaya çıkmıştır. İlerleyen yıllarda Necef giderek Şiilik açısından okulların merkezi haline gelmiş ve Şia içerisinde aklı ön planda tutan Usuli ve geleneği ön planda tutan Ahbari yaklaşımları da Necef Dini Okulu'nda ortaya çıkmıştır. İran'da Şiiliği ilk kabul eden Kum kentinde kurulan Kum Dini Okulu ise kuruluş aşamasında daha çok İranlı öğrencileri bünyesinde barındırarak eğitim verse de ilerleyen süreçlerde etkisini giderek arttırmış ve İran İslam Devrimi'nin de etkisiyle Kum Dini Okulu, günümüzde Necef Dini Okulu'ndan daha etkili bir konuma gelmiştir. Kendisi de Kum Dini Okulu'nda yetişen Ayetullah Hamaney'in geçmişten gelen birikimleri geliştirerek ortaya koyduğu 'Velayet-i Fakih Teorisi' ile Necef ve Kum Okulları arasındaki en büyük ayrışma ortaya çıkmıştır. Zira bu yaklaşımı ile Humeyni, sükütu reddetmiş ve Şia'nın tam manasıyla yaşanabilmesi için din adamlarının devletin en üst kademelerinde görev yapması gerektiğini iddia etmiştir (Şahin, 2006: 46).

Böylece Hız. Hüseyin'in şehit edilmesiyle birlikte bir isyan olarak da ortaya çıkan bölünmenin yaratmış olduğu Şia, en temel özellik olarak muhalif yapısını yüzyıllar boyunca devam ettirmiştir. İran özelinde ele alınacak olursa da daha önce ifade ettiğimiz gibi Şia ve onun ulema sınıfı, gerek 19. Yüzyıl sonunda gerçekleşen Tütün İsyanında, 1906 Meşrutiyetinde, Musaddık öncülüğünde petrolün millileştirilmesinde, Ak Devrim'de ve İran İslam Devrimi'nde kalabalık yığınları konsolide ve motive etmeyi başarmıştır. Nitekim ulema, tüm bu süreç boyunca dini sıfatlarının kendilerine vermiş olduğu yetkilerle halkın olaylara bakışını değiştirebilmiştir ve eylemlerini belirleyebilmiştir. Nihayet İran İslam Devrimi ve Ayetullah Humeyni'nin ortaya koymuş olduğu Velayet-i Fakih Teorisi ile birlikte siyasi olarak almış oldukları kararlara meşruiyet temeli de yaratmışlardır. Bunun sonucunda Şia mezhebine mensup ulemalar İran'ın sosyokültürel yapısı üzerinde etkili olmakla kalmamış, politik yapısı üzerinde de etkin bir konuma gelmiştir. Bugünkü İran İslam Cumhuriyeti devlet yapısında piramidin en üstünde bulunan makam dini liderlik makamıdır ki; birçok devlet kurumu ve ordu dini lidere bağlıdır (Sarı, 2015: 95-135).

İran İslam Devrimi'ne Kadar Bazı Toplumsal Hareketlerde Ulema

Bir önceki bölümde de bahsedildiği üzere, Şia mezhebinin ve buna bağlı olarak ulemanın, İran'da etkisinin artmasıyla birlikte sosyal ve siyasi krizler ve tarihsel dönemelerde almış oldukları roller de giderek artmıştır. Bu bölümde İran için devrim öncesinde üç önemli dönemde; Tütün İsyanı ve 1906 Meşrutiyet hareketinde, petrolün millileştirilmesi sürecinde ve 1963 yılında gerçekleşen Ak Devrim'de ulemanın almış oldukları tavırlar incelenecektir.

19. yüzyıl birçok bakımdan Avrupalı devletlerin sanayileşmelerini hızlandırdığı ve tamamlamaya başlamış olduğu, burjuva sınıfının artık ekonomik olarak hâkimiyeti eline aldığı bir dönemdir. Bu yüzyıl ve devam eden 20. yüzyıl içerisinde sanayileşmelerini başarılı bir şekilde tamamlayan devletler, gelişen teknolojiler ile birlikte sadece ekonomik olarak değil askeri olarak da üstünlüklerini her alanda kanıtlamışlardır. İran ise bu dönemde sanayileşemeyen ve feodalitenin hala sürmekte olduğu güçsüz bir devlet portresi çizerken; bir taraftan Rusya, diğer taraftan İngiltere tarafından sıkıştırılan ve sömürülen bir ülke durumundadır (Erik, 2010: 94-96). Böyle bir dönemde 8 Mart 1890 tarihinde İran Şahı'nın tütünün üretim ve satış hakkını 50 yıllığına bir Britanya İmparatorluğu vatandaşı olan Talbot'a vermesiyle ülkede bir isyanın kıvılcımı saçılmıştır. Zaman içerisinde tütünün en çok üretildiği yerlerde başlayan protestolar büyük şehirlere de yayılmaya başlamıştır (Orsam, 2012).

İsyanın kırılma noktası ise Ayetullah Mirza Şirazi'nin yayınlamış olduğu fetvadır. Şirazi'nin fetvasıyla birlikte isyana dini bir boyut da katılmış, kitleler, sadece ekonomik anlamda değil dini bir bakış açısıyla da isyanı desteklemişlerdir. Zira Şirazi fetvasının temelini sömürgeciliğe ve emperyalizme karşı bir savaşa dayandırmıştır. Şii kültürün muhalif tavrı ve ezilmişliklere karşı isyanın temelini oluşturacak öğretileri böylelikle Tütün İsyanı'nın ülke çapına yayılmasını sağlamıştır. Tüm bunlara ek olarak ulema sınıfının dönemin tüccar ve feodal beyleri ile aralarındaki ilişkilerin son derece iyi olduğu ve yabancı kaynaklı imtiyazların bu kişilerin ekonomik hayatına da darbe vuracağı gerçeği isyanın seyri içerisinde gözden kaçırılmayacak kadar önemli bir gerçektir.

Bu isyanın bir diğer önemli özelliği ise, ulema sınıfının İran tarihinde ilk kez açıktan siyasete dâhil olması ve aktif bir rol almak suretiyle belki de büyümeden engellenebilecek olan bir ayaklanmayı dini ve siyasi çıkar ve görüşleri birleştirerek geniş bir tabana mal etmesi ve sonunda başarıya ulaşmış olmasıdır. Tütün İsyanı Kaçar Hanedanlığı'nı ciddi bir güç kaybına uğratmış ve 1906-1911 yılları arasındaki Meşrutiyet döneminin zeminini oluşturmuştur. Tütün İsyanı'ndan Meşrutiyet'e uzanan yol ele alındığında rahatlıkla görülecektir ki; ulema halkın talepleri doğrultusunda meşruti yönetimi desteklemiş ve anayasal değişim sürecinde etkin rol alarak İslam ile cumhuriyet yönetimlerinin sentezini dile getirmiştir. Dikkat edilirse bu süreç, din ve siyaset arasındaki ayrımın giderek azalmış olduğu ve halkın saygısını siyasi konularda da kazanan ulemanın siyaset içerisinde

etkisinin açıkça arttığı bir dönemin resmi olarak başlangıcı olmuştur. Bu önemli geçiş dönemi ve değişiklikler, İslam ve cumhuriyet anlayışının sentezi olan fikirlerin bir asır geçmeden İran İslam Devrimi olarak en büyük meyvesini vermesini sağlamıştır (Bulgur, 2017: 6-19).

Tütün isyanı ve meşrutiyet hareketinin ardından süreci ve ulemanın tavrını daha iyi kavrayabilmek için İran tarihinde bir dönüm noktası olan Başbakan Musaddık liderliğinde İran petrolünün millileştirilmesi ve 1953 yılında gerçekleşen darbeden bahsedilmesi gerekmektedir. 1951 yılında İran Başbakanı olan Milli Cephe lideri Muhammed Musaddık, İran tarihi ve devrime giden süreç açısından önemli bir karakterdir. Musaddık 1951 yılında iktidara gelmesinin hemen öncesinde, İran'da özellikle yer altı kaynaklarından petrol üzerinde yerleşmiş olan Batı sömürgeciliğine karşı savaş açmıştır. Tıpkı Tütün İsyanı döneminde olduğu gibi o dönem İran'ı da Batı ülkeleri ve özellikle İngiltere tarafından sömürülmekte, ülkenin yer altı kaynakları üzerinden Batılı ülkeler zenginleşirken, halk ekonomik olarak dar boğaz içerisinde yaşamaktadır.

Bu konjonktürde Musaddık, 19 Şubat 1951'de meclis petrol komisyonundan bazı milletvekillerini de yanına alarak İngiltere petrolünün millileştirilmesi konusunda meclise önerge vermiştir. Musaddık, İngiliz emperyalizmine karşı girişmiş olduğu bu harekette, komünist Tudeh Partisi ve Ayetullah Kaşani liderliğinde Şii ulemanın da desteğini alarak petrolün millileştirilmesi kanununun meclisten geçmesini sağlamış ve de Şah yönetimi ile Batılı müttefiklerine büyük bir darbe vurmuştur. Böylece Musaddık, sadece petrolün millileştirilmesi ile zafer kazanmamış, ayrıca önergenin meclis tarafından kabulünden bir ay sonra Başbakanlığı kazanmıştır (Uygun, 2017). Özellikle İngiltere'nin büyük tepkisini çeken bu kararın ardından Musaddık, 1953 yılında bugün birçok kesim tarafından kabul edildiği üzere, çıkarları zedelenen ülkelerin etkisi olan bir darbeyle iktidardan düşürülse de kısa süre içerisinde yaptıkları İran İslam Devrimi'nde Batı'ya karşı girişilen mücadelede unutulmayan anahtar eylemlerden biri olmuştur (Ataman, 2016: 55).

Petrolün millileştirilmesinde Musaddık'a destek veren ulema sınıfının bakış açısıyla konu değerlendirilirse, ulema sınıfının olaya sadece İran'ın milli çıkarlarının korunması amacıyla yaklaşmadığı görülür. Şii ulemaya göre Şah rejimi, modernleşme ve sekülerleşme politikalarıyla Batı değerlerini İran halkına empoze etmekle kalmamakta, aynı zamanda ulema sınıfının da halk üzerindeki etkisini kırmakta ve birçok yetkisini elinden almaktadır. Şah rejimine ve Batı'ya karşı kazanılacak zaferler, ulema sınıfı açısından, güçlerini ve etkilerini arttıracakları ve halka daha kolay ulaşacakları bir zafer olmakla birlikte; Batı etkisinden uzak, İslam ile cumhuriyet anlayışının sentezinden oluşan yeni bir devlet yapısına giden yolda da önemli bir adımdır.

Ak Devrim'e kadar olan süreçte incelenen toplumsal hareketlerde ulema, toplumsal hareketleri destekleyen bir tavır benimserken, Ak Devrim'de tam tersi bir durum söz konusu olmuş ve toplum üzerindeki etkisini yitirmesine sebep olacak olan devrime karşı bir tavır takınmıştır. 1963 yılında ilan edilen Ak Devrim ile

birlikte Şah sosyal, ekonomik ve politik hayatın her alanına nüfuz etmek istemiş ve özünde toprak reformunu temel alan bir modernizasyon gerçekleştirme amacı gütmüştür. Bu modernizasyon süreci özünde toprak reformunu temel alsa da seküler bir eğitim modeli ve sosyal hayatı da amaçlamıştır (Karnap, 2011: 99). Bu sebeple Şah'ın girişmiş olduğu modernizasyon süreci, geleneksel temelde yaşamını sürdürmekte olan büyük toprak sahiplerini, ulemayı ve tüccarları kızdırmıştır. Şah'ın bu süreçte izlediği stratejide Batılı anlamda İran'ın modernizasyonu ve bir yandan da ulemanın sosyal ve siyasi çevreler üzerindeki etkisini kırmak yer almıştır. Bu bağlamda Ak Devrim'e karşı en sert tavır alanlar arasında bulunan ulema sınıfının aynı zamanda büyük toprak sahipleri gibi geniş tarım arazilerine sahip olduğunu bu minvalde yapılan reformların çıkarlarını zedelediğini unutmamak gerekmektedir (Gündoğan, 2011: 96).

Bu sebeplerle ulema sınıfı ve özellikle uzlaşmayan, sert tavırlarıyla bilinen Ayetullah Humeyni, Ak Devrim'e şiddetle karşı çıkmış ve bu girişimin, İran'ın kültürel kimliğini yok edeceğini, Batı değerlerinin İran halkına empoze edilmeye çalışıldığını ve İran ekonomisinin Batı'ya peşkeş çekilmesinin amaçlandığını iddia etmiştir. Bu beyanlarının ardından Humeyni'nin tutuklanması Kum'da ayaklanmaya yol açmış ve bu ayaklanma Tebriz ve Tahran'a da sıçramıştır. Ayaklanmanın lideri olarak görülen Humeyni, sürgüne gönderilmiş ve önce Bursa, ardından Nefce ve son olarak Fransa'da devam eden sürgün hayatı İran İslam Devrimi ile son bulmuştur (Tabriz, 2004: 169). Görüldüğü üzere ulema sınıfı Tütün İsyanı'ndan Meşrutiyet'e, petrolün millileştirilmesinden Ak Devrim'e İran sosyal ve siyasi hayatında giderek daha etkin bir pozisyona gelmiştir. Tüm bu süreç içerisinde ulema açısından üç önemli dönemde de ortak olan bazı noktalar vardır. İlk olarak ulema, tarihsel olarak önceki dönemlerin aksine siyasi meselelerde daha aktif bir rol alırmış ve giderek toplumsal hareketlerin sonuçlarını etkileyebilecek bir güce sahip olmuştur. İkinci olarak ulemanın her dönemde gösterdiği tepkiler incelenecek olursa, aslında ulemanın sadece dini ve milli hassasiyetler neticesinde bir tavır sergilemediği, sınıfsal ve kişisel olarak da kazanımlarından ödün vermemek adına ortaya bir tavır koyduğu görülecektir. Bu tavır, kimi zaman Ak Devrim'de olduğu gibi milli meseleler ile ulemanın sınıfsal veya kişisel çıkarları ve etki alanı ile çatıştığında ulemanın çıkarlarını korumuştur.

İran İslam Devrimi

Bir devrimin gerçekleşmesi için toplum ve devrime sahne olacak ülke, devrim öncesi ve sonrasında belirli aşamalardan geçmelidir. İlk olarak hali hazırda bazı siyasi, ekonomik ve toplumsal problemler bulunmalı, çözülemeyen bu problemler, çeşitli krizlere sebebiyet vermelidir. Bu aşamada toplumun kafasında köklü bir değişiklik gerektiğine dair ilk düşünceler filizlenir. Sonrasında toplumsal krizlere artık tahammülü kalmayan grup ya da gruplar, devrime önderlik edecek kişilerin eşliğinde örgütlü ya da nadiren de olsa örgütsüz olarak mevcut yapıya

başkaldırmaktadırlar. Gerçekleşen başkaldırı ve nihayetinde devrim başarılı olduğu takdirde yeniden yapılandırma süreci başlamaktadır. (Kartal, 2016: 162-163) Bu süreçte gerçekleştirilen devrimin amaçları doğrultusunda eski düzen yıkılarak, hedeflenen ideallerin çizmiş olduğu sınırlar içerisinde yeni bir yapı kurulması gerekmektedir. İran İslam Devrimi'ni anlayabilmek için öncelikle devrimin arka planının yani, ekonomik, ideolojik ve dini faktörler incelenmiş, ardından devrim süreci, Ayetullah Humeyni ve ulemanın devrimin liderliğini ele geçirmesi ele alınmıştır.

Her devrim gibi İran İslam Devrimi de bünyesinde birçok etmeni bulundurmaktadır, fakat ekonomik problemler ve bu problemlerin İran halkı üzerinde yaratmış olduğu olumsuz etki devrimin omurgasını oluşturmaktadır. Özellikle 1963 yılında gerçekleştirilen Ak Devrim ile birlikte İran ekonomisinde birtakım yeni uygulamalara geçilmiş ve ilk etapta planlı bir ekonomik sistem uygulamaya konmaya çalışılmışsa da bu süreç başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Fakat rantiyer bir devlet olan İran'ın ekonomisinin temelini oluşturan petrol gelirleri halka yansıtılamamış, Şah'a yakın olan yönetici kadrosunun başını çektiği küçük bir grup gelirlerin çoğuna hakim olmuş ve halk sefalet içerisinde yaşarken zenginliklerine zenginlik katmışlardır. 1973 yılında gerçekleşen Petrol Krizi de bu süreci olumsuz etkilemiş ve 1979 öncesinde ekonomik sıkıntılar had safhaya ulaşmıştır. Yönetici kadronun yolsuzluklara batmış olduğu bu dönemde gerek pastadan büyük payı alan bu kadronun zenginliğini halk ile paylaşmaması, gerek toplumsal alanlardan ziyade askeri vb. harcamalara girilmesi gerekse halkın içinde bulunduğu darboğaz, onların yönetime karşı giderek artan bir isyan dalgasına dâhil olmalarına neden olmuştur (Gökalp, 2016: 87-90).

İran İslam Devrimi sonucu itibarıyla Şii ideolojinin hâkim olduğu bir devrim olsa da aslında en önemli özelliği sonucunun aksine başlangıcında ulemanın etkinliğinden ziyade birçok farklı grubu bünyesinde barındırmış olmasıdır. Liberal, İslami, Sol vb. çeşitli grupların hep birlikte hareket etmesi devrimin başarılı olmasında en önemli nedenlerden biridir. Devrim, gerçekleştiği ana kadar neredeyse her siyasi grubun ve oluşumun desteğini almış olsa da devrimden kısa süre sonra bu grup ve oluşumlar tek parça halinde kalamamışlar ya da ulema sınıfının devrimi ele geçirmesiyle birlikte tasfiye edilmişlerdir. Devrimin temel sloganlarının ABD ve Şah karşıtlığında toplandığı, vaatlerinin ise eşitlik, özgürlük ve adalet olduğu düşünülürse, devrime katılan her kesiminden grubun tüm İran halkına seslenmekte olduğu sonucuna rahatlıkla varılabilir. Devrimin sonraki sürecinde ise Şii ulema tüm bu gruplar arasında öne çıkarak devrimi kendine mal etmiş ve diğer grupları tasfiye etmiştir. Başka bir tabirle her devrimde olduğu gibi İran İslam Devrimi'nde de devrim, kendi çocuklarını yemiştir (Akkoyunlu, 2009: 76-82). Ulemanın diğer grupları tasfiyesi öncesi çeşitliliği bir örnekle açıklayacak olursak; devrimin hemen sonrasında kurulan geçici hükümetin başbakanı liberal görüşlere sahip Mehdi Bazargan olmuştur. Bu geçici hükümette Milli Cephe 11, Özgürlük Hareketi 11, Müslüman Mühendisler Toplumu 4, din adamları 4 üye

bulundurmıştır. Liberal görüşün en önemli temsilcilerinden biri olan Özgürlük Hareketi ve seküler milliyetçi görüşün temsilcisi Milli Cephe, İslam hükümlerinin devlet ve Humeyni eliyle uygulanmasına karşı çıkmış, Velayet-i Fakih düşüncesi-ni benimsememişlerdir. Ayrıca Marksist Tudeh Partisi gibi diğer oluşumlar da Humeyni'nin karşısında yer almışlardır. Siyasi grupların haricinde ordu içerisinde de birçok subay Humeyni'nin devrim sonrası kurmak istediği yapıya karşı çıkmıştır. Tüm bu grupların ortak kaderi ise Humeyni ve ulemanın, halk ve ülke genelinde hakimiyetlerini giderek arttırması sonucunda tasfiye edilmeleridir. (Taflıoğlu: 2009, 97-106)

Devrimin dini arka planı ele alınırken, devrimin halk nezdinde temel motivasyon kaynağı olan Şia'nın, İslam Devrimi'nin öncü kaynağı olduğu sonucuna rahatlıkla varılabilir. Gerek devrimin hazırlık aşamalarında gerekse devrimin gerçekleşme aşamasında ulema ve Şia'daki imamet öğretisi, oldukça planlı bir şekilde işlenmiştir. Daha önceki bölümlerde de bahsedildiği üzere, imamet inancına göre 12. İmam gayba karışmışken Şia mezhebine mensup kişiler, onun yerine Merc-i Taklid olarak gördükleri imamlarının yolunu izlemekle mükelleftir. Devrim sürecinde ulema, çıkarlarıyla bağdaşan bu kavramı kullanmış ve halkı inançları doğrultusunda yanına çekmeyi bilmiştir. Ayrıca 1963 yılında gerçekleşen Ak Devrim ile Şah'ın, ulemanın vakıf ve maddi varlıklarına el koyma girişimi, ulemayı daha aktif olarak Şah'a karşı politikanın içerisine çekmiş ve yıllar içerisinde protestolarda öncü konuma gelen ulema bu pratiği 1979 Devrimi'nde kullanmıştır. Bu süreçte iki önemli kişi ortaya çıkmıştır: İlki devrimin başarıya ulaşmasındaki en büyük liderlerden biri olan ve sonrasında İran İslam Cumhuriyeti'nin lideri olan Ayetullah Humeyni, diğeri ise İranlı sosyolog Ali Şeriatî'dir. Bu iki lider, Şia mezhebinin imamet öğretisini devrim koşullarınca yeniden devrimin lokomotif gücü haline getirmişlerdir. Bu sebeple İran Devrimi'nin en ünlü sembolü "Hz. Hüseyin", kitleleri harekete geçiren en güçlü sloganı ise "Her yer Kerbela, her gün aşura" olmuştur (Onat, 2013: 223-256).

Devrim süresince Ayetullah Humeyni özelinde ulemanın, devrimin liderliğini nasıl ele aldığı konusunu anlayabilmek için devrimden yıllar önceden itibaren süregelen ekonomik ve politik yapıyı incelemek gerekmektedir. 1960'lardan itibaren İran'da ekonomik ve politik durum giderek kötüye gitmiş, Ak Devrim İran halkı için kalıcı bir çare üretmenin çok gerisinde kalmış, yönetici sınıf her alanda yolsuzluklara karışmış, halk yoksullukla mücadele etmek zorunda kalmış ve Ak Devrim'e şiddetle karşı çıkan Ayetullah Humeyni ise sürgüne gönderilmiştir (Kartal, 2016: 166-169). 1973 yılındaki petrol krizinin ardından büyüyen ekonomik sorunlar 1975 yılından itibaren iyiden iyiye kendisini gösterse de devrimin ayak sesleri 1977 yılında duyulmaya başlanmıştır. Milli Cephe ile ilişkileri olan kişilerin Şah ve Başbakan'a yazmış oldukları mektuplar ise yönetim kademesi tarafından umursanmamıştır (Baylak:2012: 74-75). Ekonomik ve sosyal problemlerin ilk etapta Milli Cephe tarafından yazılan bir mektupla dile getirilmesi İran İslam Devrimi'nin başlangıcında birçok kesimin Şah'a karşı birlikte hareket etti-

ğini göstermesi nedeniyle önemlidir. Zira Milli Cephe'ye mensup insanlar, ekonomik sorunlara ve Şah yönetimindeki İran'ın Batı'nın sömürgesi olmasına karşı çıkmış; liberal gruplar Şah'ın sert yönetimine karşı daha fazla özgürlük ve hak istemiş; sol gruplar ekonomik eşitsizliklerin giderilmesini ve ülkede hüküm süren yönetici sınıfın tepeden turnağa iktidardan indirilmesini talep etmiştir. Ulema sınıfıyla birlikte tüm bu grupları bir araya getiren durum hepsinin beklentilerinin ortak noktalarda buluşmasıdır. Sonrasında gerçekleşen olaylarla birlikte ise ulema sınıfının ve Humeyni taraftarlarının sesi, diğer kesimlerin sesini bastırmıştır. (Zayar: 2006: 36-39)

Bu sırada yurtdışında sürgünde bulunan Ayetullah Humeyni, siyasi ve dini faaliyetlerine ara vermeden devam etmiştir. 1977 yılının Ekim ayında Ayetullah Humeyni'nin sürgündeki oğlu Seyyid Mustafa Humeyni, Necef'te öldürülmüş, halk, bu suikastı protesto için sokaklara dökülmüş, Ocak 1978'de bir gazetenin Ayetullah Humeyni'ye hakaret etmesiyle birlikte gösteriler daha da şiddetlenmiştir (Humar, 2013: 62-64). Bu süreçte gösterilere öncülük eden üç isim öne çıkmaktadır: Ayetullah Telagani, Mehdi Bazergan ve Milli Cephe lideri Kerim Sencabi. Ocak ayındaki gösterilerin hemen ardından Şubat 1978'de Tebriz kentinde düzenlenen anmaya polisin müdahalesi ve ulemaya hakaret etmesiyle başlayan çatışmalar arkasında birçok ölü bırakmıştır. Bu sırada Tahran ve İsfahan'da sıkıyönetim ilan edilmiş, sürgündeki Humeyni ise göndermiş olduğu kasetlerdeki ses kayıtlarında halkı ayaklanmaya ve İslam Cumhuriyeti için mücadele etmeye çağırmıştır. Birçok kentte sıkıyönetim ilan edilmesine rağmen 8 Eylül günü başkent Tahran'ın yoksul kesimlerinde gerçekleşen gösterilere silahla karşılık verilmiş ve binlerce kişi hayatını kaybetmiştir. Bu katliamların sonucu ise sadece Humeyni taraftarlarının değil, her kesimden insanın gösterilere katılması olmuştur (Seeberg, 2016: 192). Bu süreçte Irak Baas Rejimi tarafından ülkeden kovulan Humeyni, Paris'e geçmiş ve devrimin başarılı olmasıyla İran'a dönünceye dek faaliyetlerini buradan sürdürmüştür. Petrol işçilerinden üniversite öğrencilerine, sokaklardan camilere kadar eylemler ve protestolar giderek yayılmaya devam etmiş, Şah ülke yönetimine kimi getirirse getirsin büyüyen devrimci hareketi önleyememiş ve Ocak 1979'da ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Humeyni ise 15 yıl sonra 1 Şubat 1979 tarihinde İran'a dönmüş ve Mehdi Bazergan'ı geçici hükümetin başbakanı olarak atamıştır. Tarihler 11 Şubat 1979'u gösterdiğinde monarşiye ait son kurum ve binalar da işgal edilmiş ve Humeyni'nin liderliğinde İran İslam Devrimi başarıya ulaşmıştır (Tabriz, 2004: 169). Devrim başarıya ulaşmış ve monarşinin tüm kurum ve binaları işgal edilmiş olsa da Şah'ın, ülkeyi terk etmesi ve ABD tarafından kabul edilmesi devrimciler açısından kabul edilemez bir durum olmuştur. Bu sebeple devrimden aylar sonra, 4 Kasım 1979 tarihinde kendilerini "Muslim Student Followers of the Imam's Line" "İmam Çizgisinin Takipçileri" olarak adlandıran bir grup öğrenci ABD Büyükelçiliği'ni basmış, 52 elçilik personelinin rehin almıştır. ABD'yi "büyük şeytan" olarak nitelendiren Humeyni, bu eylemin ardından "Halkımız bu cesur adımı destekliyor" şeklinde bir açıklama yapmıştır.

ABD bu duruma sert bir tepki verse de önce diplomatik yollarla çözümünü amaçlamış, sonrasında ise başarısız bir operasyon denemesi gerçekleştirmiştir. Jimmy Carter'ın başkanlığına mal oldu denilebilecek bu kriz, 444 gün sonra son bulmuş ve rehineler serbest bırakılmıştır. Tüm bunların karşısında ise ABD, Batı dünyasını İran'a karşı yanına çekmiş ve ekonomik yaptırımlar konusunda ikna etmiştir. (Ekren, 2017: 146-155)

Devrim Sonrası İran İslam Cumhuriyeti ve Yeni Rejimin Yapısı

Devrimin ardından, devrime katılan siyasi grupların büyük bir kısmı yeni süreçte nasıl bir devlet yapılanmasına gidilmesi gerektiğine dair kapsamlı bir program ortaya koyamamıştır. İslam Cumhuriyeti'nin ilk geçici hükümeti liberal kanadın temsilcisi Mehdi Bazergan tarafından kurulmuştur. Devrimin ardından Liberal ve İslamcı gruplar arasındaki görüş ayrılıkları artarken, Humeyni güçlü ve karizmatik liderliği sayesinde devrime katılan diğer grupları saf dışı bırakarak halkı kendi tarafına çekmeyi başarmıştır. Humeyni, ayrıca kendi meşruiyetini 12. İmam'ın olmadığı gaiplik döneminde Merci-i Taklid olan Ayetullah'ın liderliğinde halkın yönetilmesi anlayışını esas alan Velayet-i Fakih teorisine dayandırarak yeni anayasanın buna göre hazırlanmasını istemiştir. Yeni anayasa böylece Velayet-i Fakih temelinde hazırlanmış ve halk oylamasına sunulmuştur. İran İslam Cumhuriyeti'nin anayasası 31 Mart 1979 tarihinde %98,2 oy oranı ile kabul edilmiştir (Kılınç, 2008: 919). Böylece Humeyni ve ulema iktidarlarının meşruiyetini hukuksal anlamda sağlarken, 1980 yılında başlayan Irak-İran Savaşı ile birlikte fiili anlamda meşruiyetini sağlamlaştırmış ve savaş esnasında hem ileriki yıllarda devlet bürokrasisine egemen olacak kişiler ortaya çıkmış hem de yeni kurulan rejime muhalif olabilecek kesimleri de tasfiye etmiştir (Fekri, 2007: 150-151).

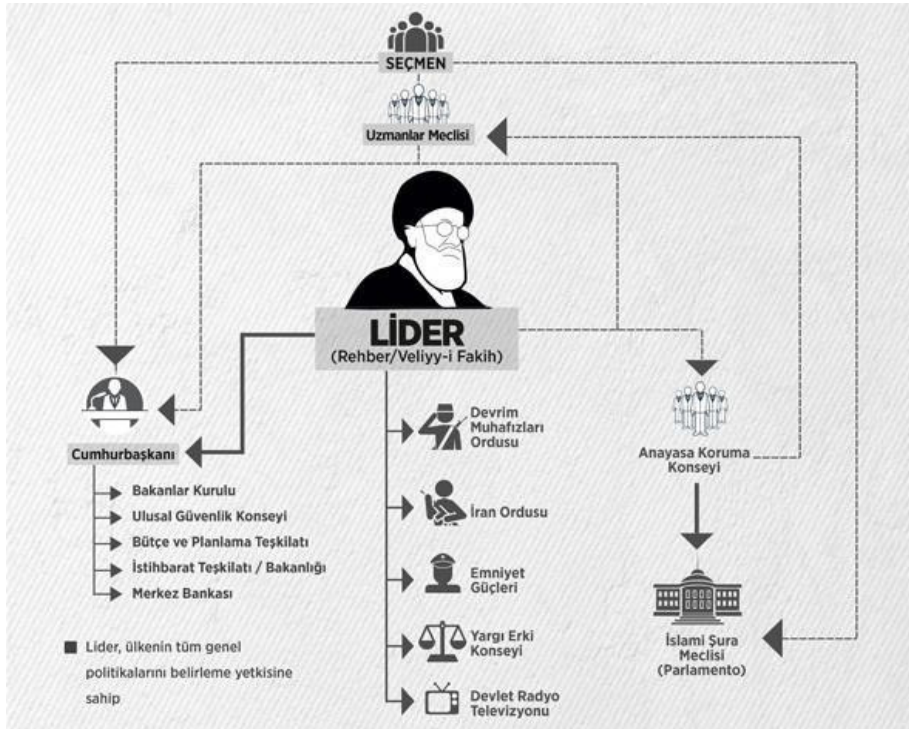
Böylece oluşturulan yeni anayasa doğrultusunda devletin temel kurumlarından kısaca bahsedecek olursak şunları söyleyebiliriz; rehber ya da dini lider yani İmam Humeyni, ülkenin en yetkili kişisi olmuştur. Ulema sınıfının da en üstü olan rehber, ülkenin genel siyasetini belirlemektedir. Ayrıca yargının, emniyet teşkilatının, radyo ve televizyon kurulunun, silahlı kuvvetlerin başıdır ve 12 üyeli Anayasa Koruyucular Kurulu'nun 6 üyesi rehber tarafından seçilmektedir (Gökalp, 2016: 136).

İran dini liderinin ardından en yetkili merci cumhurbaşkanıdır. Dört yıllığına halk tarafından iki kez seçilebilen cumhurbaşkanının yetkileri 1989 yılında Humeyni'nin ölümü ve dini liderin Ayetullah Hamaney olmasıyla birlikte yapılan anayasa değişiklikleriyle daha da genişletilmiştir. Cumhurbaşkanı, yürütmeye başkanlık eder. Milli Şura Meclisi ise gizli oyla halk tarafından dört yıllığına seçilerek göreve gelir. Meclisin cumhurbaşkanı ve bakanlar kurulunu denetleme ve görevden alma yetkisi vardır. Anayasa Koruyucular Konseyi ise çıkarılan kanunların anayasa ve şeriata uygunluğunu denetlemektedir. Uzmanlar Meclisi, 88 üyeden oluşan ve halk tarafından seçilen bir meclis olup, görevi dini liderin faaliyetlerini denetlemek ve gerekli gördüğü zaman görevden almaktır, fakat ne

Ayetullah Humeyni ne de Ayetullah Hamaney bugüne kadar herhangi bir denetim tabi tutulmuştur. Milli Güvenlik Yüksek Konseyi, İran İslam Cumhuriyeti'nin en üst düzeydeki askeri kurumudur. 1989 yılında yapılan anayasa değişikliği ile kurulmuştur. Konseyin başkanlığını cumhurbaşkanı yapmaktadır. Bu konsey, ülkenin güvenlik, i ve dış politikalarını tayin etmektedir (Ahin, 2010: 88-92).

Görüldüğü gibi başlangıcında birçok farklı siyasi grupları ve sesi bünyesinde barındıran İran İslam Devrimi, gerek devrim sürecinde gerekse devrimin ardından ortaya konulan devlet yapısında İslamcı kanadın ve ulema sınıfının haricinde oluşabilecek her türlü muhalefeti tasfiye etmiştir. Velayet-i Fakih ęretisi doğrutusunda bir yönetim sistemi ile İran dini lideri tüm otoritelerin üzerinde bir otorite haline gelmiş, birçok devlet kurumu, ordu ve yargının büyük çoğunluğu onun denetimine ve atamasına tabi olmuştur. Böylece ulema sınıfı devrim sonrasında kontrollerinden çıkabilecek bir İran'ın önüne geçmiş ve politik, sosyal, ekonomik her alanda nüfuzunu meşrulaştırmıştır.

şekil 1: İran Sisteminde Mutlak Liderin Belirleyiciliği

Kaynak: Anadolu Ajansı, 2016.

Sonuç

Binlerce yıllık geçmişe sahip olan Ortadoğu’da kadim bir devlet geleneğini ve Fars kültürünü barındıran İran, gerek İslamiyet’in kabulünden önce gerekse İslamiyet’in kabulünden sonra birçok devlete ev sahipliği yapmıştır. İslamiyet’in kabulünün ardından Arap milliyetçiliğinin hâkim ideoloji olarak ortaya çıktığı Emeviler döneminde, mevcut yapıya ilk isyanların baş göstermesi ile Şia mezhebi de etkili olmaya başlamıştır. Safevi Devleti döneminde nüfusun çoğunluğu Şia mezhebine bağlanmış, bu dönemden itibaren Şia mezhebi ve ulema sınıfı İran’ın sosyal, kültürel ve politik meselelerinde önemli bir aktör olarak ortaya çıkmıştır.

Tütün İsyanı ve Meşrutiyet’e geçiş sürecinde ulema sınıfının artan etkisi nihayet politik krizlerde ve devrimlerde de kendisini açıkça göstermiş, İslam ve Cumhuriyet rejimlerinin sentezinden oluşan bir devlet yapısı ideali ilk olarak bu dönemde ulema sınıfı tarafından dile getirilmeye başlanmıştır. İran’ın yakın tarihi seyri içerisinde ulema sınıfı sadece politik alanda ortaya çıkmakla kalmamış, Şia dünyasındaki iki önemli okuldan birisi olan İran sınırları içerisindeki Kum Dini Okulu da dini alanda yavaş yavaş hâkim konuma gelmeye başlamıştır. Nitekim ardından Musaddık liderliğinde petrolün millileştirilmesi sürecinde de politik konuma belirlemekten ve bu konum doğrultusunda hareket etmekten geri durmayan ulema sınıfı Şah ve yönetimine karşı tavır almıştır. Halkın isteklerini Şah’a karşı daha yüksek sesle seslendirme konusunda giderek daha büyük roller almaya başlayan ulema sınıfına olan destek İran içerisindeki hâkim mezhep olan Şia’nın İsnâaşeriyye kolunun öğretileri doğrultusunda dini bir önem de kazanmıştır. Kendisi de Kum Dini Okulu’nda yetişmiş olan Ayetullah Humeyni, 1963 Ak Devrimi’nde ortaya çıkan en sert aktörlerden biri olup, sürgüne gönderilse de 1979 yılında gerçekleşen İslam Devrimi ile ülkesine devrimin lideri ve sonrasında kurulan İran İslam Cumhuriyeti’nin en yetkili mercii olarak geri dönmüştür.

1979 Devrimi ve o döneme kadar olan süreç boyunca gerçekleşen tarihi olaylardan çıkan bir sonuç var ise o da, günden güne gücünü arttıran ulema sınıfının dini retorikleri uygun bir biçimde kullanabilmesinin yanı sıra patlak veren devrim ve krizlerde kendi çıkarlarını da gözettiği gerçeğidir. Başlangıcında Şah’a karşı ekonomik, politik ve sosyal sebeplerle toplumun çeşitli kesimlerini, farklı ideolojilerini bir araya getirebilen İran İslam Devrimi’nin halk nezdinde temel motivasyon kaynağı olan Şia mezhebinin protest duruşu, başta Ayetullah Humeyni olmak üzere tüm ulema sınıfının bu devrimin liderliğini ele geçirmesini sağlamıştır. Devrimin başarılı olmasıyla birlikte ulema sınıfı, devrime katılan diğer grupları tasfiye etmiş, şeriata ve İmamet inancına uygun bir şekilde yeni bir devlet yapısını ortaya koymuş, yeniden yapılanma sürecinde de Ayetullah Humeyni’nin geliştirerek ortaya koyduğu Velayet-i Fakih teorisi meşruiyet kaynağı olmuştur.

Sonuç olarak İran İslam Devrimi, başlangıcında toplumun tüm kesimini kucaqlarken ilerleyen süreçte ulemanın kontrolüne girmiş ve İran İslam Cumhuriyeti ve onun dini-mezhepsel yapısının doğmasına sebep olmuştur. Böylece geçirdiği

dönüşüm açısından süreç devrim olarak başlamış, sonuçları itibariyle ulema kontrolündeki, siyasal çıkmazları bünyesinde barındıran problemli bir mekanizmanın mimari olarak son bulmuştur. Bu problemli mekanizma, zaman zaman halkın devrimden beklentilerini karşılayamamış, devrimin giderek oligarşik bir darbeye dönüşmesine neden olmuştur. Bu sebeplerle bugün de emarelerini görebileceğimiz, devrimden bugüne giderek artan bir muhalefet söz konusudur. Özellikle devrimin ilk yıllarında benimsenen radikal politikalar, İran ile Batı arasındaki siyasal gerilimleri arttırmış, İran'ın hem siyasal hem de ekonomik olarak soyutlanmasına neden olmuştur. Bu sebeplerden ötürü 1979 yılında devrim sürecinin sonlarında ve sonrasında aslında Fars kimliği ile Şia kimliğini birleştirerek konstrüktivist sayılabilecek bir bakış açısıyla yeni bir rejim temin eden ulema sınıfı, İran'ın hem siyasal hem de ekonomik olarak soyutlanmasının ardından daha realist politikalar üretmeye başlamıştır. Ardından gelen süreçte İran, devletin ve rejimin çıkarları doğrultusunda Şia kimliği üzerinden politika üretmesi gerektiği durumlarda bu kimliği sıkça vurgulamış, rejimi tüm Şia dünyasının koruyucusu olarak lanse etmiş, diğer durumlarda ise Şia kimliğinden ziyade rejimin çıkarlarını öne koymuş ve pragmatik davranışlar sergilemiştir. Böylece iç politikada Şia kimliği üzerinden devrim lokomotifini her daim canlı tutmaya çalışmış, dış politikada ise rejimin devamı için gerekli tedbirler ne ise almıştır. Bu nedenle dış politikada ister Sünni İslam, ister Hristiyan, isterse Yahudi dünyası fark etmeksizin ittifaklar yapabilmış, mevcut ittifakları da bozabilmiştir. Bugün hala Şia retoriğinin etkisi sürse de devrim, yeni nesil üzerinde etkisini göreceli olarak yitirmekte, ekonomik ve siyasal mekanizmanın neden olduğu problemler, bu duruma etki etmektedir.

Kaynakça

- Akkoyunlu, Eser Nilüfer, (2009), İslam Devrimi'nin İran Siyasal Hayatı Üzerindeki Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Anadolu Ajansı, (2016), İran Sisteminde Mutlak Liderin Belirleyiciliği, <http://aa.com.tr/tr/dunya/iran-sisteminde-mutlak-liderin-belirleyiciligi/510095>, E.T. 07 Ocak 2018.
- Ataman, Muhittin; Shkurte Gloria, (2016) “Batının Darbe Sicili ve 15 Temmuz Darbe Girişimine Tepkisi”, *Adam Akademi Dergisi*, C.6, S.2, Ankara, s.51-73 .
- Atay, Hüseyin, (1983), *Ehl-i Sünnet ve Şia*, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Baylak, Ayşen, (2012), İmam Humeyni, İstanbul: İlke Yayınları.
- Bulgur, Nurbanu, (2017) “Meşrutiyet Devrimi Sürecinde İran'da Ulemanın Rolü ve Etkisi (1906-1911)”, *International Journal of Humanities and Social Science Invention*, C.6, S.2, India, s.6-19
- Büyükkara, Mehmet Ali, (2013) “İslam Kaynaklı Mezheplerin Ortadoğu'daki Coğrafi Dağılımı ve Tahmini Nüfusları”, Mesut Okumuş ve Cemil Hakyemez (ed.), *Ortadoğu'nun Geleceği Açısından Şii-Sünni İlişkileri*, Çorum: Çorum Belediyesi Kültür Yayınları, s.209-232

- Dilek, Kaan, (2007), “İran`da Meşrutiyet Hareketi ve Dönemin Siyasi Gelişmeleri”, *Akademik Ortadoğu Dergisi*, C.2, S.1, Ankara, s.49-68 .
- Ekren, Alican, (2017), “1979-1995 Arası İran-ABD İlişkileri”, *Bilecik Şeyh Edabali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.2, S.1, Bilecik, s.146-155
- Erik, Süleyman, (2010), “İran`a Yabancı Ülke Müdahaleleri (1907-1921)”, *Akademik Ortadoğu Dergisi*, C.5, S.1, Ankara, s.91-116.
- Fekri, Amir Ahmad, (2007), İran`da Aydınlanma ve Devrim: Sosyo-Politik ve Kültürel Dönüşüm (1953-2006), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gökarp, Emin, (2016), Devrim Sonrası İran İslam Cumhuriyeti`nde Siyaset, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündoğan, Ünal, (2011), “Geçmişten Bugüne İran İslam Devrimi: Genel Değerlendirme”, *Ortadoğu Analiz Dergisi*, C.3, S.29, Ankara, s.93-99.
- Humar, Sefer, (2013), İran İslam Devrimi Sonrası Şii Hilali, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karadeniz, Yılmaz, (2013), “İngiltere`nin İran`da Askeri Darbe ile Rıza Han Pehlevi`yi İktidara Getirmesi (1921)”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.6, S.27, Samsun, s.292-306 .
- Kartal, Filiz, (2016), “İran İslam Devrimi: Aykırı Bir Devrimin Arka Planı”, *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, C.20, S.79, Ankara, s.161-182.
- Kaymal, Cansu, (2017), “Şia`da İmamet Meselesi ve Egemenlik”, *Bilecik Şeyh Edebalı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.2, S.1, Bilecik, s.172-195 .
- Karnap, Aylin, (2011), Role of Ulema, Supreme Leaders, Artisans in the Iranian Revolutions and Their Impacts on Foreign Policy, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yedi Tepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılınç, Ahmet, (2008), “İran Anayasa Hukukunun Genel Esasları”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.12, S.1-2, Ankara, s.907-948.
- Lewis, Bernard, (2014), *Ortadoğu*, Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Onat, Hasan, (2007), “Kerbela`yı Doğru Okumak”, *Akademik Ortadoğu Dergisi*, C.2, S.1, Ankara, s.1-9 .
- Onat, Hasan, (2013) “İran İslam Devrimi ve Şiilik”, *e-Makalat Mezhep Araştırmaları Dergisi*, C.6, S.2, s.223-256.
- Orsam, (2012), İran`da Modernleşme Süreci ve Meşrutiyet Devrimi, <http://orsam.org.tr/orsam/gencorsam/11606?dil=tr>, E.T. 02 Ocak 2018.
- Önder, Ali Tayyar, (2008), *Türkiye`nin Etnik Yapısı*, Ankara: Kripto Yayınevi.
- Özkan, Çağrı, (2018), “Medeniyet Tarihi”, *Anka Enstitüsü*, 4 Ocak 2018, <http://ankaens-titusu.com/wpcontent/uploads/2016/03/Uygari%C4%B1k-Tarihi.pdf>, E.T. 05 Ocak 2018.
- Sarı, İsmail, (2015), “1979 Devrimi Sonrası İran`ın Rejim Paradigması ve Dış Politika Yönelimleri”, *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, C.2, S.1, Sakarya, s.95-135.
- Seeberg, Peter, (2016), “İran Devrimi, 1977-1979: Etkileşim ve Dönüşüm” *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, C:20, S.79, Ankara, s. 183-201.
- Şahin, Mehmet, (2006) “Şii Jeopolitiği: İran İçin Fırsatlar ve Engeller”, *Akademik Ortadoğu Dergisi*, C.1, S.1, Ankara, s. 38-54.
- Tabriz, Asghar Alam, (2004), Aydınların, Dini Liderlerin ve Esnafın İran`ın Yakın Dönem Toplumsal Hareketlerindeki ve Devrimlerindeki Rollerinin İncelenmesi, Yayınlanma-

- mıř Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tahereh, Ahin, (2010) “İran İslam Cumhuriyeti`nde Devlet Yapısı”, *Amme İdaresi Dergisi*, C.43, S.2, Ankara, s.81-100.
- Taflıoğlu, Mehmet Serkan, (2013) “İran İslam Cumhuriyeti`nde Egemenlik ve Meşruiyet Kaynağı Velayet-i Fakih”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C.68, S.3, Ankara, s.95-112.
- Taflıoğlu, Mehmet Serkan, (2009), İran İslam İhtilalinde Ayetullah Humeyni ve Velayet-i Fakih Meselesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uygur, Hakkı, (2016), “1953 Darbesi ve Hatırlattıkları”, İran Araştırmaları Merkezi, 5 Ekim 2016, <https://iramcenter.org/1953-darbesi-ve-hatirlattiklari/>, E.T:30 Aralık 2017.
- Yücesoy, Hayrettin, (2001), “Kadisiye Savaşı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 24, Ankara: TDV Yayınları, s.136-137.
- Zayar, (2006), “Iranian Revolution Past Present Future”, *Iran Chamber Society*, http://www.iranchamber.com/history/articles/pdfs/iranian_revolution_past_present_future.pdf, E.T. 23 Mayıs 2018.

Sentetik Uyuşturucular: Amfetamin Örneği

Synthetic Drugs: Amphetamine Sample

Dilek Güngör*

Öz: Yeni sentetik uyuşturucuların hızla yaygınlaşması ve kullanımının artması, uyuşturucu maddeler ile mücadele stratejilerini de değiştirmektedir. Sentetik uyuşturucuların doğal süreçlere bağlı olmayan hammadde ile küçük ölçekli laboratuvarlarda sentezlenebilmeleri uyuşturucu ile mücadeleyi zorlaştırmaktadır. 2008-2015 verilerinin değerlendirildiği Dünya Uyuşturucu Raporuna göre Türkiye, yeni psikoaktif maddelerin en fazla ele geçirildiği ülkeler arasında bulunmaktadır. Kolluk güçlerinin, yaygınlaşan bu uyuşturucu maddeler hakkında bilgi sahibi olmaları mücadele konusunda yeni bir bakış açısı kazanmalarına ve yeni stratejiler geliştirmelerine öncülük edeceği düşünülmektedir. Bu çalışmada, kullanım ve ele geçirilme verilerine göre yükseliş trendinde olan amfetamin tipi sentetik uyuşturucuların özellikleri, türleri, etkileri ve kötüye kullanım potansiyelleri ele alınacaktır. Bu maddelerin uyuşturucu ticaretindeki olası rotaları ve riskler değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Uyuşturucu, Sentetik uyuşturucu, Sentetik uyarıcı, Amfetamin

Abstract: The rapid expansion and use of new synthetic drugs is changing the strategies to struggle drugs. Synthetic drugs can be synthesized in raw materials and small-scale laboratories that are not dependent on natural processes, making it difficult to fight drugs. According to the World Drug Report, evaluating data 2008-2015, Turkey is one of the countries where the most of the seized new psychoactive substances. It is estimated that law enforcement officials, having knowledge of these prevalent drug substances, will gain a new perspective on the struggle and lead to the development of new strategies. In this study, characteristics, types, effects, and abuse potentials of amphetamine-type synthetic drugs, which are on the rise trend compared to use and seizure data, will be discussed. The potential roots and risks of these substances in the drug trade will be assessed.

Keywords: Drug, Synthetic drug, Synthetic stimulant, Amphetamine

* Polis Akademisi, Adli Bilimler Enstitüsü, Araştırma Görevlisi, gelen_d@hotmail.com

Giriş

Uyuşturucu, psikoaktif etki gösteren ilaçlar için kullanılan genel bir terimdir. Psikoaktif etkisinin kötüye kullanımı ile uyuşturucu terimi farklı bir boyut kazanmaktadır (Dünya Sağlık Örgütü, 1994: 34) Uyuşturucu madde, kullanıldığında merkezi sinir sisteminde his ve davranışlarda değişiklik yapan; ileri aşamalarda bağımlılık oluşturan; yokluğunda ise ruhi ve fiziki reaksiyonlara yol açan; fert ve toplum içinde iktisadi ve sosyal çöküntü meydana getiren; kanunların kullanılmasını, bulundurulmasını ve satışını yasakladığı toksik madde olarak tanımlanır.

Uyuşturucu maddeler; etkilerine göre, bağımlılık türlerine göre ve elde edilişlerine göre sınıflandırılabilir. Uyuşturucu maddeler etkilerine göre; narkotikler, hayal gördürücüler, uyarıcılar ve yatıştırıcılar olarak sıralanabilir. Bu sıralamadaki terminolojinin kullanımı bazı tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Uyuşturucu madde terminolojisinin sadece uyuşukluk etkisi gösteren maddeleri kapsadığı, uyarıcı etki gösteren maddelerin kullanımının güvenli olduğu algısı yarattığı getirilen eleştiriler arasındadır (Uzbay, 2009: 9). Ayrıca bağımlılık yapan bu maddelerin insanda etkilediği mekanizmalar her bir madde için aydınlatılmış değildir. Uyuşturucu maddelerin etkileri akut veya kronik kullanıma göre de farklılık gösterebilmektedir.

Uyuşturucu maddeler bağımlılık türlerine göre, psikolojik (ruhsal) bağımlılık yapanlar ve fiziksel bağımlılık yapanlar olarak sınıflandırılabilir. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre bağımlılık; psikoaktif madde veya maddelerin kullanımının kullanıcının periyodik olarak veya kronik olarak kendinden geçmesi ve mest olması üzerine tekrarlayan şekilde madde kullanması ve psikoaktif maddeleri herhangi bir şekilde temin etmek için kararlılık göstermesidir (Dünya Sağlık Örgütü, 1994: 28). Madde bağımlılığı ise; ilaç niteliğine sahip bir maddenin beyni etkilemesinden kaynaklanan, maddenin keyif verici etkilerini duyumsamak veya yokluğundan kaynaklanan huzursuzluktan sakınmak için, devamlı veya periyodik olarak madde alma arzusu ve bazı davranış bozukluklarıyla nitelenen bir beyin hastalığı olarak tanımlanmıştır (Uzbay, 2009: 10). Psikolojik bağımlılıkta maddeyi alma ihtiyacı ve psikolojik yoksunluk belirtileri görülürken; fiziksel bağımlılıkta, maddeye toleransın gelişmesine bağlı olarak sürekli madde kullanım miktarında artış görülmektedir. Fiziksel bağımlılık kullanılan maddeye karşı bir adaptasyon süreci sonrasında maddeye karşı duyulan fizyolojik istektir. Ruhsal bağımlılık ise kişinin kişilik yapısı gereği duygusal gereksinimlerini giderme ya da tatmin etme amacıyla maddeye düşkünlüğüdür (Yeşilay, 2018).

Uyuşturucu maddeler elde edilişlerine göre ise; doğal uyuşturucular, yarı sentetik uyuşturucular ve sentetik uyuşturucular olarak kategorize edilirler. Doğada bazı bitkiler, metabolizmaları gereği uyuşturucu madde özelliği taşıyan moleküller sentezlemektedir. Bu bitkilerin veya bitkilerden elde edilen özütlerin kimyasal değişime uğramamış formları doğal uyuşturuculardır. Doğal uyuşturucuların kimyasal yapısında meydana getirilen değişimler sonucu etki çeşidi ve

etki düzeyinde farklılıklar oluşturulabilmektedir. Bu yolla elde edilen uyuşturucu maddeler ise yarı sentetik uyuşturuculardır. Sentetik uyuşturucular ise, hiçbir bitkiye veya doğal sürece bağımlı olmaksızın laboratuvar ortamında kimyasal bir çıkış maddesinden sentezlenen uyuşturuculardır. Bu maddeler mutfak laboratuvar olarak da adlandırılan küçük ölçekli laboratuvarlarda sentezlenebilmektedir (United Nations Office On Drugs And Crime, 2016: 52). Çıkış maddesinin doğal süreçlere bağlı olmaması ve sentezinin uygun koşullarda hızlı ve yüksek verimle gerçekleştirilebilmesi, bu maddeler ile mücadeleyi zorlaştırmaktadır. Her geçen gün farklı kimyasal formları ve kullanımı yaygınlaşmaktadır.

Amfetamin Tipi Uyarıcılar

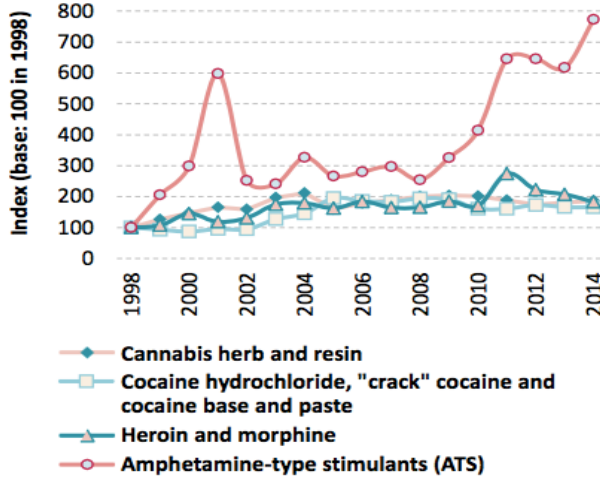
Bilinen en eski sentetik psikoaktif maddelerden biri olan amfetaminler genellikle “speed” olarak adlandırılmış olup, keyif verici uyuşturucu maddeler olarak yaygın şekilde kullanılırlar (Blanckaert vd., 2013: 818). İlk olarak 1930 yılında amfetamin kullanılmaya başlanmış ve bundan sonra amfetamin bağımlılığı hakkında fikir sahibi olunmuştur. 1930-1950 arasında tıpta kullanım için çeşitli şekillerde denenmiş, ancak günümüzde sadece narkolepsi, dikkat azlığı ve hiperaktivite de tedavi edici olarak kullanılmaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2011: 175). Amfetamin tipi uyarıcılar; 1971 tarihli Psikotropik Maddeler Konvansiyonu’nda uluslararası kontrol altına alınan ve amfetaminler olarak adlandırılan: amfetamin, metamfetamin, methidrin ve “ecstasy” (3,4-metilendioksimetamfetamin (MDMA) ve benzerleri) gibi maddelerdir (United Nations Office On Drugs And Crime, 2016: 58).

2014 yılı verilerine göre, amfetaminler, kannabis türevi uyuşturuculardan sonra dünyada en yaygın kullanılan uyuşturuculardır (United Nations Office On Drugs And Crime, 2016:X).

Amfetaminler yaygın olarak kullanılan sentetik uyuşturucu maddelerinden sadece biridir (Linda, 2001:4). Öncü maddeler kullanarak bu maddelerin laboratuvar ortamında kolaylıkla sentezlenebilmeleri farklı türlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (United Nations Office On Drugs And Crime, 2016: 52). Kimyasal yapıdaki herhangi bir yapısal modifikasyon, var olan etkisini arttırabilir, azaltabilir veya daha önce sahip olmadığı yeni etkiler kazandırabilir (Linda, 2001:1). Ucuz ve kolayca bulunabilen kimyasallardan sentezinin kolaylığı, amfetamin bağımlılığının ve kötüye kullanımının yaygınlaşmasını mümkün kılmaktadır (Department of Mental Health and Substance Dependence, 2001: 3). Kimyasal sentez yapmak, bazı özelleşmiş ekipmanlar kadar organik kimyasal sentezleme alanında uzmanlara gereksinim duyar (Linda, 2001: 3). Bunun yanı sıra bu maddeye benzer kimyasal yapıya sahip amfetamin türevi uyarıcılara metamfetamin, MDMA (ecstasy), MDEA, MBDB, MDA ve PMA örnek olarak verilebilir (Linda, 2001: 1). Aynı zamanda amfetamin benzeri olan efedrin, psödoefedrin, fenilpropanolamin gibi ilaçlar kolay bulunması ve ucuz olması nedeniyle kötüye kullanıma açıktır (T.C.

Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2011: 175).

Şekil 1: Dünya çapında ele geçirilen uyuşturucu miktarlarındaki eğilimler (1998-2014)

Kaynak: United Nations Office On Drugs And Crime, (2016: xii)

Amfetamin Tipi Uyarıcıların Etkileri

Bu maddeler sinir hücrelerinin işlevlerini etkilemenin yanı sıra birçok metabolik mekanizmayı bozarlar. Bu maddelerin bağımlılığı, beyin fonksiyonlarının etkilendiği patolojik bir biyokimyasal süreçtir. Nörotransmitterler, sinir hücreleri arasındaki iletimden sorumlu, vücut tarafından doğal olarak sentezlenen maddelerdir. Nörotransmitterler işlevlerini, kendilerini özel olarak tanıyan diğer sinir hücresi üzerindeki reseptörler aracılığı ile yerine getirirler. Araştırmacılar, maddelerin sinir uçlarında özel olarak etkilediği nörotransmitter ve reseptörleri saptamışlardır (Ögel, 2018: 19).

Uyuşturucu maddeler, beyindeki nöronlar arası iletişimden sorumlu nörotransmitter maddelerden olan dopamin ve norepinefrin konsantrasyonunu artırır. Dopamin, sinir hücreleri arasındaki sinaptik iletimden sorumlu nörotransmitter maddelerdir. Amfetaminler dopamin almaçlarını (reseptörlerini) inhibe ederek dopaminin transportunu bloke ederler (Heal vd., 2013: 482). Böylece beyindeki ekstraselüler dopamin konsantrasyonunu artırırlar (Kuczenski, 2009: 319; Blancaert vd., 2013: 817). Ödül yolağı olarak adlandırılan bu yolağın aktivasyonu amfetaminlerin bağımlılık yapıcı etkisinden sorumludur (T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2011: 175). Amfetaminlerin bağımlılık yapıcı etkisi nörotransmitter madde olan norepinefrin konsantrasyonunun artışıyla da ilişkilidir. Ayrıca norepinefrinin uzun süre yüksek konsantrasyonlarda kalması nörotoksititeye (sinir hücrelerinde zehir etkisine) neden olmaktadır. Uzun süreli

amfetamin kullanımı onarımı mümkün olmayan sinir hücre hasarları ile sonuçlanmaktadır (Blanckaert vd., 2013: 820).

Amfetaminin sinir hücreleri üzerindeki bağımlılık yapma etkisinin yanında etkilediği metabolizma bakımından, kalp hızında artma ya da azalma, kan basıncı değişiklikleri, göz bebeklerinde büyüme, bulantı, kusma, kilo kaybı, kas zayıflığı, solunum problemleri, koma, beyin ödemi ve kanamasına neden olabilirler. Ruhsal ve davranışsal belirtileri ise güçlü öfori (coşku ve hoşnutluk duygusu), gerginlik, öfke, kaygı bozukluğu, halüsinasyonlardır (Kuczenski, 2009: 319). Bu etkiler akut veya kronik kullanım ve/veya doza bağlı olarak farklılık göstermektedir. Kronik yüksek dozda amfetamin kullanımı sırasında birçok amfetamin kullanıcısında paronoya ve halüsinasyon görülmektedir (Department of Mental Health and Substance Dependence, 2001: 3). Amfetamin grubundaki uyarıcılar, az veya hiç olmayan halusinojenik özelliklerinden halusinojen meskaline benzer etkilere sahip olanlar gibi geniş bir yelpazede halusinojen etkilerini gösterir (Linda, 2001: 1).

Kannabis ve amfetamin türü uyuşturucu kullanan genç yaştaki insanlar, diğer uyuşturucu kullananlara oranla daha fazla tedavi arayışında içerisinde bulunmaktadırlar. Bu, kannabis ve amfetamin kullanımının artması ve kannabis ve amfetamin kullanımıyla ilişkili bozukluklar için tedavi görmekte olan insanlarda ortaya çıkan artışın eğilimlerini yansıtmaktadır (United Nations Office On Drugs And Crime, 2016:XI).

Amfetamin yoksunluğunda ise huzursuzluk, yorgunluk, psikotik bozukluklar, duygu durum bozuklukları ve uyku bozuklukları gözlenebilmektedir (Heal vd., 2013: 481). Amfetamin gibi uyarıcı ilaçların oluşturduğu psikotik bozukluklar genellikle yüksek dozlarda ve/veya uzun süreli kullanımlarda ortaya çıkmaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2011: 19).

Sentetik Uyuşturucular ve Olası Riskler

Sentetik uyuşturucu madde kullananların, çoklu uyuşturucu madde kullanıma eğilimli olduğu görülmektedir. Çoklu uyuşturucu kullanımında, kokain ve amfetaminler gibi opiyatların ve uyarıcıların birlikte kullanımı oldukça yaygındır ve geniş çapta bildirilmiştir (United Nations Office On Drugs And Crime, 2016: 2). Yüksek doz amfetamin kullanıcıları sıklıkla, amfetaminin uyarıcı etkileri modüle etmek için sedatif, opiyat ve alkolle birlikte kullanılmaktadırlar (T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2011: 176). Çoklu uyuşturucu kullanımına ilişkin veriler nadiren sistematik olarak toplansa da amfetaminler ve yeni psikoaktif maddelerin farklı bölgelerde çoklu uyuşturucu kullanım modellerinde daha fazla görüldüğü bildirilmektedir (United Nations Office On Drugs And Crime, 2016: 2). Asya’da amfetamin kullanımına bağlı tedavi edilen hasta sayısı artmakla birlikte bu hastaların yarısı opioid kullanımına bağlı rahatsızlıklar göstermektedir (United Nations Office On Drugs And Crime, 2016: 9).

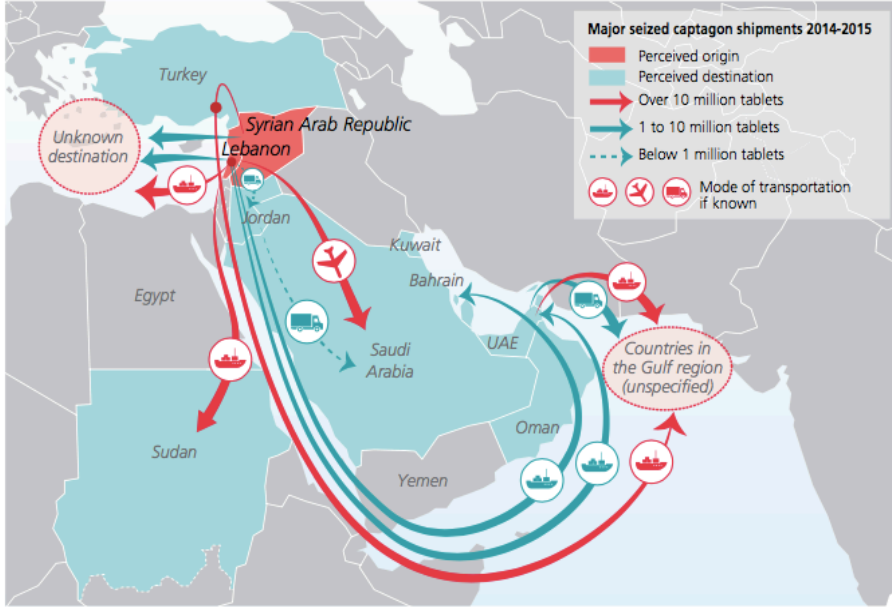
Uyuşturucu kaçakçılığında ele geçirilen amfetamin türevi uyuşturucuların adli analizleri sırasında, genellikle aranan bir tür uyuşturucunun yanında diğer türevleri de tespit edilir (Linda, 2001: viii). Kimyasal sentezler ile gerçekleştirilen reaksiyonlar yüzde yüz verimle ürün oluşturamaz. Sentetik uyuşturucu kullanıcıları açısından bir diğer hayati riski de bu durum oluşturmaktadır. İçerisinde yan ürün olarak sentezlenen daha tehlikeli etkilere sahip maddeleri de uyuşturucular ile birlikte almaktadırlar (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2016: 28). Belçika ve Hollanda’da ölümle sonuçlanan vakaların 4-metil amfetamin ilişkisinden şüphelenilerek yapılan bir çalışmada, piyasadaki amfetamin içeriğinde bulunan 4-metil amfetamin miktarı araştırmıştır. Ölümle sonuçlanan uyuşturucu madde kullanımının, yeni bir amfetamin türevi uyuşturucu olan 4-MA’nın neden olduğu yüksek ateşten meydana geldiği tespit edilmiştir ve ele geçirilen amfetamin tabletlerinin içeriği incelendiğinde 4-MA oranının 1-86% aralığında değiştiği tespit edilmiştir (Blanckaert vd., 2013: 821). Ele geçirilen uyuşturucu tabletler ve kapsüller genellikle uyuşturucu madde ile kimyasal olarak ilişkisiz, aspirin, parasetamol, kafein veya az miktarda diğer uyarıcı maddeleri de içerebilmektedir (Linda, 2001: 3).

Bağımlılar tarafından piyasadan temin edilen uyuşturucuların içeriğindeki oranlar bilinmemekle birlikte, tamamen etken maddesi farklı olan tabletler de ele geçirilmiştir. Captagon olarak adlandırılan sentetik uyuşturucunun, efedrin etken maddesi içermesi gerekmektedir; 2014-2015 yılları arasında Ortadoğu’da Captagon markasıyla etiketlenmiş büyük miktarda amfetamin tabletinin ele geçirildiği bildirilmiştir (United Nations Office On Drugs And Crime, 2016: xv). Genellikle amfetamin içeren “captagon” tabletlerinin Suriye’deki savaşçılar tarafından kullanıldığı da belirtilmektedir (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2016: 25).

Sonuç

2013 ve 2014 yıllarında Orta Doğu’da ele geçirilen amfetaminlerin çoğunlukla Lübnan ve Suriye Arap Cumhuriyeti menşeli olduğu anlaşılmış, aynı dönemde Orta Doğu’daki amfetamin salgınlarını bildiren bazı ülkeler, bu uyuşturucu trafiğinin insan ticaretine yönelik olduğunu tespit etmiştir (United Nations Office On Drugs And Crime, 2016: xv). Amfetaminler öncelikle Doğu ve Güneydoğu Asya’da ve bir dereceye kadar Kuzey Amerika’da sorun olmaya devam etmektedir (United Nations Office On Drugs And Crime, 2016: 7).

Şekil 2: Mart 2014-Kasım 2015 arasında basında yer alan Orta Doğu’daki büyük çaplı ele geçirilen “Captagon” vakaları

Kaynak: United Nations Office On Drugs And Crime, (2016: 55)

Ülkemiz de tüm dünyada olduğu gibi uyuşturucu sorunu ile karşı karşıyadır. Uyuşturucu madde sosyal, ekonomik ve güvenlik açısından ülkeler için önemli bir tehdit olmaya devam etmektedir. Sosyal açıdan bakıldığında, uyuşturucu madde kullanımı ve suç işleme oranı arasında bir paralellik bulunduğu ve bu maddelerin etkisi altında insanların suça yöneldiği görülmektedir. Uyuşturucu madde kullanımının genç nüfusta artış göstermesi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ülkemiz açısından tehdit oluşturan terör örgütlerinin finansmanını oluşturması ve kara para aklama yöntemi olarak da kullanılması uyuşturucu ile etkin mücadeleyi zorunlu kılmaktadır. Türkiye Uyuşturucu Raporunda da geniş yer bulan narkoterör, uyuşturucu sorununun tek boyutlu olmadığı ve mücadelenin birçok açıdan ele alınması gerekliliğini göstermektedir. Hemen yanı başımızda devam eden Suriye İç Savaşı, sentetik uyuşturucu trafiğine kolaylık sağladığı için ülkemizi ciddi tehdit altına sokmaktadır. Elimizdeki verilerden yola çıkarak, sentetik uyuşturucu madde ve her gün gelişen türevleri ile etkin mücadele edebilmek için; sahada ve geri planda çalışan ilgili birimlerin başta eğitimi olmak üzere bu maddelerin tanınması ve tespit edilmesi noktasında Ar-Ge çalışmaları ile birlikte bir bütün olarak hareket edilmelidir.

Kaynakça

- Ögel, Kültegin, (2018), “Madde Kullanımı ve Bağımlılığın Nedenleri”, [www.ogelk.net: http://www.ogelk.net/Dosyadepo/etyoloji.pdf](http://www.ogelk.net/Dosyadepo/etyoloji.pdf), (E.T. 06 Nisan 2018)
- Blanckaert, Peter; van Amsterdam J.; Brunt T.; van den Berg J.; Van Durme F.; Maudens K. and van Bussel J., (2013), “4-Methyl-amphetamine: A Health Threat For Recreational Amphetamine Users”, *Journal of Psychopharmacology*, C. 27, S. 9, s.817-822.
- Dünya Sağlık Örgütü, (1994), *Lexicon of Alcohol and Drug Terms*, Geneva: World Health Organization.
- Department of Mental Health and Substance Dependence, (2001), *Systematic Review of Treatment for Amphetamine-Related Disorders*, Geneva: World Health Organization.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, (2016), *EU Drug Markets Report*, Luxembourg: Europol.
- Heal, David J.; Sharon L. Smith; Jane Gosden and David J. Nutt, (2013), “Amphetamine, Past and Present – A Pharmacological and Clinical Perspective”, *Journal of Psychopharmacology*, C. 27, S. 6, s. 479-496.
- Kuczenski, Ronald, (2009), “Amphetamines. Encyclopedia of Neuroscience”, Larry R. Squire (ed.) *Academic Press*, 3. Baskı(elektronik baskı), ISBN: 978-0-08-045046-9, s. 319-323.
- Linda, R. Gowing; Susan, M. Henry-Hedwards; Rodney, J. Irvine and Robert, L. Ali, (2001), *Ecstasy, MDMA and Other Ring-Substituted Amphetamines*, Geneva: World Heath Organization.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, (2011), *Madde Bağımlılığı Tanı ve Tedavi Kılavuzu El Kitabı*, Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- United Nations Office on Drugs and Crime, (2016), *World Drug Report*, Vienna: United Nation.
- Uzbay, İ. Tayfun, (2009), “Madde Bağımlılığının Tarihçesi, Tanımı, Genel Bilgiler ve Bağımlılık Yapan Maddeler”, *Türk Eczacılar Birliği Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi*, C. 21, S. 22, s. 16-33.
- Yeşilay, (2018), *Bağımlılık*, <https://www.yesilay.org.tr/tr/bagimlilik/bagimlilik-nedir>, (E.T. 06 Nisan 2018).

GÜVENLİK ÇALIŞMALARI DERGİSİ

Yazarlara Notlar

Yazım ve Yayın İlkeleri

Güvenlik Çalışmaları Dergisi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü tarafından yılda üç defa yayınlanan akademik ve bilimsel hakemli bir dergidir.

Güvenlik Çalışmaları Dergisi'nin amacı ve kapsamı, etik kuralları yayın ilkeleri ve yazım kuralları aşağıda belirtilen şekilde düzenlenmiştir.

Dergide telif, çeviri (yazarından ve yayıncı kuruluştan izin almak koşuluyla), sadeleştirme, edisyon kritik, kitap-sempozyum değerlendirmeleri vb. çalışmalar yayınlanır.

Derginin Amacı ve Kapsamı

Güvenlik Çalışmaları Dergisi amaç bakımından “Güvenlik” odaklı olup, ulusal ve uluslararası düzeyde güvenliğe dair problemleri disiplinler veya disiplinlerarası açıdan ele alarak kuramsal ve uygulamalı özgün çalışmalar yayımlamayı kendisine ilke edinmiştir. Bu çerçevede sosyal bilimler ve beşeri bilimler alanında yapılan tüm çalışmalara açıktır.

Dergi kapsam bakımından ise güvenlik çalışmaları; polislik çalışmaları; ideolojik, dini motifli ve etnik radikalleşme; terörizm; suç araştırmaları; istihbarat; mali suçlar; siber suçlar; göç ve sınır güvenliği; uyuşturucu ve organize suçlar; insan hakları ile sosyal bilimler dallarındaki çalışmaları içermektedir.

Dergi Haziran ve Aralık aylarında olmak üzere, yılda iki kez yayımlanır. Güvenlik Çalışmaları Dergisinin yayım dili Türkçe ve İngilizce'dir. Dergide yayımlanan yazıların daha önce hiçbir yayın organında yayımlanmamış, ilk defa Güvenlik Çalışmaları Dergisinde yayımlanıyor olması gerekmektedir. Daha önce bilimsel bir toplantıda sunulmuş olan bildiriler, bu durumun belirtilmesi şartıyla kabul edilebilir.

İlk yayımlandığı tarihten itibaren asgari 25 yıl geçmiş olan; önem ve etki bakımından klasik metin olarak değerlendirilebilecek yazı ve çeviriler, daha önce yayımlanmamış olmaları kuralının istisnasını oluşturur. Bu tür metinlere daha önce yayımlanıp yayımlanmamış olmalarına bakılmaksızın dergide yer verilebilir. Buna ilaveten, dergide kitap eleştirileri de yayımlanabilmektedir.

Etik Kurallar

Yayımlanmak üzere dergiye gönderilen çalışmalarda bilimsel atıf kurallarına azami özen gösterilmesi gerekmektedir.

Güvenlik Çalışmaları Dergisinde yayımlanan yazıların fikri sorumluluğu yazarlara aittir. Dergiye gönderilen çalışmalarda, etik kurul kararı gerektiren klinik ve deneysel insan ve hayvanlar üzerindeki çalışmalar için ayrı ayrı etik kurul onayı alınmış olmalı, bu onay makede belirtilmeli ve belgelendirilmelidir.

Gönderilen makalenin bir kısmı ya da tamamı başka bir yerde yayımlanmamış, yayımlanmak üzere başka bir yere yollanmamış olmalıdır.

Tüm yazarlar ilgili makaleyi okumuş, onaylamış ve dergiye yayımlanmak üzere gönderildiğinden haberdar olmalıdır.

Makale yazar/lar tarafından yazılmış, özgün bir çalışma olması gerekmektedir.

Dergiye gönderilen çeviri makale çalışmalarında orijinal makalenin yazarından ve yayıncı kuruluşundan izin alındığını gösteren belgenin sunulması gerekmektedir.

Yazar/lar makalenin telif hakkını, makalenin Güvenlik Çalışmaları Dergisi'nde yayınlan-

masına karar verildiğinden itibaren dergiye devretmiş sayılır. Yazar/yazarlar derginin yazı işlerinden izin almadan makaleyi başka bir platformda (dergi, editöryal kitap, internet sitesi, blog vb.) yayınlamaz.

Yazıların Değerlendirilmesi

Yazıların, bilgisayar ortamında ve dizgi programında kullanılabilecek şekilde www.guvenlikcalismalari.pa.edu.tr adresinde yer alan Makale Gönder bölümüne yüklenmek suretiyle gönderilmesi gerekmektedir.

Dergiye gönderilen makalelere 15 gün içinde ulaştığı bilgisi verilir. Bu süre zarfında yanıt gelmemesi halinde başvuru dergiye ulaşmamış demektir.

Dergiye ulaşan makaleler editörler kurulu tarafından ilk olarak şekil ve içerik incelemesine tabi tutulur. Bu incelemenin uygun olması halinde makale iki ayrı hakeme gönderilir; uygun olmaması halinde ise yazara gerekçesiyle birlikte iade edilir.

Hakem inceleme sürecine geçen makaleler, “kör hakem” yöntemiyle değerlendirilir. İki hakemin görüşünün olumlu olması halinde makale yayım sürecine alınır; iki hakemin görüşünün olumsuz olması halinde makale yayım sürecinden çıkartılır. Hakem görüşlerinden sadece birisinin olumsuz olması halinde üçüncü bir hakemin görüşüne başvurulur. Üçüncü hakemin görüşünün olumlu olması halinde makale yayım sürecine alınır; olumsuz olması halinde ise makale yayım sürecinden çıkartılır. Hakem değerlendirme süreci sonrasında yazara konuyla ilgili gerekliliği bilgilendirmeler yapılır ve hakem raporları doğrultusunda düzeltme yapılması gerekiyorsa editörler kurulu tarafından belirlenen süre içerisinde düzeltmelerin gerçekleştirilerek makalenin dergiye gönderilmesi istenir.

Yazım Kuralları

Yazım dili Türkçe ve İngilizcedir. Türkçe makalelerin yazım ve noktalamasında ve kısaltmalarda Türk Dil Kurumu internet sitesindeki Güncel Sözlük ve Yazım Kuralları esas alınır. Gönderilen yazılar dil ve anlatım açısından bilimsel ölçülere uygun, açık ve anlaşılır olmalıdır.

Makalelerde Türkçe ve İngilizce başlık, öz ve abstract, anahtar kelimeler ve keywords; metin içinde giriş, bölüm başlıkları ve sonuç kısımları ile kaynakçanın yer alması gerekmektedir. Makale yukarıda sayılan tüm unsurları ile birlikte 4000 ile 8000 kelime arasında olmalıdır. Makalelerde yer alan Türkçe ve İngilizce öz ve abstractın her birinin 100-150 kelime, anahtar kelime ve keywords’ün 3-7 kelime aralığında olması gerekmektedir.

Yazar adı makale başlığının alt satırının sağ köşesine italik koyu, 11 punto olarak yazılmalı; yazarın unvanı, görev yeri ve elektronik posta adresi dipnotta (*) işareti ile 9 punto yazılarak belirtilmelidir. Diğer açıklamalar için yapılan dipnotlar metin içinde veya sayfa altında numaralandırılarak verilmelidir.

Yazı karakteri Times New Roman, 11 punto, satırlar bir buçuk aralıklı, açıklamalara ilişkin dipnotlar 9 punto ve tek aralıklı yazılmalıdır.

Kitap incelemelerinde aşağıdaki hususlara ayrıca dikkat edilmelidir;

Kitap inceleme metinleri 1000 ile 1500 kelime arasında olmalıdır.

Başlık bilgilerinde tanıtım veya incelemesi yapılan eserin adı, yazarı, yayımlandığı şehir ve yayınevi, yayım yılı ve ISBN numarası yazılmalıdır.

Kitap inceleme veya tanıtımı yapan yazarın adı makale başlığının alt satırının sağ köşesine italik koyu, 11 punto olarak yazılmalı; unvanı, görev yeri ve elektronik posta adresi dipnot-

ta (*) işareti ile 9 punto yazılarak belirtilmelidir.

Kitap tanıtımı bir eserin sırf özeti değil, eleştirel olarak değerlendirmesi olmalıdır. Kitap tanıtımı yapan yazar kitapla aynı fikirde olabilir veya kitabın fikirlerine karşı çıkabilir veya kitabın sunduğu bilgilerde, yargılarda veya yapıda örnek teşkil eden veya eksik kalan yönleri belirtebilir. Kitap tanıtımı yapan yazar ayrıca kitapla ilgili düşüncelerini de açık bir şekilde ifade etmelidir.

Kitap incelemesi, bir kitaptan ortaya konulan en önemli noktalara ışık tutularak bunların eleştirel olarak tartışılmasıdır. Kitap incelemesi giriş, kitabın özeti, eleştirel tartışma ve sonuç gibi genel bir yapıyı takip etmelidir.

Sayfa Düzeni

Paragraf arası, ilk satır 1.25, paragraflar arası önceki 3 nk, sonra 3 nk, iki yana dayalı, satır aralığı bir buçuk olmalıdır. Makalelerde giriş ve sonuç kısımlarıyla birlikte tek düzeyli altbaşlık kullanılmalıdır. Giriş, Altbaşlıklar, Sonuç ve Kaynakça başlıkları koyu puntıyla yazılmalıdır. Giriş ve sonuç dâhil olmak üzere altbaşlıklarda rakam kullanılmamalıdır. Sayfa numaraları alt sağda verilmelidir.

Atıf ve Kaynakça Yazımı

Atıf

Metin içi yöntemde parantez içinde kaynak gösterimi yapılır. Atıflar makalede kullanılan punto ile yazılır. Bu yöntemde, metin içinde alıntı sonrasında (Yazarın Soyadı, Basım Yılı: Sayfa Numarası) parantez içinde verilir.

Bir eserden veya mülakattan doğrudan alıntı yapılması durumunda alıntı 3 satırdan az ise cümle içerisinde kullanılır; 3 satır ve daha fazla ise ayrı bir paragrafta belirtilir. Bu paragraf tek aralıklı, 11 punto ve her iki taraftan 1.25 cm içeriden hizalı yazılır.

Atıf Örnekleri

Tek Yazar	(Aras, 2011: 236). (Özkan, 2008: 80).
İki Yazarlı	(Kazgan ve Ülçekno, 2003: 32).
İkiden Fazla Yazar	(Dursun, Tekiner ve Tekin, 2016: 89). veya (Dursun vd., 2016: 89).
Yazar Olarak Bir Kurum	(Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, 2000: 3). (EGM, 2000: 12).
Editörlü Kitaptan Bölüm (Bölüm Yazarı dikkate alınır)	(Karaşık, 2008: 40).
Yazarsız Çalışma	(Bilimsel Makaleler Hazırlama, 2000: 45).
Standartlar	(TS-40561, 1985: 6).
Yazarı Olmayan İnternet Dokümanı	(www.hurriyet.com.tr, 2012).
Aynı Yazarın Farklı Yıl Birden Çok Çalışması	(Tekin, 2011: 220; 2013: 30).
Aynı Soyadlı İki Yazar	(Ö. Aslan, 2000: 6; M. Aslan, 2010: 71).
Birden Fazla Kaynaktan Yararlanma	(Aytekin, 2004: 71; Küçük, 2008: 87).
Aynı Yazarın Aynı Yıla Ait Birden fazla Eseri	(Heper, 1999a: 165) ve (Heper, 1999b: 140).
Orijinal kaynağa ulaşamaması durumunda	(Metin içinde bahsedilirse) İnalıcık'a göre (akt. Hanoğlu, 2012: 40). (Metin içinde bahsedilmezse) (İnalıcık'tan akt. Hanoğlu, 2006: 40).

Kaynakça

Kaynak bilgileri verilirken yazar(lar)ın önce soyadı sonra adı yer alır. İki yazarlı bir kaynaktaki yazarlar arasına “ve” bağlacı konur. İkidenden fazla yazarlı eserlerde ise yazarların arasına noktalı virgül (;) konulup son yazardan önce “ve” bağlacı konulur.

Yazarlar soy ismine göre alfabetik olarak sıralanır.

Yazarların soyadları ve adlarının ilk harfi büyük yazılır. Kullanılan kaynağın künye bilgileri açık olmalıdır. Çok basımlı kitaplarda baskı sayısı yazılır. Yabancı kaynaklarda, künye bilgilerinin tamamı kaynağın yazım dili ile yazılır, Türkçeleştirme yapılmaz.

Kaynakça Örnekleri

Tek Yazarlı Kitap	Özbudun, Ergun, (2008), <i>Anayasalcılık ve Demokrasi</i> , İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları
İki Yazarlı Kitap	Alkın, Selim ve Özer, Kemal, (2011), <i>Muhafazakarlığın Farklı Boyutları</i> , Ankara: Kadim Yayınları.
İkidenden Fazla Yazarlı Kitap	Berktaş, Halil; İnalçık, Halil ve Ortaylı, İlber, (2014), <i>Osmanlı İmparatorluğu</i> , İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
Yazar Adı Olarak Kurum	Emniyet Genel Müdürlüğü, (2000), <i>Polis 1999 Emniyet Genel Müdürlüğü Çalışmaları</i> , Ankara: EGM APK Dairesi Başkanlığı, Yayın No.138.
Yazar Adı Yok	International Tourism Report, (1997), <i>Travel and Tourism Intelligence</i> , No. 2.
Çeviri	Serra, Narcis, (2011), <i>Demokratikleşme Sürecinde Ordu: Silahlı Kuvvetlerin Demokratik Reformu Üzerine Düşünceler</i> , (Çev. Şahika Tokel), İstanbul: İletişim Yayınları.
Hazırlayan	Pamir, Necdet (Haz.), (1993), <i>Terörizm, Kont-Terör ve Güvenlik</i> , İstanbul: Kastaş Yayınları.
Editörlü Kitap	Özbek, M. (ed.) (2005), <i>Kamusal Alan</i> , İstanbul: Hil Yayınevi. Diamond, Larry ve Plattner, Marc (ed.), (1996), <i>Civil-Military Relations and Democracy</i> , Baltimore ve London: Johns Hopkins University Press. Özkoç, A. Orhan; Delici, Metin ve Özhan, Sare (ed.), (2009), <i>ABD Dış Politikası</i> , İstanbul: Küre Yayınları.
Editörlü Kitapta Bölüm	Çınar, Menderes, (2011), “2000’li Yıllarda Türkiye’de Siyaset”, Ahmet Demirkan (ed.), <i>2000’li Yıllarda Siyaset ve Siyasi Partiler</i> , İstanbul: Meydan Yayıncılık, s.136-152.
Tek Yazarlı Makale	Ayhan, Ufuk, (2016), “Yeni Güvenlik Konsepti ve Güvenliği Sınır Ötesinde Karşılaşma”, <i>Güvenlik Çalışmaları Dergisi</i> , C. 18, S. 3-4, Ankara, s.26-41.
Çok Yazarlı Makale	Gretton, Heather M.; McBride, Michelle; Hare, Robert D.; O’Shaughnessy, Roy ve Kumka, Gary, (2001), “Psychopathy and Recidivism in Adolescent Sex Offenders”, <i>Criminal Justice and Behaviour</i> , C. 28, s. 4, New York, s. 427-449.
Yazarsız Süreli	<i>The Economist</i> , (2011), “Trade and Wages”, s. 341, Londra s.74-75.
Sempozyum ve Kongrede Sunulan Yayınlar	Taşgöl, Ahmet, (2017), “Gök Türk Döneminde İç Güvenlik Meselesine Bir Bakış”, <i>Türk Polis Tarihinin Kökenleri, 1. Uluslararası Kolluk Tarihi Sempozyumu</i> , 15 - 17 Nisan 2016, Ankara: Polis Akademisi Yayınları, ss. 15 - 32.
Raporlar	Burke, Walter F. and Uğurtaş, Gamze, (2002), “Seismic Interpretation of Thrace Basin”, <i>TPAO Internal Report</i> , Ankara.
Yazarsız Raporlar	Uluslararası Terörizm ve Güvenlik Araştırmaları Merkezi, (2016), “Türkiye’de Güvenlik Sektörünün Dönüşümü: Polisliğin Yeniden Yapılandırılması”, Ankara.
Seminerler	Lawrence, Eric, (1983), “Gelişmiş Ülkelerde Sermaye Piyasası ve Bankaların Fonksiyonu”, <i>Uluslararası Sermaye Piyasası ve Bankalar Semineri</i> , 24-25 Ekim 1983, Çeşme, ss.33-37.
Standartlar	TS-40561, (1985), <i>Çelik Yapıların Plastik Teoriye Göre Hesap Kuralları</i> , Ankara: Türk Standartları Enstitüsü.

Broşür	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, (2006), <i>Enflasyon Hedeflemesi</i> , [Broşür].
Gazete (Yazarlı)	Bardakçı, Murat, 2016, “Halep Dramı Osmanlı’nın Hala Devam eden Tasfiye Mücadelesidir”, <i>Haber Türk</i> , 16.12.2016, s.6.
Gazete (Yazarsız)	Yeni Şafak, (2012), “Türkiye Dünyanın En Değerli 19. Markası”, 03 Temmuz 2012, s.5.
Gazete (Yazarsız ve Başlıksız)	Sabah, (2016), 15 Temmuz 2016, s.3
Sözlük	Sosyoloji Sözlüğü, (2003), “Modernleşme”, Ankara: Hece Yayınları
Ansiklopedi	Yiğit, İsmail, (2009), “Bahri Memluk Sultanları”, <i>İslam Tarihi Ansiklopedisi</i> , C. 7, İstanbul: Kayhan Yayınları.
Devlet Dokümanları	Genelkurmay Ateşe Başkanlığı, (2000), 57. <i>Piyade Alayının Tarihçesi</i> , Ankara: Milli Savunma Bakanlığı Arşiv Müdürlüğü, Yayın No: 19175.
Kutsal Kitaplar	<i>Kur’an</i> , Bakara Süresi, Ayet 25 (Mealde Basımevi ve meal yazarı belirtilir).
Yayınlanmamış Tezler	Haklı, Salih Zeki, (2014), <i>Liberalizm ve Komüniteryanizmde Birey Fikri: Karşılaştırmalı Bir İnceleme</i> , Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi.
Mahkeme Kararları	Yargıtay H.G.K. 19 Mayıs 1963. E. 4-39, K.59 (<i>Adalet Dergisi</i> , Mart-Nisan 1964), 3-4.
Kişisel Görüşme (Mülakaat)	Taşkın, Mehmet, - Atatürk Mahallesi Muhtarı - (15.01.2017), “Mahallenin Güvenlik Sorunlarının Çözümüne İlişkin Görüşme”, Ankara.
İnternet – Yazar Adı Olarak Bir Kurum	TCMB, (2012), <i>Finansal İstikrar Raporu</i> , http://www.tcmb.gov.tr/ , (E.T.04 Temmuz 2012).
İnternette Yayımlanan Gazete Makalesi	Henninger, Daniel, (2012), “The President That Time Forgot”, <i>Wall Street Journal</i> , 28 Haziran 2012, http://online.wsj.com/article/wonder_land.html?mod=WSJ_topnav_europe_opinion#articleTabs=article (E.T:04 Temmuz 2012).
Elektronik Posta	Beck, Adrian, (2011), (bna@le.ac.uk), <i>Crime Prevention Report</i> , Ahmet Güney’e kişisel e-posta, 12 Haziran 2011 [aguney53@gmail.com].
Film ya da Video	Valdes, David (Yapımcı), (1999), Frank Darabont (Yönetmen), <i>Green Mile</i> [Film], ABD: Warner Bros Pictures
Televizyon Programı	Özdemir, Cüneyt (Yapımcı), (2012), <i>5N1K</i> [Televizyon Programı], 27 Haziran 2012, İstanbul: CNN TÜRK tv. Sopel, Jon and Donovan, Tim (Producer), (2012), <i>Political Shows</i> [Television Broadcast], 04 July 2012, London: BBC One.
Ses Kaydı	Selçuk, Mualla, (1999), Aziz İstanbul [CD], İstanbul: YKY Müzik.
Video Kayıtları	Son Darbe: 28 Şubat, (2012), 2. Bölüm, 65 dak. Türkiye: CNN TÜRK, 2012.

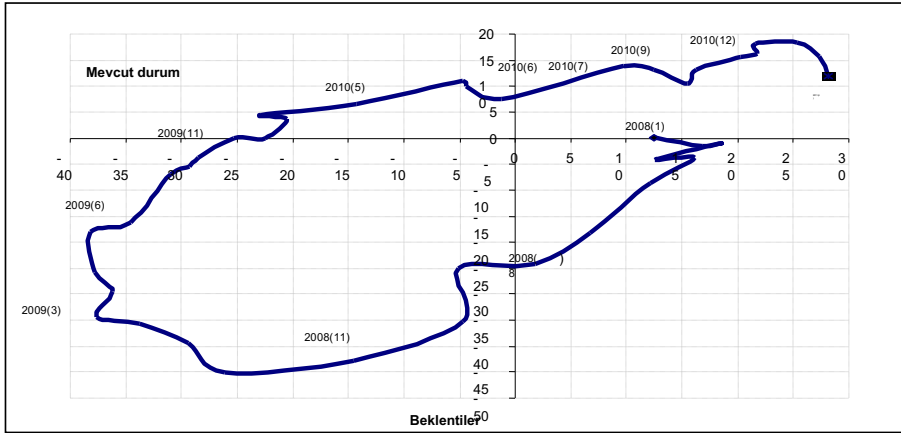
Tablolar: Tablo numarası ve başlığı, tablonun bir aralık üstünde yer alır. Başlıkla tablo arasında ayrıca boşluk olmaz. Tablo numaraları (Tablo 1.; Tablo 2: vd.) şeklinde verilir. Tablo kelimesi, numarası ve iki nokta üst üste koyu (bold) yazılır. Tablolarda kullanılan verilerin kaynağı, tablonun sol alt köşesinde belirtilir ve koyu olarak “Kaynak:” şeklinde yazılır. Tablonun başlığı ve kaynağı yazılırken her kelimenin ilk harfi büyük ve koyu (bold) olmadan yazılır. Tablo başlığı ve kaynağının tamamı makalenin puntosu ile aynı yazılır.

Örnek Tablo:**Tablo 1:** Kara Para Aklamada Kullanılan Sektörler

	Yerleştirme	Ayrıştırma	Bütünleştirme
Bankacılık	X	X	X
Döviz Büroları	X		
Para Transferleri	X		
Menkul Kıymet	X	X	X
Sigortacılık	X	X	X

Kaynak: Aydın, (2010: 42).

Şekiller: Şekil numarası ve başlığı, şeklin üstünde yer alır. Genel kurallar tablo ile aynıdır. Şeklin kaynağı sol alt köşede belirtilir.

Örnek şekil:**Şekil 1:** Almanya, Reel Kesimde Mevcut Durum ve Beklentiler (2008(1)- 2011(4))**Kaynak:** Gürsel ve Balcı, (2011:5).**Yazışma Adresi / For Correspondence:**

Polis Akademisi Başkanlığı, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü
 Necatibey Cad: 108, 06580 Anıttepe - Çankaya - Ankara / TÜRKİYE
 Tel: +90 (312) 462 90 43 E-posta: guvenlikcalismalari@pa.edu.tr
 www.guvenlikcalismalari.pa.edu.tr

GÜVENLİK

ÇALIŞMALARI DERGİSİ

Turkish Journal of Security Studies

Güvenlik Bilimleri Enstitüsü
Polis Akademisi, 06580 Anıttepe, Ankara / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 462 90 43 E-posta: guvenlikcalismalari@pa.edu.tr